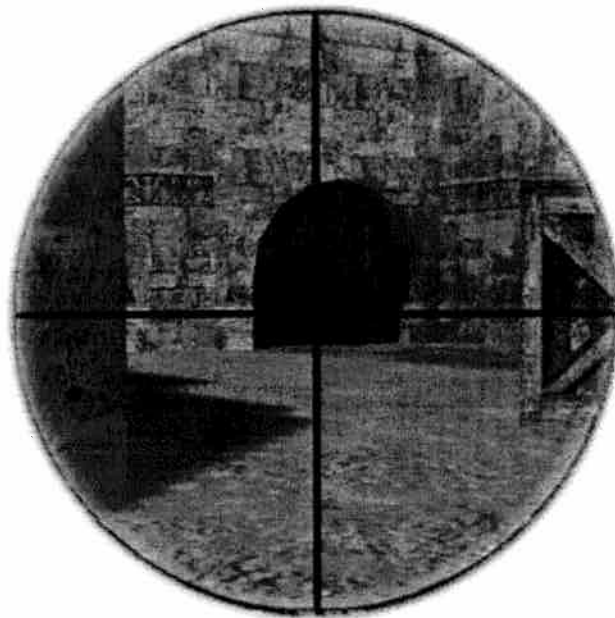

עבודה סמינריונית בנושא התמודדות ישראל עם הטרור

בחינת האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים הנקטת כלפי ארגון החמאס

מרצה : ד"ר בועז גנור

עוזרת הוראה : גב' הילה עובד

מגישה : מיכל וינר, 038181681

משפטים וממשל מסלול 2

אוגוסט 2010

המרכז הבינתחומי הרצליה

1.....	הקדמה
1.....	נושא העבודה
1.....	שאלת המחקר
1.....	השערת המחקר
1.....	מהו סיכול ממוקד?
2.....	סוגי סיכולים
2.....	מדיניות וקבלת החלטות בנוגע לסיכולים ממוקדים
3.....	אפקטיביות מדיניות הסיכולים הממוקדים
3.....	חלק ראשון – מדדים לבחינת אפקטיביות הסיכולים הממוקדים
3.....	אפקטיביות = עלות מול תועלת
4.....	מטרות
4.....	מניעה
5.....	ענישה
6.....	הרתעה
6.....	פגיעה בארגון, שיבוש שגרת הפעולה של הארגון
7.....	מורל וביטחון עצמי
7.....	פגיעה מורלית בחברי הארגון ותומכיו
7.....	העלאת הביטחון העצמי והמורל של תושבי המדינה
8.....	שיקולים זרים - מניע פוליטי
8.....	מחירים
8.....	דה לגיטימציה
8.....	הפן המשפטי
10.....	הפן המוסרי - רחשי דעת הקהל
11.....	הסוגיה הדיפלומטית

- 12.....אפקט הבומרנג.
- 12.....אפקט הבומרנג – העלאת המוטיבציה.
- 13.....אפקט הבומרנג – עליית יורש קיצוני יותר.
- 13.....מחיר מודיעיני – חשיפת מקורות.
- 13.....מחיר פיזי – הקצאת משאבים.
- 14.....מחיר כלכלי – תגובת שוק ההון.
- 14.....**חלק שני – ארגון החמאס – מקרי מבחן**.....
- 14.....תנועת החמאס – רקע ותולדת הצורך בסיכולים נגד בכריה.
- 15.....חיסול יחיא עייש ("המהנדס").
- 17.....חיסול סאלח שאדה.
- 21.....חיסול השיח' אחמד יאסין.
- 26.....חיסול עבד אל עזיז א-רנטיסי.
- 29.....**חלק שלישי – ניתוח, מסקנות והמלצות**.....
- 29.....ניתוח השוואתי ומסקנות ממקרי המבחן.
- 33.....מסקנות והמלצות לעתיד.
- 33.....בחינה מחודשת של ההבחנה בין דרג צבאי לדרג פוליטי.
- 34.....חשיבה קדימה.
- תת מטרה נוספת: פגיעה ביכולת הארגון לטווח הבינוני (פגיעה במי שמהווה נכס
34.....אסטרטגי לארגון).
- 35.....**סיכום**.....
- a.....**ביבליוגרפיה**.....
- 1.....**נספחים**.....
- 1.....נספח 1 - ראיון אישי עם ד"ר בן צור ברק, 14 באפריל 2010.
- 1.....נספח 3 - ראיון אישי עם אל"מ (מיל') פיגל יוני, 21 באפריל 2010.
- 1.....נספח 3 - ראיון אישי עם אל"מ (מיל') מופז שלמה, 24 במאי 2010.

- נספח 4 - ראיון אישי עם תא"ל (מיל') ש', 18 ביולי 2010.....1
- נספח 5 - השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול יחיא עייש.....I
- נספח 6 - השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול סאלח שחאדה - 22.7.02.....II
- נספח 7 - השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול אחמד יאסין - 22.3.04.....III
- נספח 8 - השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול רנטיסי - 17.4.04.....VI
- נספח 9 - מסד נתונים : סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים.....V
- נספח 10 - דף למיני-סקר – סיכולים ממוקדים.....VI

נושא העבודה

עבודתי סוקרת את מידת האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים, הננקטת על ידי מדינת ישראל כלפי ארגוני הטרור. העבודה תבחן את אפקטיביות מדיניות זו על ידי התמקדות בארבעה מקרי מבחן המתארים ארבעה סיכולים ממוקדים כלפי בכירים פוליטיים וצבאיים בארגון החמאס.

שאלת המחקר

האם מדיניות הסיכולים הממוקדים הננקטת על ידי מדינת ישראל כנגד בכירי החמאס משיגה את מטרותיה או שמא מדרבנת תגובת נגד שגורמת למדיניות להיות לא כדאית?

השערת המחקר

מדיניות הסיכולים הממוקדים מדרבנת תגובת נגד בטווח הקצר, אך עשויה להשיג את מטרותיה בטווח הארוך, ככל שמדינת ישראל תצליח לצמצם את המחירים הכרוכים במדיניות, בעיקר על ידי בחירה נכונה ביעד הסיכול, שימוש באמצעים התקפיים בצורה מידתית והסברה נכונה לדעת הקהל העולמית.

מהו סיכול ממוקד?

לסיכולים הממוקדים קיימת יותר מהגדרה אחת. בעבודה זו אתמקד בהגדרות העיקריות המסבירות מונח זה. ככלל, הסיכולים הממוקדים נכנסים למסגרת של פעולה התקפית. אלה הן פעולות יזומות של כוחות הביטחון נגד יעדי מחבלים, הנעשות באזורי היערכותם ושהייתם.¹ הגדרה נוספת מתארת את הסיכולים הממוקדים כפעילות התקפית אישית שבמסגרתה המדינה הנלחמת בטרור תוקפת פעיל או קבוצת פעילים בארגון העוסקים בייזום, הכוונה, הכנה, גיוס, אימון וסיוע לפיגועים, במטרה להרוג את הטרוריסט או לפחות לנטרלו.² בפסיקת בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ הוגדרה מדיניות הסיכולים הממוקדים כמדיניות של פעולות כוחות הביטחון להריגתם של פעילים בארגוני טרור המעורבים בתכנון, שילוח או ביצוע פיגועי טרור כנגד ישראל.³ הגדרות אלה מציבות את מדיניות הסיכולים הממוקדים במרכז האסטרטגיה הישראלית ההתקפית שיוזמים מקבלי החלטות כתגובת נגד לטרור. לאור השימוש הרב שעושים מקבלי החלטות בישראל בסיכולים ממוקדים,⁴ ראוי לבחון האם מדיניות זו אכן אפקטיבית במובן שמשיגה את מטרותיה כפי שהגדירו אותן מקבלי החלטות והאם המחירים שהיא גובה אינם מחירים כבדים המאפילים על מטרות אלה. במידה ומחירי המדיניות גוברים על מטרותיה, ייתכן וראוי שמקבלי החלטות יחשבו מחדש על מדיניותם, ישנו אותה או יפנו לכיוונים אחרים.

בעבודה זו אתמקד במדיניות הסיכולים הממוקדים ככל שהיא ננקטת על ידי מדינת ישראל כנגד ארגון החמאס שהינו ארגון היברידי,⁵ ארגון שפועל הן בזירת הטרור והן בזירה הפוליטית. אפיונו כהיברידי

¹ בועז גנור, מבין הלוחמה בטרור: כלים לקבלת החלטות (הרצליה: הוצאת מפעלות, 2003), עמ' 99.

² שם, עמ' 109.

³ בג"ץ 769/02 הועד הציבורי נגד העינויים בישראל נ' ממשלת ישראל, עמ' 3 (טרם פורסם, 14.12.2006).

⁴ אסף זוסמן ונעם זוסמן, "סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם למלחמה בטרור באמצעות נתוני שוק ההון", סקר בנק ישראל 78 (2005), עמ' 47-48.

⁵ מתוך הרצאתו של ד"ר בועז גנור במסגרת הסמינר "התמודדות ישראל עם הטרור", שהתקיימה ביום 23 במאי 2010 במרכז הבינתחומי הרצליה.

מאפשר לו לתרגם את הצלחותיו הפוליטיות להשגת תמיכה עממית בו ובמטרותיו כשהראשונה שבהן היא חיסולה של ישראל. מדינת ישראל השתמשה בכלי של סיכולים ממוקדים פעמים רבות כנגד בכירי ארגון החמאס. במהלך החודשים ספטמבר 2000 עד אפריל 2004 היו 159 ניסיונות להתנקשות בחברים בארגוני טרור פלסטיניים. חברים בארגון החמאס היו יעד לכ-50% מהסיכולים הממוקדים.⁶ לאור ריבוי השימוש בכלי זה, על מקבלי ההחלטות לבחון את הפעילות ההתקפית שבה הם נוקטים מול החמאס ולראות האם היא אכן יעילה מול בכירי ארגון זה.

סוגי סיכולים

הספרות מציגה ארבעה סוגים עיקריים של סיכולים ממוקדים: **חיסול ישיר**, בו יחידת החיסול מגיעה למקום הימצאותו של היעד ומחסלת אותו במקום, תוך שהיא עשויה לסכן את עצמה בשל הימצאותה בשטח העויני.⁷ **חיסול עקיף** ננקט על ידי מילכודו של חפץ הנמצא בשימוש היעד, כגון רכב (כמו בפרשת חיסולו של עימאד מורנייה בפברואר 2008) או מכשיר טלפון סלולארי (כמו בפרשת חיסולו של יחיא עייש בינואר 1996). סוג נפוץ נוסף הוא **חיסול מרחוק**, הנעשה על ידי שיגור טיל מדויק (הלפייר) הנורה מכלי טיס לעבר היעד ומשאיר את חותמו בהשפעתו הפסיכולוגית על אזור המטרה וביכולת של מקבלי ההחלטות להתכחש לאחר החיסול למעורבותם בו. סוג החיסול האחרון הוא **חיסול באמצעות שימוש בסייענים מקומיים** אשר מוכנים לפגוע ביעד מאחר ויש להם לרוב "חשבון בלתי סגור" עמו, כגון פורקן מנקמת דם.⁸

מדיניות וקבלת החלטות בנוגע לסיכולים ממוקדים

בניגוד לדעה הרווחת שהחלטות ממשלתיות נעשות כלאחר יד, כאשר מדובר בהוצאה לפועל של סיכול ממוקד, נראה שמתבצע תהליך סדור של קבלת החלטות. תחילת התהליך שיוביל בסופו לביצוע סיכול ממוקד, מתחיל בשירותי המודיעין המזהים איום פרסונלי ממשי על ביטחון המדינה. דו"ח המודיעין מועבר לבכירים בצה"ל ולפרקליטות הצבאית המקבלים החלטה משותפת בשאלה האם נחוץ חיסול במקרה הספציפי המובא לפניהם. בפורום הזה מקבלים את ההחלטה על בסיס ארבעה פרמטרים שונים הנלקחים בחשבון: האחד, מעצרו של היעד הוא אפשרות קלושה ולא מעשית. השני, היעד לחיסול צריך להיות מבוקש בעל ערך מבחינת יכולתו להוציא לפועל פיגועי טרור נגד ישראל.⁹ השלישי, החיסול לא צפוי לפגוע באזרחים תמימים המצויים בסביבה.¹⁰ הרביעי, היעד נמצא בתהליכי תכנון של פיגוע, כלומר מהווה "פצצה מתקתקת". לאחר שקילת ארבעת הפרמטרים, המלצה מועברת לקבינט לאישור החלטת החיסול. אישורים נוספים מגיעים משר הביטחון ומראש הממשלה.¹¹ האחרונים מתחקרים את אנשי המודיעין לגבי הנזק שייגרם, מספר הפצצות שנדרשות ופרטים מבצעיים נוספים.¹²

⁶ זוסמן וזוסמן, **סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם**, עמ' 34.

⁷ מתוך ראיון אישי עם תא"ל (מילי) ש', 18 ביולי 2010, ראה נספח מספר 4, עמוד 2. אהרון יפה, "הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון", **נתיב: כתב עת למחשבה מדינית, חברה ותרבות**, 19 (2006), עמ' 57.

⁸ יפה, **הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון**, עמ' 57.

⁹ Mohammed M Hafez, Joseph M Hatfield, "Do Targeted Assassinations Work? A Multivariate Analysis of Israeli Counter-Terrorism Effectiveness during Al-Aqsa Uprising", p. 7, N.D. <http://www.personal.umich.edu/~satran/Ford%2006/Wk%2011-1%20Hamas%20Hafez.pdf> [accessed: July 20, 2010].

¹⁰ Avi Dichter, Daniel L. Byman, "Analysis Paper Number 8 – Israel's lessons for fighting terrorists and their implications for United States", The Saban Center for Middle East Policy at the Brookings Institution, March 2006, p. 9. [accessed: July 20, 2010]. <http://www.brookings.edu/fp/saban/analysis/byman20060324.pdf>

¹¹ Hafez and Hatfield, "Do Targeted Assassinations Work?" p. 7.

¹² מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 4.

אפקטיביות מדיניות הסיכולים הממוקדים

לאחר שהוסבר מהי מדיניות הסיכולים הממוקדים, כיצד היא עשויה לבוא לידי ביטוי ואיך מחליטים עליה, יש לדון בשאלה האם מדיניות זו אפקטיביות מבחינת מקבלי ההחלטות בישראל. **אפקטיביות** מוגדרת כיעילות, ממשות.¹³

חשוב לבחון את אפקטיביות הסיכולים כדי לדעת האם פעילות זו יעילה מהבחינה שהיא משיגה את המטרות שבבסיסה וממזערת את המחירים שהמדינה צריכה לשלם, או שמא ניתן לנקוט במדיניות אחרת שתשיג תוחלת גדולה יותר למדינה. יתרה מזאת, חשוב שלמקבלי ההחלטות בדרגים הגבוהים במדינה תהיה מדיניות ללוחמה בטרור ושדרגים אלה יוכלו לעקוב ולבחון האם מדיניות זו משיגה את מטרותיה או שמא אינה מועילה וראוי להחליפה או לשנותה. מר אהוד יתום¹⁴ סבור שכיום לדרגים הבכירים בישראל אין מדיניות ללוחמה בטרור. יש מדיניות ללוחמה בטרור רק לדרגים הצבאיים-אסטרטגיים, אבל ראוי שתהיה מדיניות דומה גם למקבלי ההחלטות בדרגים הגבוהים ושיהיה להם מדד שיוכלו להיעזר בו כדי לבחון את יעילות דרכם. ניתן להתווכח אם אמירה זו מדויקת או לא, אך נראה כי אכן ראוי שמקבלי ההחלטות יגבשו לעצמם מדיניות בנושא של פעילות התקפית כמו סיכול ממוקד ויבחנו את תוקפה ויעילותה באופן בלתי פוסק, לשם השגת התועלת הרבה ביותר למדינה ומזעור הנזקים הכרוכים בפעילות.

סייג האמפיריות: בדרך כלל קשה לכמת ולהעריך באופן מדויק אפקטיביות של פעילות התקפית כמו סיכול ממוקד, מאחר ולא ניתן לדעת בדיוק כמה פיגועי טרור סוכלו דווקא בגלל חיסול הבכיר ומה היה קורה אילו לא בוצע החיסול.¹⁵ לכך מתקשרת בעיה של קשר סיבתי בין הסיכול לבין הפיגוע שהוציא היעד לפועל. לפיכך, אחשב את האפקטיביות על פי נוסחה המבוססת על פן איכותני כאשר אסייג ואומר שניתן להגיע למסקנות שונות בדבר סוג וחשיבות כל אחד מן המדדים שאציג בעבודתי.

על מנת לבחון את אפקטיביות מדיניות הסיכולים הממוקדים הננקטת על ידי מדינת ישראל, אציג בחלק הראשון מספר מדדים שהותוו בספרות אשר מהווים אמת מידה לבחינת האפקטיביות של הפעילות ההתקפית, קרי מדיניות הסיכולים הממוקדים. בחלק השני של העבודה, איישם את המדדים על ארבעה מקרי מבחן נבחרים של סיכול ממוקד כלפי בכירי ארגון החמאס: חיסולם של יחיא עייש ("המהנדס"), סאלח שתאדה, אחמד יאסין ועבד אל עזיז א-רנטיסי. בחלק זה אנסה להסיק האם אכן ארבעת הסיכולים הללו יכולים להיות מוגדרים כפעולה אפקטיבית. לבסוף, בחלק השלישי, אנתח את הממצאים, אסיק מסקנות באשר למדיניות הסיכולים הממוקדים של ישראל כלפי ארגון החמאס ואתן המלצות להתמודדות בעתיד.

חלק ראשון – מדדים לבחינת אפקטיביות הסיכולים הממוקדים

אפקטיביות = עלות מול תועלת

המדדים בהם אשתמש כדי לבחון את האפקטיביות, מחולקים למטרות ולמחירים, כאשר המטרות משקפות את התועלת שבמדיניות הסיכולים הממוקדים והמחירים משקפים את העלות של מדיניות זו.

¹³ אברהם אבן שושן, המילון החדש אוצר שלם של הלשון העברית הספרותית, המדעית והמדוברת, ניבים ואמרות עבריים וארמיים מונחים בינלאומיים (ירושלים: הוצאת קריית-ספר בע"מ, 1966), עמ' 141.

¹⁴ מתוך הרצאתו של מר אהוד יתום במסגרת הסמינר "התמודדות ישראל עם הטרור", שהתקיימה ביום 14 במרץ 2010 במרכז הבינתחומי הרצליה.

¹⁵ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 109.

במדד האפקטיביות שלהלן, ככל שהמדיניות הנבחנת משיגה יותר מטרות ומשלמת פחות מחירים, כך ניתן יהיה לומר שהמדיניות אפקטיבית, ולהפך.¹⁶

יש לציין כי מדיניות הסיכולים הממוקדים (הפעילות ההתקפית האישית) של ישראל נגד ארגוני הטרור השונים כוונה במשך השנים כלפי כמה סוגים של פעילים: ראשי ארגונים, פעילים בכירים בזרוע הצבאית של הארגון, פעילים שיוזמים פיגועים, פעילים שמתכננים ומארגנים פיגועים, ראשי וחברי חוליות טרור.¹⁷ בעבודה זו אתמקד בבכירים בדרג הפוליטי ובדרג הצבאי של ארגון החמאס.

מטרות

הסיכולים הממוקדים נועדו להשיג מספר מטרות מול ארגון הטרור. מטרות אלה הן בבסיס מדיניות הסיכולים ומהוות את הסיבה לנקיטה במדיניות זו. ללא השגת המטרות שבבסיס המדיניות, או בגרימת נזק רב בהשגתן, אין כל טעם לבצע סיכולים ממוקדים משום שמאזן האפקטיביות יטה לכיוון המחירים שהמדינה תשלם על הפעילות, ולא לכיוון השגת המטרות.

מניעה

מטרת העל של המדיניות ההתקפית היא סיכול פיגועי הטרור כלפי אזרחי המדינה. ממטרה זו נגזרות מטרות משנה כמו הרתעה, העלאת המורל, ענישה ומטרות נוספות אותן אפרט בהמשך. מטרה זו עוסקת ברצון לסכל ולמנוע את פיגועי הטרור על ידי פגיעה בבכירים המנחים פעילות זו או מעודדים אותה. מטרת המניעה נשענת על ההערכה לפיה פגיעה בבכירים תגרום לשיבוש של אחד משלבי הכנת הפיגועים והסיוע להם, כגון: ייזום הפיגועים, תכנונם, הכשרת הטרוריסטים, הכנת מטעני חבלה ואמצעי לחימה, איסוף מודיעין לקראת פיגוע, הכנת דרכי מילוט,¹⁸ הטפה לשימוש בדרך הטרור ועידוד מחבלים לפגע.

מטרת המניעה עשויה להיתרגם לחבלה במרכיב היכולת של ארגון הטרור, שהוא חיוני מאין כמותו להמשך ביצוע הפיגועים מצד הארגון.¹⁹ הפגיעה במרכיב היכולת מתורגמת להפסקה או הפחתה בכמות הפיגועים, שמשמעותה העיקרית היא שמירה על חיי אדם באופן קונקרטי, היא מטרה הזוכה ליתר אהדה בהשוואה לשאר המטרות, גם על ידי מי שאינם תומכים בפעילות התקפית.²⁰ עם זאת, קל להשתמש בטיעון המניעה כאצטלה לחיסול מטעמים אחרים,²¹ ביניהם שיקולים זרים, אותם אמנה בהמשך.

על פי רוב, הפגיעה ביכולת הארגון להוציא לפועל פיגועי טרור תהיה קשה יותר כאשר היעד הוא בכיר בעל ידע ייחודי ומיומנות, ומוצלחת פחות כאשר מדובר בפעילים זוטרים שחיסולם לא ימנע או ישבש במידה

¹⁶ המטרות והמחירים נלקחו מגנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 105-100, ומיפה, *הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון*, עמ' 56.

¹⁷ גנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 111.

¹⁸ שם, עמ' 100.

¹⁹ שם, עמ' 106.

²⁰ שם, עמ' 100.

²¹ שם.

רבה את הפעילות.²² כמו כן, ניתן לטעון כי חיסול מנהיגים צבאיים, האמונים על תהליכי ההוצאה לפועל של פיגועי הטרור (גיוס המתבלים, אימונם ושליחתם ליעדי הפיגוע), עשוי לשבש במידה רבה את הפעילות המבצעית של הארגון ובכך למנוע הוצאה לפועל של פיגועים, לעומת מנהיגים פוליטיים שחיסולם לא בהכרח יתורגם למניעת פיגועים שכן מרבית עיסוקם הוא בהכוונה רוחנית ובקביעת מדיניות והם אינם עוסקים דה פקטו בהוצאה לפועל של פיגועים.²³ מאידך, ניתן לומר כי על מנת למנוע מהארגון לפעול, אין להבחין בין מנהיג בדרג הפוליטי למנהיג בדרג הצבאי, שכן מנהיגים משני הדרגים אחראים להוצאה לפועל של פיגועי טרור, כל אחד בתפקידו הוא, ולכן חיסול שני סוגי דרגים אלה עשוי להיות יעיל לשם השגת מטרת המניעה.

אינטנסיביות הפיגועים: במסגרת מטרת המניעה אבחן את כמות הפיגועים שהיתה לפני החיסול ואחריו, דבר שיוכל לתרום לשאלת השגת מטרת המניעה. המדידה תיעשה לגבי פיגועים שהיו בחצי השנה שקדמה לחיסול ולאחר מכן לגבי פיגועים שהיו בחצי השנה שלאחר החיסול. המטרה היא לבחון האם הכמות הכללית של הפיגועים ירדה או עלתה בעקבות החיסול בטווח הארוך. יש לציין כי מדובר בבדיקה של פיגועים באופן כללי ולא של פיגועים שנעשו על ידי החמאס דווקא, על מנת לקבל תמונת מצב כללית על שיעור הפיגועים ועל המגמה הכללית.

ענישה

מטרה זו מתקשרת למטרת המניעה ועוסקת בצורך לפגוע באחראים לפעולות הטרור ובעומדים בראשן²⁴ מתוך מניעים רבים ובהם **נקמה** שמנחה את מעצבי המדיניות ומגיעה מלמטה, קרי מהציבור הנפגע, פיזית ומורלית, מפעולות הטרור והדורש לנקום באחראים להן.²⁵ מניע נוסף הוא הרצון להרתיע מפגעים עתידיים, למען יראו וייראו, מניע שארחיב עליו בהמשך מאחר ומהווה מטרה בפני עצמה. כאשר מדובר בסיכול ממוקד וספציפי כלפי בכיר בארגון טרור, הסיכול מהווה **גמול** על מעשיו של הבכיר ונועד, בין היתר, להענישו על הליכתו בדרך הטרור כלפי המדינה. נטען כי "הסיכול הממוקד מכניס לתוך משוואת הטרור גם את עניין האחריות. כל טרוריסט צריך לדעת שבתכנונו לייצר פיגוע או שביציאתו לבצע פיגוע - מעשיו יתוגמלו בהמשך, כי אם לא כן, ישאיר המערב את הדלת פרוצה לחלוטין לארגונים מסוג זה. בדיוק כשם שהחברה המודרנית מטפלת בפושעים ומציבה אל מולם את אלמנט האחריות בדמות מאסר או הוצאה להורג, כך מציבה החברה המערבית אל מול הטרוריסט את אלמנט האחריות בדמות סיכול ממוקד".²⁶ כמו כן, מדובר בחיסול של סמל, דבר שמדבר אל החברה האסלאמית ומשפיע על המורל הציבורי שלה²⁷ (ראה: דיון בפגיעה מורלית בחברי הארגון ותומכיו, בתוך המטרה של מורל וביטחון עצמי).

רבים חולקים על מטרת הענישה. יש היגיון בטענה שהוצאה לפועל של חיסול בשל מניע של נקמה כלפי אישיות בכירה ככל שתהיה, אינה מטרה לגיטימית ככל שהיא בפני עצמה או מתווספת למטרות האחרות. מטרה זו עשויה להיראות כלא ראויה, מאחר והיא נובעת ממניע פסיכולוגי שהוא אנושי אך מתגמד בעיקר בפני הזכות לחיים של נפגעים תמימים מפעולות הסיכול. כמו כן, אין זה ראוי לדעתי לשפוט אדם "משפט

²² זוסמן וזוסמן, **סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם**, עמ' 31.

²³ שם.

²⁴ יפה, **הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון**, עמ' 56.

²⁵ גנור, **מבוכ הלוחמה בטרור**, עמ' 101-100.

²⁶ רמי איגרא, "הטרוריסטים לומדים שיש שכר ועונש", 25 בפברואר 2010,

<http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/9060>

²⁷ מתוך ראיון אישי עם תא"ל (מיל') ש"י, 18 ביולי 2010, ראה נספח מספר 4, עמוד 2.

שדה" בלא שהיה לו יומו בבית המשפט ולפיכך ניתן לראות במטרה זו כלא לגיטימית כשהיא בפני עצמה. עם זאת, קיימת סברה רווחת שלפיה מקבלי ההחלטות לוקחים בחשבון את הלחץ שמגיע מדעת הקהל בישראל להעניש את המפגעים על ידי חיסולם, ולכן מטרה זו נשארה חלק ממאזן העלות-תועלת.

הרתעה

מטרת ההרתעה עיקרה לגרום לפעילי הארגון והעומדים בראשו לחיות בפחד מתמיד מפני כוחות הביטחון ובכך להגביל את תנועותיהם וחופש התמרון שלהם.²⁸ קיימת דעה לפיה סיכול ממוקד הנקט לאורך זמן ובשיטתיות, יגרום בסופו של דבר לדיכוי רצונם של גורמי הטרור להילחם או שיגרום לרצון זה לדעוך לרמה שייאבד בה את המשמעות המדינית שלו.²⁹ מטרה נלווית להרתעת האחראים הישירים והעקיפים לפיגועי הטרור, היא ההרתעה של צדדים שלישיים, למען יראו וייראו.³⁰ בספרות מקובל השימוש במונח "קו אדום" על מנת לתאר סף הרתעה המראה כלפי הארגון סובלנות עד לגבול מסוים, שלאחריו צפוי הארגון לספוג צעדי תגמול וענישה מצד המדינה. חשוב לעמוד בהבטחה ולהוציא לפועל את צעדי התגמול במידה ואכן הארגון עובר את הקו האדום שהוגדר, וזאת לשם שמירה על אמינות האיום מצד המדינה.³¹ לעיתים ההרתעה עשויה להיכשל או לא להרשים את הארגון ולכן לדעתי חשוב ללמוד את הארגון שעומד ממול ולדעת מהן חולשותיו וחוזקותיו על מנת להעריך איזה סוג של איום ישפיע עליו.

פגיעה בארגון, שיבוש שגרת הפעולה של הארגון

מטרה זו מתרכזת בפגיעה בשגרת הארגון ובתשתיותיו, עיכוב התפתחותן ומניעת יצירת פיקוד אחיד וריכוזי עליהן.³² החיסול נועד בין היתר לשבש את ההכנות לפיגועים ולאלץ את המעורבים בהם לבזבז זמן ומשאבים על התגוננות והתארגנות.³³ כאשר מרבית הפעילות של ארגון הטרור מתמקדת בהוצאה לפועל של פיגועים, מעצבי המדיניות ישימו דגש על הניסיון לפגוע בארגון ולשבש את שגרת פעילותו כך שלא יוכל לעסוק בפיגועים מאחר ויצטרך לטפל בכאוס הפנים ארגוני שיווצר כתוצאה מהחיסול. לדוגמה, בעקבות חיסול בכיר בארגון, עשויה להתפתח מלחמת ירושה בין הפעילים השואפים למלא את תפקידו, דבר שיגרור הריסת תשתיות הארגון, ובסופו של דבר יחייב את הארגון להקצות משאבים, כוח אדם וזמן להחזרת המצב לקדמותו,³⁴ מה שיבוא על חשבון שגרת הפעילות של הוצאה לפועל של פיגועים. ייתכן גם קושי לאתר מנהיג אחר בעל מיומנויות וכריזמה, שימלא את מקומו של הבכיר שחוסל, דבר שעשוי אף הוא לשבש את שגרת הפעולה של הארגון.³⁵ בספרות הומלץ כי את מידת האפקטיביות של הסיכולים הממוקדים מבחינת שיבוש פעילותו של הארגון יש לבחון בין היתר לפי רמת חששם של ראשי ארגוני הטרור מפני התנקשויות בחייהם.³⁶

²⁸ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 56.

²⁹ גבריאלי סיבוני, "האם ניתן להדביר את הקאסם: בחינת ההיבטים המבצעיים, "עדכן אסטרטגי, כרך מס' 9, גיליון 3 (2006), עמ' 20.

³⁰ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 102.

³¹ שם, עמ' 94.

³² יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 56.

³³ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 31.

³⁴ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 100.

³⁵ שם, עמ' 122-123.

³⁶ שם, עמ' 123.

עיקר מטרה זו לפגוע במורל של חברי הארגון והסובבים אותם (אזרחים לא לוחמים שתומכים או שאינם תומכים בפעילות ארגון הטרור), ובו בזמן להעלות את מורל אוכלוסיית המוצא (אזרחי המדינה המסכלת) ולשפר את הביטחון האישי שלהם.

פגיעה מורלית בחברי הארגון ותומכיו

אחת המטרות המובהקות של מדיניות הסיכולים הממוקדים היא להשפיע מבחינה מורלית על בכירי הארגון ותומכיו. הפגיעה במורל נובעת הן מן הפגיעה הנגרמת לארגון וליכולותיו, הן מהמחשת העליונות הטכנולוגית, המבצעית והמודיעינית בפעילות זו, והן מן החשש כי המידע ששימש לצורך הפעילות ההתקפית מקורו ברשת ריגול בתוך הארגון, מה שמביא לא פעם לטיהור פנים ארגוני.³⁷ ההשפעה של הסיכול על המורל יכולה לבוא לידי ביטוי בערעור תחושת הביטחון האישי והתעוררות חרדה מצד בכירי הארגון, פעיליו ותומכיו.³⁸ דוגמה הממחישה את עוצמת הפגיעה המורלית היא האימה המתוארת כאוחזת את פעילי הטרור ברצועת עזה כאשר נשמע זמזום המזל"טים הישראליים המחפשים מטרות לירי טילי ההלפיייר בהם הם מצוידים, דבר המהווה איום פסיכולוגי קשה ביותר על ארגוני הטרור ברצועה ועל תומכיהם.³⁹

העלאת הביטחון העצמי והמורל של תושבי המדינה

הנזק העיקרי מהטרור הוא הנזק המורלי-פסיכולוגי שנגרם מאחר והטרור מעורר תחושות של חרדה וחוסר אונים בקרב תושבי המדינה, ומבצע צבאי מוצלח המשלב יכולת מבצעית וטכנולוגית מרשימה עשוי לחזק את תחושת הביטחון העצמי והקולקטיבי של הציבור, בכך להעלות את המורל הלאומי, לחזק את כושר העמידה מול הטרור ולבסס את הנחישות הלאומית לדבוק ביעדים הלאומיים ובמטרות המוגדרות, קרי מיגור האיומים על המדינה.⁴⁰ עם זאת, במקרה של כישלון עלולה להיות לפעילות כזו השפעה הפוכה לגמרי על המורל הלאומי.⁴¹ ההתייחסות להעלאת הביטחון העצמי והמורל הלאומי כמטרה לגיטימית, נובעת מהעובדה שחלק ממטרתם של המוציאים לפועל של הפיגועים היא לפגוע במורל הלאומי ולשחק במימד המורלי-פסיכולוגי. לכן הלוחמה בהיבט זה צריכה להיעשות במישור המורלי-פסיכולוגי, כלומר ביצוע פעילות מבצעית של סיכול ממוקד על מנת לחזק את החוסן הציבורי מול הטרור.⁴² נראה כי שימוש במדיניות של סיכולים ממוקדים לשם העלאת המורל הלאומי צריך להיעשות במשורה ובכפוף לשאלה של מידתיות. כלומר, אין לצאת למבצעי סיכולים ממוקדים רק בשל הצורך להעלות את מורל הציבור, דבר שנתפס כשלעצמו כראוי לגנאי בשל סיכון חיי אדם למען מטרה ערטילאית של העלאת המורל,⁴³ ומאידך, אין להזניח לחלוטין מטרה זו מאחר והיא תורמת לחיזוק העורף ולגיבוי הכוחות שבחזית.

³⁷ שם, עמ' 102.

³⁸ שם, עמ' 108.

³⁹ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 55.

⁴⁰ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 103, 108.

⁴¹ שם, עמ' 109.

⁴² שם, עמ' 103.

⁴³ שם.

שיקולים זרים - מניע פוליטי

תכליתה של מטרה זו היא לרצות את דעת הקהל הנרעשת אחרי פיגועים, והדורשת דם תחת דם.⁴⁴ ריצוי דעת הקהל נולד מתוך שקילת שיקולים פוליטיים זרים לסוגיה הביטחונית ולכן הם לרוב אינם לגיטימיים, כגון רצון להשפיע על תוצאות של בחירות קרובות, רצון להסיח את הדעת מבעיות פוליטיות, חברתיות או כלכליות בוערות ורצון של מנהיג "לזכות בנקודות" מול מתחריו במפלגתו ובמפלגות יריבות.⁴⁵ השיקולים הזרים מובאים לעיתים בחשבון כחלק מהמטרות הישירות או העקיפות של ביצוע הסיכול, אך לא יכללו כחלק מהמטרות המצביעות על אפקטיביות פעילות זו,⁴⁶ בשל חוסר הלגיטימיות שלהם.

מחירים

כאשר מקבלי ההחלטות נוקטים במדיניות של סיכולים ממוקדים על מנת למזער את תופעת פיגועי הטרור, עליהם לקחת בחשבון שלמטרה זו יש עלויות שעלויות לעלות ביוקר ולעיתים אף להטות את מאזן האפקטיביות כך שעלויות הפעולה תגברנה על התועלות. לפיכך, יש להתחשב במחירי פעולת הסיכול ולבחון איזה מחיר משולם בפעילות והאם משתלם לשלמו או שמא תשלומו הופך את הפעולה ללא כדאית.

דה לגיטימציה

ככל שהמדינה המסכלת נחשפת ליותר תביעות משפטיות, גינוי פעולותיה והזדהות עם ארגון הטרור כתוצאה מחיסול בכיריו, הרי שהמדינה חווה פגיעה בלגיטימציה שלה ושל כוחותיה מול קהלי היעד בעולם, דבר שמחליש את אפקטיביות הסיכול, קרי את השגת מטרות הפעולה במלואן. מחיר זה מורכב משני תתי מחירים שסווגו לפן המשפטי ולפן המוסרי.

הפן המשפטי

בשנים האחרונות נחשפים בכירים במערכת הביטחון לתביעות משפטיות מצד תומכי ארגוני הטרור במדינות שליטיות, אשר מנסים לגרום לדה לגיטימציה לפעולות כוחות הביטחון הישראליים, בהאשמתם אותם בפשעי מלחמה ובפשעים נגד האנושות בשל פעולותיהם. זכורים ההליכים שנוהלו כלפי ראש השב"כ לשעבר, אבי דיכטר, בשל חיסולו של סאלח שחאדה ב-2002, אליהם אתייחס בהמשך. כחלק מהניסיון לפגוע בלגיטימציה של ישראל בעולם, נטען שמדיניות הסיכולים הממוקדים גורמת לפגיעה באזרחים חפים מפשע הנקלעים לאזור הסיכול ולפיכך מנוגדת לחוק הבינ"ל ובמיוחד לסעיף 51 למגילת האו"ם המכריז על זכותה של מדינה להגנה עצמית (וגם על אחריות מועצת הביטחון לשמור על הביטחון הבינ"ל),⁴⁷ וכן לסעיף 51 לפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה, המעגן את ההגנה על אוכלוסיה אזרחית מפני פעולות צבאיות.⁴⁸

משפטנים רבים מנמקים את **מדיניות הסיכולים הממוקדים כאקט של הגנה עצמית** מפני ארגוני הטרור, ועל כן הפגיעה ביעד החיסול ולעיתים גם באזרחים תמימים המהווים מגן אנושי סביבו, עשויה להיות לגיטימית ככל שהיא מנומקת בנימוק כגון "הקם להרגך השכם להרגוי". על פי המשפט הבינ"ל המנהגי,

⁴⁴ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 56.

⁴⁵ גנור, מבין הלוחמה בטרור, עמ' 103.

⁴⁶ שם.

⁴⁷ סעיף 51 למגילת האו"ם. זמין באתר האו"ם: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>.

⁴⁸ סעיף 51(3) לפרוטוקול הנוסף לאמנת ג'נבה מיום 12 באוגוסט 1949, בדבר הגנת קורבנות סכסוכים מזוינים בינלאומיים (פרוטוקול I) מיום 8 ביוני 1977, עמ' 26.

ניתן לנקוט בטקטיקה של מלחמה מוקדמת, "מלחמת מגן", המקדמת את פני הרעה הצפויה, כאקט של הגנה עצמית מותרת מפני תוקפנות. במצב בו ישראל ניצבת בפני איום מידי של טרוריסטים, בייחוד כשמדובר בטרוריסטים מתאבדים, וכאשר אין כל חלופה פוגענית פחות או דרכי שלום שניתן לנקוט בהם כדי למנוע את הסיכון המידי, הרי שעל ישראל לנסות ולהגן על עצמה מפני איום מידי זה גם באמצעים התקפיים כמו על ידי הוצאה לפועל של סיכולים ממוקדים. פעולה זו יכולה להיכנס בגדר הגנה עצמית כפי שהוגדרה במשפט הביני"ל המנהגי.⁴⁹ הטענה היא שכאשר מדינה נתונה למתקפות טרור, היא רשאית להגן על עצמה כאמור בסעיף 51 למגילת האו"ם,⁵⁰ המאפשר למדינה לתקוף את תוקפיה ובכך להגן על עצמה. ניתן לומר כי במקרים רבים אין בנמצא אפשרות לנקוט באמצעי מידתי שפגיעתו בזכויות אדם פחותה (כגון מעצר מנהלי) ולכן סיכול ממוקד הוא האופציה הסבירה היחידה שעל ישראל לנקוט בה כדי להגן על עצמה מפני פיגועי הטרור הרצחניים באזורה ולכן מדיניות זו מתיישבת עם החוק הביני"ל. עם זאת, משפטנים רבים בעולם חושבים אחרת, ולכן ישראל חשופה למחיר של דה לגיטימציה משפטית בשל מדיניות זו.

על-פי נורמות המשפט הביני"ל אוכלוסיה אזרחית הינה מוגנת מפני פעולות המלחמה. לפיכך הטרוריסטים מנצלים עובדה זו ומשתמשים לעיתים קרובות באוכלוסיה חפה מכל פשע, כחומת מגן חיה להגנתם.⁵¹ מבלי להיכנס לשאלות פילוסופיות בדבר ההשלכות של הריגה באשר היא, ניתן לקבוע שכאשר קיימת סבירות כי המחבל עלול להרוג או לפגוע קשה באנשים רבים, הרי שכמו בקרב, מותר למדינה להתגונן ולהקדים תרופה למכה⁵² על ידי חיסולו מבעוד מועד. מכאן שכל עוד פעולות הסיכול והרג הטרוריסטים נעשות מתוך הגנה עצמית ובמקרים בהם לא קיימות חלופות אפשריות פוגעניות פחות לסיכול הפעולה המתוכננת, הן מוצדקות גם על-פי השקפה מוסרית זו.⁵³

הטענה הרווחת בקרב מתנגדי מדיניות הסיכול הממוקד היא שמדיניות זו גורמת להרג אזרחים חפים מפשע הנקלעים לאזור הסיכול ואף הוגשה עתירה על ידי הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל לבטל מדיניות זו. ב-11 בדצמבר 2005 ניתן על ידי בג"ץ פסק דין תקדימי שמאשר את מדיניות הסיכולים הממוקדים בכפוף לסייג המידתיות. הנשיא (בדימוס) אהרון ברק פסק כי יש לאזן איזון ראוי בין שני שיקולים נוגדים: מחד שיקולים הומניטאריים הנוגעים לזכויות האדם ולכבודו של מי שנפגע כתוצאה מהסכסוך המזוין, ומאידך שיקולים צבאיים המבוססים על הצורך הצבאי בלחימה בארגוני הטרור והצלחתו. הפתרון הוא במציאת האיזון הראוי בין השיקולים הנוגדים, כאשר שיקול מרכזי באיזון זה הוא זהות היעד לפגיעה. ארגוני הטרור מהאזור ויחידיהם אינם מקיימים את התנאים של לוחמים (שנחשבים למטרות לגיטימיות להתקפה צבאית לפי המשפט הביני"ל), מאחר ואין להם סימן היכר קבוע שאפשר להבחין בו מרחוק, והם אינם מנהלים את פעולותיהם בהתאם לדיני המלחמה ומנהגיה. המחבלים והארגונים השולחים אותם הם לוחמים בלתי חוקיים, קרי אזרחים אשר אינם מוגנים מתקיפה כל עוד הם נוטלים חלק ישיר במעשי האיבה, כך לפי סעיף 51(3) לפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה⁵⁴ (עיקרון שלא אומץ על ידי ישראל באמנה

⁴⁹ פרופ' עמנואל גרוס, "סיכול פעולות טרור על-ידי פגיעה במבצעייהן או במפקדיהן כאקט של הגנה עצמית, האם הוא מותר? - זכויות אדם מול חובת המדינה להגן על חיי תושביה", *קריית המשפט* ב' 189 (תשס"ב), עמ' 204-205.

⁵⁰ סעיף 51 למגילת האו"ם, לעיל ה"ש 47.

⁵¹ גרוס, "סיכול פעולות טרור כאקט של הגנה עצמית", עמ' 220-221.

⁵² שם, עמ' 223.

⁵³ שם, עמ' 224.

⁵⁴ סעיף 51(3) לפרוטוקול נוסף לאמנת ג'נבה מיום 12 באוגוסט 1949, בדבר הגנת קורבנות סכסוכים מזוינים בינלאומיים

(פרוטוקול I) מיום 8 ביוני 1977, עמ' 26.

ולכן חלחל למשפט הישראלי דרך המשפט הבינלאומי המנהגי).⁵⁵ כמו כן, נפסק כי אין לצמצם את אופייה ה"ישיר" של נטילת החלק במעשי האיבה אך ורק למי שמבצע את פעולת התקיפה הפיזית, אלא גם מי ששולח את המבצע לביצוע התקיפה, מחליט על הפעולה עצמה או תכנן אותה, נוטל בה "חלק ישיר" (בכך הצדיק בג"ץ חיסולים נגד אושיות פוליטיות בכירות ולא רק צבאיות). כמו כן, נפסק כי הסיכול הממוקד היא כפוף לעיקרון המידתיות. אין לפגוע באזרחים תמימים וצריך להתקיים מידע בדוק ביותר באשר לזהותו ופועלו של האזרח אשר לפי הטענה נוטל חלק במעשי האיבה ובמקרה של ספק, נדרשת בדיקה קפדנית בטרם תעשה תקיפה. כמו כן, אין לתקוף אזרח הנוטל חלק ישיר, אותה עת, במעשי האיבה, אם ניתן לנקוט כלפיו אמצעי שפגיעתו פחותה. על כן, אם ניתן לעצור טרוריסט הנוטל חלק ישיר במעשי האיבה, לחקור אותו ולהעמידו לדין, יש לנקוט בצעדים אלה. אולם לעיתים לא ניתן לנקוט בפעולה שפגיעתה פחותה כיוון שהיא תהא כרוכה בסיכון כה גדול לחיי החיילים, עד שאין נדרש לנקוט בה. בנוסף, לאחר ביצוע תקיפה על אזרח החשוד בכך שנטל חלק ישיר, אותו זמן, במעשי איבה, יש לערוך (בדיעבד) בדיקה יסודית באשר לדיוק הזהות של הנפגע ונסיבות הפגיעה בו ובמקרים מתאימים יהא מקום לשקול תשלום פיצויים בגין הפגיעה באזרח תמים.⁵⁶ סיכול ממוקד שפוגע בשוגג באזרחים תמימים צריך לעמוד במבחני המידתיות, קרי קיום יחס ראוי בין התועלת שבתקיפה לבין הנזק ממנה. תקיפה של אזרחים תמימים תוך כדי סיכול ממוקד אינה מותרת אם הנזק הנלווה לה אינו שקול כנגד התועלת הצבאית ממנה (בהגנה על לוחמים ואזרחים).⁵⁷ עוד נפסק כי יש לאזן בין חובתה של המדינה לשמור על חיי חייליה ואזרחיה, לבין חובתה לשמור על חייהם של אזרחים תמימים הנפגעים בעת פגיעה ישירה במתבלים. זהו איזון קשה לביצוע שכן הוא נוגע לחיי אדם, מעורר בעיות מוסריות ואתיות, אך אין מנוס מלעשותו.⁵⁸

נראה כי בג"ץ הכשיר למעשה את מדיניות הסיכולים הממוקדים כלפי פעילי טרור, לרבות המנהיגים ששולחים אותם, ככל שהזיהוי שלהם וודאי וכאשר אין חלופה אחרת פוגענית פחות כמו מעצר. לפיכך באיזון ראוי בין השיקולים הנוגדים ניתן להוציא לפועל סיכולים ממוקדים העומדים בקריטריונים שהותוו על ידי בג"ץ. עם זאת, כאמור, רבים מתנגדים למדיניות זו ולעיתים מתעוררים ויכוחים בשאלת המידתיות.

הפן המוסרי - רחשי דעת הקהל

הוויכוח המרכזי בעניין מדיניות הסיכול הממוקד ניטש על הדילמה המוסרית שמעלה מדיניות זו. המתנגדים למדיניות טוענים כי חיי אדם הם ערך עליון ואין הצדקה לקפדם, גם אם מדובר בחיסול של פעיל ארגון טרור שפגע בעיקרון קדושת החיים בעצמו.⁵⁹ גישה זו מהווה מכשול ומחיר כבד שמדינה עלולה לשלם בתגובה לחיסול. זאת, מאחר ודעת הקהל העולמית מושפעת ומשפיעה על אמצעי התקשורת ועל האג'נדה העולמית ועשויה להשפיע אף על מוסדות בינ"ל כגון בית הדין הבינ"ל בהאג שהעניין עשוי להגיע לפתחו, מועצת הביטחון שעלולה להטיל סנקציות וכיוצא באלה. לעומת זאת, התומכים טוענים כי דווקא בשל עיקרון השמירה על קדושת החיים יש לעשות הכל על מנת למנוע פגיעה בחיי אזרחים תמימים,⁶⁰ ועל כן סיכולים ממוקדים כלפי גורמים שמהווים "פצצה מתקתקת" הינם מוצדקים ואף מוסריים.

⁵⁵ פרשת הועד הציבורי נגד העינויים, לעיל ה"ש 3, בעמ' 17, 18, 20, 23, 24, 26, 28.

⁵⁶ שם, בעמ' 36, 38, 39.

⁵⁷ שם, בעמ' 39, 40, 42.

⁵⁸ שם, בעמ' 44.

⁵⁹ גנור, מבוד הלוחמה בטרור, עמ' 110.

⁶⁰ שם, עמ' 110.

בין תומכי הסיכול הממוקד, ישנה מחלוקת בשאלת הלגיטימיות של חיסול בכירים בהנהגה הפוליטית של ארגון הטרור, כאשר מחד ניתן לטעון שהבכירים הפוליטיים בארגון הינם לכל היותר מטיפים לטרור ומעמדם הוא כמו של אזרחים שיש להימנע מפגיעה בהם במלחמה. מאידך, הבכירים הפוליטיים מעורבים בצורה פעילה בארגון, גם אם אינם מבצעים את הפיגוע בפועל במובן הפיזי. בראייה זו יש לראות את ההוצאה לפועל של פיגועי הטרור כמאמץ משותף של קבוצות ובעלי תפקידים שונים שכל אחד מהם תורם את חלקו, המנהלתי או הביצועי. יתרה מזאת, גורמים בכירים והנהגתיים עשויים אף לשאת כמה תפקידים שחלקם מנהליים וחלקם מבצעיים, מה שהופך אותם ליעד לגיטימי לחיסול, כאשר קיימת סבירות גבוהה שיהיו מעורבים בהוצאה לפועל של פיגוע טרור.⁶¹ גישה שלישית גורסת שכדי למזער את ההתנגדות הביני"ל לסיכולים הממוקדים, ראוי להשתמש בנשק החיסולים כדי לחסל אנשי ביצוע ולא בכירים בהנהלת הארגון, והדבר אף יעלה בקנה אחד עם ההבחנה שבין אנשי צבא למדינאים, כאשר קיימת לגיטימיות לפגיעה באנשי הצבא אך לא באזרחים.⁶²

ארגוני טרור רבים מנצלים סיכולים ממוקדים שגרמו לפגיעה סביבתית באזרחים לשם השגת הישגים תעמולתיים ותודעתיים מצטברים בקרב דעת הקהל המקומית והעולמית. בכך הם יוצרים הסתה כנגד המדינה המתקיפה, דבר שכדי למנעו יש לתכנן את הסיכולים הממוקדים כך שיהיו מוכוונים מודיעין נקודתי ומדויק המופעל מתוך כוונה מוצהרת להימנע ככל האפשר מפגיעה סביבתית.⁶³ זאת, מאחר ובימינו אמצעי התקשורת והמדיה מגיעים לכל מקום ולכן מעבר להסברה נכונה, יש לפעול במשורה ובמדויק כשיוצאים לפעילות התקפית מסוג סיכול ממוקד על מנת למנוע מארגוני הטרור להשתמש בסיכול הממוקד על מנת ליצור דה לגיטימציה כלפי המדינה המגנה על עצמה וכדי להסיט את העולם נגדה על ידי הצגת תמונה שלילית, חד צדדית ולא מלאה. בין היתר חשוב לשקול שימוש בחימוש מדויק - התאמת החימוש לסוג המטרה כדי לא לפגוע בחפים מפשע ולא לפספס את המטרה.⁶⁴ עם זאת, יש להיזהר מההשפעה של דעת הקהל על קבלת ההחלטות מאחר וטראומה מחיסול שספג גינוי עשויה, כפי שאראה בהמשך, לגרום לקבלת החלטה שגויה כמו שימוש בחימוש לא מספיק שיסכל את מטרת החיסול.⁶⁵

הסוגיה הדיפלומטית

כפי שכבר נדון בפן המוסרי, מדינות רבות בעולם אינן תומכות בפעילות התקפית ועלולות להוות מכשול דיפלומטי מול המדינה ביצירת קושי להצדיק נקיטה באמצעים אלה. מעבר לבעיה דיפלומטית זו, המשפיעה על דעת הקהל, המחיר הדיפלומטי עוסק במקרים בהם הפעולה מסתבכת, נכשלת או נחשפת, בהנחה שהמדינה לא מעוניינת בחשיפה זו. הסיבוך עלול להביא לנזקים דיפלומטיים, להסתבכות עם מדינות זרות ובמיוחד עם המדינה שהחיסול נעשה בשטח ריבונותה, כמו גם לנזקים פיזיים שעלולים להיגרם לכוח המבצע באם ייחשף בעת ביצוע הפעולה.⁶⁶ נזקים דיפלומטיים אפשריים הם הסתבכות עם המדינה שהחיסול הפך את ריבונותה או הסתבכות עם מדינות אחרות שנפגעו מהחיסול כמו מדינה שנעשה שימוש בדרכוניה לשם הגעה ליעד החיסול או תוך התחזות לתושביה.

⁶¹ שם, עמ' 111-112.

⁶² שם, עמ' 112.

⁶³ רון בן-ישי, "להחליף אסטרטגיה: כיצד על ישראל לנהל את הלוחמה בטרור", *עדכן אסטרטגי*, כרך מס' 6, גיליון 4, 2004, עמ' 25.

⁶⁴ יפה, *הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון*, עמ' 57.

⁶⁵ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10.

⁶⁶ גנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 104.

דוגמה לתקרית דיפלומטית שנוצרה עקב כישלון סיכול ממוקד היא ניסיון ההתנקשות בחייו של חאלד משעל, ראש המחלקה המדינית של החמאס, ב-25 בספטמבר 1997 ברבת עמון באמצעות הזרקת רעל לגופו. ניסיון זה כשל עקב ערנות אנשיו של משעל, וחייב את ישראל לנהל משא ומתן עם ירדן ולשחרר עצירים ביטחוניים, וביניהם השייחי יאסין, בתמורה ללוחמי המוסד שנעצרו עקב הפעולה. התקרית הדיפלומטית נוצרה מאחר ואנשי המוסד פעלו בתוך שטחה הריבוני של ירדן על מנת לחסל מבוקש בכיר בחמאס שנמצא בשטחה. עקב הסתבכות זו נאלצה ישראל להעביר לירדנים את הנוגדן המאפשר את הצלתו של משעל בניסיון למזער את הנזק.⁶⁷ תקרית דיפלומטית שניה מאותו אירוע התגלגלה כאשר התגלה שלוחמי המוסד השתמשו בדרכונים קנדיים, דבר שגרם לערעור ביחסי ישראל-קנדה.⁶⁸ אירוע זה ממחיש את הדילמה של כוחות הביטחון בשאלה האם לקחת אחריות על סיכול ממוקד או לא. מחד, ייתכן וישראל צריכה להודות שפגעה במבוקשים, כדי לחולל מאזן אימה ולספק את תחושת הנקם על פיגועים להם המבוקש היה אחראי.⁶⁹ מאידך, שמירה על עמימות עשויה להועיל במצבים בהם הסיכול עלול לעורר דה לגיטימציה מצד דעת הקהל העולמית וכן תקרית דיפלומטית בין המדינה המתקיפה למדינה שבשטחה נעשתה התקיפה ושריבונותה נפגעה, כמו במקרה שלהלן.

דוגמה עדכנית להסתבכות הדיפלומטית הכרוכה בסיכול ממוקד ובמיוחד לדילמת ההודיה בחיסול, היא פרשת חיסול מחמוד אל מבחוח ב-19 בינואר 2010 בבית מלון בדובאי שנעשה, כפי הנטען, בידי המוסד, תוך שימוש בדרכונים בריטיים ואחרים. החיסול גרר נזיפה פומבית של בריטניה בישראל ואף גירוש ראש שלוחת המוסד בבריטניה.⁷⁰ נראה שבדומה לפרשת משעל, גם כאן עלות הפעולה גברה על התועלת שבה, בעיקר בשל אופטימיות יתרה באשר לסיכויי הצלחתה של "פעולה שקטה" שאינה מזוהה עם ישראל.⁷¹

אפקט הבומרנג

אפקט הבומרנג – העלאת המוטיבציה

אפקט הבומרנג הוא שם שניתן לטענה שלפיה יש להביא בחשבון שבעקבות פעילות התקפית כמו סיכול ממוקד תעלה המוטיבציה של ארגוני הטרור להסלים את פעילותם נגד המדינה ולהוציא לפועל פיגועי-נקם. כאשר העלייה במוטיבציה משתלבת עם יכולות הארגון לממש מוטיבציה זו, המדינה עלולה לשלם מחיר גבוה על הפעילות ההתקפית שביצעה.⁷² כמו כן, במצב כזה, עשוי להתרחש "פרדוקס המלחמה הא-סימטרית בטרור", לפיו כאשר ננקטים אמצעים צבאיים לדיכוי הטרור במינונים גבוהים ולאורך זמן, תתקבל בדרך כלל התוצאה ההפוכה לזו המקווה, מאחר והאמצעים הצבאיים פוגעים בחפים מפשע וגורמים לאוכלוסיה הלא לוחמת לדיכוי וסבל מצטבר, שמגבירים את המוטיבציה של אותה אוכלוסיה לסייע לטרור ולהתגייס לבצע פיגועים המוניים.⁷³ הגברת המוטיבציה לפגע משמעותית במיוחד כאשר מדובר בסיכול ממוקד כלפי מנהיגים פוליטיים בכירים בארגון הטרור ופחות כשמדובר בחיסול מנהיגים צבאיים או מנהיגים זוטרים, מאחר והמנהיגים הפוליטיים הבכירים משפיעים ומוכרים יותר לציבור

⁶⁷ שם, עמ' 119-118.

⁶⁸ שם, עמ' 120.

⁶⁹ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 58-57.

⁷⁰ אורי בלאו, דנה הרמן ואנשיל פפר, "חיסול מחמוד אל-מבחוח: גורמי ביטחון בריטים הסתייגו מגירוש נציג המוסד", הארץ,

25 במרץ 2010 <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1158853.html>.

⁷¹ גנור, מבוכ הלוחמה בטרור, עמ' 120.

⁷² שם, עמ' 104, 100.

⁷³ בן-ישי, "להחליף אסטרטגיה", עמ' 22, 25.

הפלסטיני וההתנקשות בהם נחשבת לחציית "קו אדום" לעומת התנקשות במנהיגים צבאיים שנחשבת לחלק מכללי המשחק בלוחמה בין המדינה המתקיפה לארגון הטרור.⁷⁴

על פי תיאוריית אפקט הבומרנג, סיכול ממוקד הפוגע קשה בארגון עלול להביא לתגובה חריפה ומסלימה מצד הארגון, כך שבמקום למנוע פיגועים, הסיכול גורר את החרפתם - הארגון מתעצם, המוטיבציה לפגע ולנקום גדלה, עולה מחליף חזק ומאיים יותר מקודמו ועוד. לעומת זאת, יש הטוענים כי המוטיבציה של ארגוני הטרור גבוהה תמיד ללא קשר לביצוע סיכול ממוקד נגדם ומה שמניע אותם זו היכולת המבצעית שלהם לבצע פיגועים וכאשר זו קיימת, יתרחשו פיגועים, לאו דווקא כתגובה לסיכול ממוקד.⁷⁵ לפי גישה זו, "אפקט הבומרנג" הוא אסטרטגיה פסיכולוגית מתוחכמת של ארגוני הטרור שמגנים על עצמם באמצעות מפני פגיעה צבאית בהם,⁷⁶ תוך שהם נבנים מן החשש מפני תגובת-נגד חריפה יותר, כפי שהם אכן משמיעים מפעם לפעם באיומיהם.

אפקט הבומרנג – עליית יורש קיצוני יותר

אין לזלזל באפשרות שסיכול ממוקד מוצלח יעלה את המוטיבציה של הארגון לפגע מתוך רצון לנקום במדינה המתקיפה והסיכול אף יכול להוות אצטלה ותירוץ למתקפת פיגועי טרור מסיבית. כחלק מאפקט הבומרנג, בחרתי להכניס גם את "הבומרנג" שעלול לחזור ולטפוח על פניהם של המנהיגים כאשר מחוסל בכיר בארגון הטרור ובמקומו קם יורש מסוכן וקיצוני יותר בדעותיו. כדי לנסות ולמנוע מצב כזה, שעלול לגרום מחיר כבד למדינה המתקיפה בדמות התמודדות עם בכירים תאבי נקמה וקיצוניים יותר, חובה על מעצבי המדיניות שמתכננים את הסיכול לקחת בחשבון את תגובת ארגוני הטרור ביום שאחרי ובמיוחד לשים דגש על הניסיון להעריך מי יהיה מחליפו של המחוסל, האם תתרחש הסלמה בתגובות הארגון והאם יש לארגון יכולת להסלים את תגובותיו.⁷⁷

מחיר מודיעיני – חשיפת מקורות

על מנת להוציא לפועל פעילות מוצלחת של סיכול ממוקד, נדרש מידע מודיעיני מוקדם, מדויק ובזמן אמת. בעקבות הצלחה של פעילות כזו, המדינה התוקפת עלולה לשלם מחיר גבוה של חשיפה וניטרול מקור המודיעין שהעביר את המידע המודיעיני אשר איפשר את הסיכול.⁷⁸ חשיפתו וניטרולו של המקור יהוו בעיה מודיעינית למדינה התוקפת, שכן לא תוכל עוד להשתמש במקור יעיל זה והדבר יקשה עליה לבצע פעולות עתידיות. זהו מחיר שעל המדינה התוקפת לקחת בחשבון בטרם יציאתה לביצוע פעולה מסוג זה, כיוון שמחיר זה גורע מהאפקטיביות של פעולות אחרות בעתיד. בדרך כלל נתונים על חשיפת מקורות אינם בנמצא ולכן אניח שמחיר זה מתקיים בחלק מהחיסולים אך לא ייכנס באופן ממשי לתחשיב העלות תועלת.

מחיר פיזי – הקצאת משאבים

הסיכולים הממוקדים, ככל פעילות התקפית, מחייבים הקצאת משאבים לאיסוף מודיעין, תכנון הסיכול, אימון הכוחות וההוצאה לפועל של הסיכול. מדובר בעלויות רבות שמצטברות לכדי מחיר פיזי⁷⁹ שעל מעצבי

⁷⁴ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 31, 37.

⁷⁵ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 124.

⁷⁶ שם.

⁷⁷ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 57.

⁷⁸ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 104.

⁷⁹ שם.

המדיניות לקחת בחשבון בעת ההחלטה על סיכול ממוקד. זאת, מאחר ועלויות אלה ימומנו מתקציב הביטחון ושימת דגש על הסיכול תגרע מהתמקדות בפעילויות ביטחוניות אחרות. כמו כן, ייתכן ובזמנים של משבר כלכלי לא יהיו בידי המדינה משאבים מספיקים כדי לממן פעילות כמו של סיכולים ממוקדים, מה שמתקשר למחיר הכלכלי של מדיניות זו.

מחיר כלכלי – תגובת שוק ההון

אי אפשר להתעלם מן המחיר הכלכלי הנוסף שמדיניות הסיכולים הממוקדים גובית מישראל. זהו המחיר של תגובת שוק ההון המשפיע על כלכלת ישראל וכלכלת הפרטים שבה. בספרות נבדק ונמצא כי התגובה של הבורסה של תל אביב לסיכולים הממוקדים תלויה בבכירות היעד ובדרג שלו. הבורסה אינה מגיבה על התנקשות בפעילים זוטרים בארגוני הטרור ומגיבה בעוצמה רבה על התנקשות במנהיגים בכירים. שערי המניות יורדים בעקבות ניסיונות התנקשות במנהיגים פוליטיים, ועולים במקרה של הריגת בכירים בדרג הצבאי. מכאן ששוק ההון רואה בהתנקשות בבכירים פוליטיים דרך מזיקה לצמצום הטרור ורואה בהתנקשות בבכירים צבאיים כדרך יעילה לצמצום הטרור.⁸⁰ בחרתי להתמקד בשינויים במדד ת"א 25 בכל אחד מהסיכולים הממוקדים אותם בחרתי. הספרות מצאה כי השפעת הסיכולים הממוקדים, כמו גם פיגועי הטרור, על הבורסה של תל אביב אינה חולפת במהרה, וגם כעבור שבועיים כיווני ההשפעות המיידיות נותרים בעינם.⁸¹ מכאן שירידה או עליה במדד ת"א 25 בעקבות סיכול ממוקד, אינה תופעה שחולפת תוך יום אלא בעלת השפעה על הימים שלאחר מכן, דבר שמעלה את חשיבות המחיר הכלכלי שישראל משלמת על סיכול ממוקד.

חלק שני – ארגון החמאס – מקרי מבחן

תנועת החמאס – רקע ותולדת הצורך בסיכולים נגד בכירה

תנועת החמאס הוקמה בשנת 1987 על יסוד תשתית האחים המוסלמים ביהודה ושומרון וברצועה, כאשר הקמתה שיקפה את המעבר מדעווה (שינוי פני החברה הפלסטינית בדרכי תעמולה, הסברה וחינוך) אל דרך בעלת גוון לאומי פלסטיני באמצעות עידוד פעילים לנקוט בפעולות טרור לשם השגת היעד המרכזי של התנועה - חיסול ישראל.⁸² מייסד התנועה הוא השיח' אחמד יאסין. המנהיגות הנוכחית (שבחינת האפקטיביות של הסיכולים מכוונת בין היתר כלפיה) מונה בין היתר את יו"ר הלשכה המדינית חאלד משעל היושב בדמשק, ראש ממשלת החמאס בעזה אסמעיל הניה וראש הזרוע המבצעית הטרוריסטית גדודי עז א-דין אל קסאם, מוחמד דף.

עקב התגברות פיגועי הטרור כנגד ישראל, הובן בצמרת המדינית הישראלית כי אין מנוס אלא לנקוט בפעילות מסיבית אך נקודתית לשם הפסקת התופעה ככל שניתן. כפי שהראיתי בחלק הראשון, יש הקוראים להפריד בין מנהיגות צבאית לפוליטית כשהאחרונה אינה מטרה לגיטימית לחיסול. מאידך, נראה כי תולדת הצורך בסיכולים נגד בכירים צבאיים ומדיניים כאחד בארגון החמאס נבעה מההבנה שלא ניתן לעשות הפרדה בין הזרוע המדינית והמבצעית של החמאס משום שהבכירים הפוליטיים מעורבים

⁸⁰ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 33.

⁸¹ שם, עמ' 42.

⁸² המרכז למורשת המודיעין (מ.ל.מ.), "איפיונים לאופיו ולפעילותו הטרוריסטית של החמאס", עמ' 1, 4 בפברואר 2005.

<http://www.terrorism-info.org.il/Hebsite/html/search.asp?sid=9&pid=88&numResults=56&paging=yes&isSearch=yes&isT8=yes>

בהכוונת החמאס במגוון פעילויותיו כגון הנחיה והטפה לפיגועים, יצירת התשתית התודעתית בחברה הפלסטינית לשימוש בטרור מתאבדים, גיוס כספים במדינות תומכות-טרור, תיאום והשגת גיבוי פוליטי, מבצעי וכלכלי ועוד.⁸³ התוצאה היא איום מיידי ומתמשך על ישראל.

בבחינה האמפירית, המטרות והמחירים הם התועלות והעלויות של מדיניות הסיכולים, אותם אבחן על ארבעה מקרי מבחן. בהתאם לתועלות והעלויות אנסה להסיק האם הפעולה אפקטיבית. כמובן שיש משמעות גם לתמונה הכוללת ולשאלה אילו תועלות הושגו ואילו עלויות נגרמו.

חיסול יחיא עייש ("המהנדס")

פרטי החיסול: יחיא עייש נחשב לפעיל בדרג הצבאי של הארגון ונודע כאיש ביצוע שבנה את המטענים הקטלניים בעצמו. עייש חוסל ב-5 בינואר 1996 באמצעות מכשיר טלפון סלולארי שהתפוצץ ליד אוזנו הימנית והרג אותו במקום.

תקופה מרובת סיכולים או שקטה: חיסולו של עייש התרחש לאחר שישה חודשים בהם לא בוצעו פיגועי התאבדות בישראל, כתוצאה מהסכם בין החמאס לרשות הפלסטינית, אם כי נטען שסוכלו פיגועים רבים באותה תקופה.⁸⁴

מטרות: מבחינת מטרת המניעה, ניתן לומר שחיסולו של עייש החליש את ארגון החמאס לכמה שנים מאחר ולא היה פעיל נוסף ברמה של עייש מבחינה טכנולוגית ומבצעית, מה שהפך את חיסולו למשמעותי שכן יצר פער טכנולוגי לטובת ישראל.⁸⁵ כבכיר בדרג הצבאי, חיסולו נחשב להישג משמעותי. עם זאת, החיסול לא החליש את החמאס עד כדי מניעת הוצאה לפועל של פיגועים. **אינטנסיביות הפיגועים:** בניגוד לשאר מקרי המבחן, אין בנמצא נתונים על מספר הפיגועים לפני ואחרי חיסולו של עייש. גם אם היתה החלשה של החמאס והעמדתם בפני פער מבצעי, הרי שפער זה נסגר לאחר זמן מה ומטרת המניעה לא הושגה. ניתן לומר שבחיסולו היה מרכיב סמוי של ענישה, בשל אחריותו הישירה לפיגועי התאבדות שגרמו למותם של 70 ישראלים ולפציעתם של 240,⁸⁶ כמו הפיגוע בקו 5 באוקטובר 1994 שהיה אחד הפיגועים שהחרידו את הציבור בישראל שקרא לנקמה שלא איחרה לבוא. בנוגע למרכיב ההרתעה, חיסולו של עייש הבהיר לפעילי החמאס שהם אינם חסינים.⁸⁷ זאת, מאחר ועייש בעצמו התחבא מפני ישראל, הקפיד שלא לצאת מהדרכים הראשיות וחי תחת שם בדוי רוב הזמן,⁸⁸ לפיכך הושגה הרתעה. עם זאת, נראה כי מטרת ההרתעה לא הושגה באופן מלא בשל אפקט הבומרנג (ראה בהמשך). לאחר החיסול קמה קבוצת יורשים שטענו שכל אחד מהם הוא "המהנדס החדש" ותלמידו של המהנדס, ולכן החיסול לא הביא לשינוי מהותי בהחלטה של החמאס להמשיך לפגע.⁸⁹ נראה שהמטרה של פגיעה ושיבוש שגרת הפעולה של הארגון הושגה באופן קצר טווח, מאחר והחיסול יצר פער מבחינת החמאס מאחר והשפיע לרעה על היכולת הטכנולוגית של הארגון לייצר פיגועים נגד צה"ל בתקופת שיא פיגועי ההתאבדות במדינת ישראל, ב-1996-1994.⁹⁰ כמו

⁸³ שם, עמ' 3.

⁸⁴ גנור, מבוכ הלוחמה בטרור, עמ' 124-125.

⁸⁵ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 1.

⁸⁶ יצחק לץ, "ב-09.05 הטלפון צלצל - חשיפה ראשונה של סיפור המרדף אחר המהנדס", 25 ביולי 2001.

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=508602>

⁸⁷ גנור, מבוכ הלוחמה בטרור, עמ' 122.

⁸⁸ לץ, "ב-09.05 הטלפון צלצל".

⁸⁹ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 3.

⁹⁰ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 1.

כן, החמאס איבד תמיכה וחל כרסום בלגיטימציה שהעניקה דעת הקהל הפלסטינית לטרור של החמאס כאשר ערפאת הורה לעצור פעילים מרכזיים של הארגון, להחליף דרשנים במסגדים ולהפיץ כי החמאס פועל בשליחות האיראנים ובמימונם כדי ליצור כאוס בשטחים.⁹¹ כפי שאתאר בהמשך, הארגון התפנה לבצע פיגועי התאבדות גם לאחר החיסול של עייש ולפיכך מטרה זו הושגה באופן חלקי ולטווח הקצר בלבד. מבחינת המטרה של מורל וביטחון עצמי, קשה להצביע על עלייה חדה במורל של תושבי ישראל או על ירידה חדה במורל חברי ותומכי החמאס מאחר וכמעט מיד לאחר החיסול התפתחה תגובת נגד שהתבטאה בהוצאה לפועל של פיגועי התאבדות רבים (ראה אפקט הבומרנג). עם זאת, אכן הומחשה העליונות המבצעית והמודיעינית של ישראל שגייסה והערימה על מקורב לעייש שהעביר לו את הטלפון הסלולארי שהביא למותו. סביר שעליונות זו רוממה את מצב הרוח הלאומי לטווח הקצר, עד לפיגועי הנקמה עליהם ארחיב במסגרת מחירי הפעולה.

מחירים: בנוגע למחיר של דה לגיטימציה, מבחינת הפן המשפטי והפן מוסרי, חיסול זה לא ספג ביקורות או איומים להעמדה לדין או להתערבות טריבונלים משפטיים בינ"ל או של מדינות זרות. להנחתי, הסיבה לכך היא שחיסולו של עייש לא נראה כחלק ממדיניות כוללת ועקבית של סיכולים ממוקדים (כפי שהחלה אחרי האינתיפאדה).⁹² לפיכך לא הוטחו כלפיה ביקורות בסדר גודל שניתן לייחס להן משקל כמחיר באופן מובהק. נראה כי ישראל לא שילמה מחיר דיפלומטי אמיתי בשל חיסול עייש, מאחר והחיסול לא היה מן הסוג של חיסול ישיר שהצריך כניסת כוחות לעזה או הסוואת הכוחות בזהויות או בדרכונים של מדינה זרה שלישית, דבר שהיה גורר פגיעה בריבונות מדינה זרה. חיסול עייש מסווג כחיסול עקיף אשר, כאמור בהקדמה, ננקט על ידי מילכוד חפץ - טלפון סלולארי - שנמצא בשימושו של עייש. נראה שהתרחש אפקט הבומרנג וישראל שילמה מחיר כבד בגינו. אחרי מותו של עייש עלתה המוטיבציה של החמאס לבצע פיגועים ואכן שטף גל פיגועי התאבדות את ישראל, אשר נחשב לאחד מגלי הפיגועים הגדולים של 1995-1996. בתוך פרק זמן של כשבוע ימים אירעו ארבעה פיגועים קשים בישראל,⁹³ בין היתר בוצע הפיגוע הרצחני בדיונגוף סנטר במרץ 1996,⁹⁴ בו נהרגו 13 בני אדם ונפצעו 75.⁹⁵ זהו מחיר כבד שישראל שילמה ואשר מיוחס בין היתר לזעם שחלחל בקרב פעילי החמאס על חיסולו של עייש. עם זאת, ייתכן ולא מתקיים קשר סיבתי בין החיסול לפיגועים שהיו מבוצעים גם ללא החיסול, אך בשל סמיכות הזמנים בין האירועים, קשה שלא לקשר ביניהם קשר של סיבה ותוצאה. מבחינת עלייתו של יורש קיצוני, אכן אחרי חיסול עייש קם מחליפו מוחמד דף, עליו נאמר שאינו נופל ממנו.⁹⁶ כבכל חיסול, אניח שמתקיים המחיר הפיזי ושאכן הוקצו משאבים רבים לחיפושים ולמרדף אחר עייש, גיוסו של כאמל חמאד המקורב לעייש, לשים בקרבתו את מכשיר הטלפון הסלולארי שהכיל 50 גרם חומר נפץ⁹⁷ ולהאזין לו. המחיר הכלכלי הנבדק באמצעות תגובת שוק ההון שולם אף הוא. לפי המדד שבחרתי, מדד ת"א 25 ירד ב-0.963 ב-7 בינואר 1996,⁹⁸ כאשר ב-4 בינואר השינוי במדד היה חיובי וב-5-6 בינואר לא היה מסחר. הירידה במדד מצביעה על כך שישראל שילמה מחיר כלכלי עקב החיסול.

⁹¹ בן-ישי, "להחליף אסטרטגיה", עמ' 26.

⁹² זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 30.

⁹³ גנור, מבוז הלוחמה בטרור, עמ' 124-125.

⁹⁴ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מיל') יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 3.

⁹⁵ אל"מ (מיל') יוני פיגל, "פיגוע ההתאבדות בדיונגוף סנטר, 4 מרץ 1996", אין תאריך. <http://www.keren.inbar.org.il/INB/front/document.asp?ID=22255>

⁹⁶ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 58.

⁹⁷ לץ, "ב-09.05 הטלפון צלצל".

⁹⁸ נתונים שהתקבלו משיחה עם מיקי פרוימוביץ, מנהל יחידת התפעול של הבורסה לניירות ערך, בתאריך 25 ביולי 2010, ראה" נספח מספר 5.

הסבר על הטבלאות: לאחר סקירת כל מקרה מבחן, מסקנותיי יוצבו בטבלה שתתאר את המטרות והמחירים, אשר יסומנו בסימן (+) באם הושגו, ובסימן (-) באם לא הושגו. לצד כל מטרה ומחיר נתונה התוחלת שניתנה בהתאם לתוצאות הסקר שערכתי,⁹⁹ תוצאות אשר משקפות גם את דעתי. התוחלת של כל מטרה ומחיר נקבעה לפי המשקל ומידת החשיבות שיש לתת לאותו משתנה (לדוגמה, מטרת ההרתעה חשובה יותר ממטרת הענישה ולכן תוחלת ההרתעה תהיה גדולה יותר). יש להעיר שהתוחלת הממוצעת שנקבעה בסקר עוגלה למעלה ככל שעברה את החצי ולמטה ככל שלא עברה את החצי. סטיתי מתוצאות הסקר באשר למטרת הענישה, אשר קיבלה במקור תוחלת 3, וניתנה לה תוחלת 2 בשל אי הלגיטימיות של מטרה זו (ראה דיון לעיל), וכן לגבי מחיר המשבר הדיפלומטי, אשר אני רואה בו מחיר בעל משקל כבד ובמקום תוחלת 3, ניתנה לו תוחלת 4. לאחר הצגת התוחלות בטבלה, תוצג התוצאה שהיא סכימת המטרות ומולה סכימת המחירים, ולבסוף תקבל תוצאה משוקללת/כוללת אשר תיתן מספר חיובי או שלילי, שהוא ההפרש בין צד המטרות (הצד החיובי) לבין צד המחירים (הצד השלילי). מבחינת התוצאה המשוקללת, ככל שהמספר חיובי וגבוה יותר, כך הסיכול נחשב, לפי המדדים שהצגתי, לאפקטיבי יותר. ככל שהמספר שלילי ונמוך יותר, כך הסיכול נחשב לאפקטיבי פחות.

חיסולו של יחיא עייש (המהנדס) - סיכום					
מחירים			מטרות		
תוחלת	הושג/לא הושג	המחיר	תוחלת	הושג/לא הושג	המטרה
4	(-)	דה לגיטימציה	5	(-)	מניעה
4	(-)	דיפלומטיה	2	(+)	ענישה
4	(+)	אפקט הבומרנג	4	(+)	הרתעה
2	(+)	מחיר פיזי	4	(+)	שיבוש שגרה
3	(+)	מחיר כלכלי	3	(+)	מורל
תוצאה: 1			תוצאה: 8		
תוצאה משוקללת/כוללת: 7					

האם החיסול אפקטיבי: נראה כי עקב חיסול עייש הפיגועים נגד ישראל לא פסקו לגמרי וגם לא פחתו אלא אף גברו. החיסול החדיר בפעילי החמאס מוטיבציה לנקום את מותו של עייש והתגובה הגיעה במהרה. עם זאת, המורל הלאומי עלה לזמן קצר וישראל הצליחה לשבש את שגרת הפעילות של החמאס. כמו כן, לא שולמו מחירים כגון משבר דיפלומטי או דה לגיטימציה בינ"ל חמורה. לסיכום, תוחלת החיסול לפי המדד שבניתי היא +7 ומכאן שהחיסול היה אפקטיבי ועל כן רצוי.

חיסול סאלח שחאדה

פרטי החיסול: סאלח שחאדה היה מפקד גדודי עז א-דין אל-קסאם אשר נתפס כמי שאחראי ישירות למאות פיגועים, ביניהם הפיגוע בעצמונה שבו נהרגו חמישה תלמידי ישיבה ולפיגוע ההתאבדות במסעדת "מצה" שבו נהרגו 15 ישראלים, וכן הנחה והכווין עשרות פיגועי תופת והתאבדות בישראל ובשטחים

⁹⁹ מסד נתונים: סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים, ראה: נספח מספר 9.

שבהם נהרגו ונפצעו מאות ישראלים.¹⁰⁰ ב-22 ביולי 2002 נהרג שחאדה, ועמו עוד 14 פלסטינים, בהם 9 ילדים, מפגיעת פצצה במשקל טון שהוטלה מהאוויר על בניין במרכז עזה.¹⁰¹

תקופה מרובת סיכולים או שקטה: נראה כי שנת החיסול, 2002, היתה שנה יחסית מרובת סיכולים. בשנת החיסול היו עוד 9 חיסולים, מתוכם 5 חיסולים/ניסיונות חיסולים נגד בכירי החמאס.¹⁰²

מטרות: נראה כי מטרת המניעה לא הושגה מאחר וגם אם ייתכן שנחסכו פיגועים נוספים, כפי שטען שר הביטחון ד"אז על מגה-פיגוע שתכנן שחאדה ושנחסך עקב חיסולו,¹⁰³ הרי שבכל זאת פיגועי ההתאבדות המשיכו וסילקו מהמפה לא הביא לשינוי דרמטי.¹⁰⁴ בנוסף, נטען כי היו רחשים מכיוון התנזים ששכנעו את החמאס להסכים להפסקת אש חד צדדית ללא תנאים מוקדמים, יוזמה אשר הורדה מן הפרק לאחר חיסול שחאדה.¹⁰⁵ קשה לדעת אם החיסול אכן מנע הפסקת אש שכזו.¹⁰⁶ מחד, החיסול אמנם סתם את הגולל על האפשרות להפסקת אש שיכלה למנוע פיגועים בטווח הקצר, אולם מאידך, דווח ששחאדה לא היה שותף למגעים להפסקת האש ולכן גם לא היה מקיים אותם¹⁰⁷ ומכאן שחיסולו לא סיכל את היוזמה להפסקת הפיגועים. כמו כן, אף אם אכן התכוונו פלסטיניים מסוימים להיכנס למצב של הפסקת אש עם ישראל, הרי שדבר זה הוא בגדר שמועה בדיעבד, שהרי החיסול התבצע בטרם הוכרז על הפסקת אש כלשהי ועל הסכמה מצד החמאס לשתף פעולה עם הפסקת אש שכזו. בנוסף, דובר כנראה על הפסקת אש זמנית שלא היתה מונעת פיגועים נוספים בעתיד. נראה כי החיסול כשלעצמו לא הביא למניעת הוצאה לפועל של פיגועי טרור נגד ישראל ועל כן מטרת המניעה לא הושגה. **אינטנסיביות הפיגועים**: נראה כי בחצי השנה שלפני חיסול שחאדה (ינואר 2002 עד 22 ביולי 2002) היו כ-80 פיגועים, ואילו בחצי השנה שלאחר החיסול (22 ביולי 2002 עד ינואר 2003) היו כ-44 פיגועים.¹⁰⁸ מכאן שאמנם התבצעו פיגועים רבים, מה שלא משיג את מטרת המניעה, אך כמות הפיגועים ללא ספק התמעטה ועל כן מדובר בהישג מסוים לחיסול. מרכיב הענישה הגלום בחיסולו של שחאדה נובע מאחריותו לפיגועים רבים כפי שצוין לעיל, כאשר חיסולו מחדד את אלמנט האחריות למעשים¹⁰⁹ ואי המעבר בשתיקה על פעולות הארגון. ניתן להסיק כי מרכיב ההרתעה הושג ומתבטא בהבאה לתודעת פעילי החמאס כי למרות ששחאדה נזהר בצעדיו,¹¹⁰ הוא אותר וחוסל. המטרה של פגיעה ושיבוש שגרת הפעולה של הארגון הושגה גם היא, מאחר והחמאס פתח במסע לוויית מתקשר שגרם לארגון לסטות משגרת הפעילות היום יומית ולהתמקד בהרוגים הרבים, בהם גופות ילדים

¹⁰⁰ עלי ואקד ודיאנה בחור, "ערפאת: חיסול שחאדה הוא טבח שהכשיל הסכם", 23 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2016493,00.html>

¹⁰¹ עלי ואקד, "יותר מ-100 אלף בהלוויתו של שחאדה", 23 ביולי 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017533,00.html>

¹⁰² זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 47.

¹⁰³ סמדר שמואלי ואטילה שומפלבי, "בן אליעזר: שחאדה תכנן מגה פיגוע", 26 ביולי 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2022413,00.html>

¹⁰⁴ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 4.

¹⁰⁵ עפר שלח, "חיסול שחאדה טרפד הכרזה על הפסקת הפיגועים", 24 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017993,00.html>

¹⁰⁶ Steven R. David, "Fatal Choices: Israel's Policy of Targeted Killing", *Mideast Security and Policy Studies No. 9*. <http://www.biu.ac.il/Besa/david.pdf51>, The Begin-Sadat Center for Strategic Studies. Bar-Ilan University, p. 9.

¹⁰⁷ עפר שלח, "חיסול שחאדה טרפד הכרזה".

¹⁰⁸ רשימת פיגועים, משרד ראש הממשלה.

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Communication/IsraelUnderAttack/terrorAttacks.htm>

¹⁰⁹ רמי איגרא, "הטרוריסטים לומדים שיש שכר ועונש".

¹¹⁰ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 9.

שנישאו על ידי ההמונים בלוויות ללא ארונות.¹¹¹ כמוכן ששבוע ללא מנהיג גורם לכאוס פנים ארגוני ולמצב בו המאמצים מופנים כלפי פנים בניסיון למצוא מנהיג חדש שיחליף את שחאדה. מבחינת המטרה של ההשפעה על המורל והביטחון עצמי, רמת המורל של פעילי הארגון, תומכיהם וסובביהם היתה ירודה בטווח הקצר, כתוצאה מחרדה ממשית לאחר פגיעת הפצצה במשקל טון על הבניין בו שהה שחאדה, הממוקם בשכונה צפופה ושהחריב בניינים סמוכים וגרם ללחץ ולבכי סביב,¹¹² שללא ספק יצרו מורל ירוד בקרב הפעילים וערערו את ביטחונם. עם זאת, נדמה כי רמת המורל בישראל לא עלתה, בעיקר בשל האיום בהליכים משפטיים כנגד הבכירים הישראליים שהיו אחראים לחיסול (בכך אדון בהמשך) וכן בשל הכשל המודיעיני והמבצעי שגרם לזריקת הפצצה על בית שחשבו שהיה ריק כשבפועל היו בו בני אדם.¹¹³ גורמים ישראליים הודו בטעות, מה שלא תרם להעלאת המורל אלא לירידתו. מכאן שבראייה כוללת, נראה שמטרת הורדת המורל של חברי הארגון והעלאת המורל והביטחון העצמי הישראלי לא הושגה.

מחירים: המחיר הכבד ביותר ששילמה ישראל בעקבות חיסול שחאדה היה המחיר שגרר דה לגיטימציה לישראל הן בתוך ישראל עצמה והן מחוצה לה. **מהפן המשפטי**, בינואר 2009 שופט ספרדי אישר הגשת תביעה כנגד בנימין בן אליעזר, ששימש שר הביטחון בתקופת חיסול שחאדה, כנגד דן חלוץ, שהיה מפקד חיל האוויר, כנגד משה (בוגי) יעלון שהיה הרמטכ"ל, כנגד אבי דיכטר שהיה ראש השב"כ, וכנגד שלושה קצינים נוספים, בשל פשעים נגד האנושות. האשמה בפשעים נגד האנושות במדינה שלישית (שאינה מעורבת ישירות בתקריות הנדונות) אפשרית על פי עקרון הצדק האוניברסאלי, בו מכירה ספרד,¹¹⁴ שמאפשר האשמה בפשעי מלחמה לרבות פשעים נגד האנושות ורצח עם בשל האיסור וחוסר הצדק האוניברסאליים שבמעשים. יש לציין כי ספרד התחייבה לתקן את החוק שמאפשר תביעות אלה,¹¹⁵ והפרלמנט הספרדי אכן פעל להגבלת השופטים בספרד לדון בתיקים בעלי קשר ספרדי מובהק ולא תיקים של פשעים נגד האנושות ברחבי העולם.¹¹⁶ בנוסף, במאי 2007 נדחתה בקשה לתבוע את דיכטר בגין פשעי מלחמה בבית המשפט הפדראלי בניו-יורק, ארה"ב, בנימוק כי קיימת לו חסינות ראש מדינה תחת ה-Foreign Sovereign Immunities Act ("FSIA"), חוק המאפשר לו חסינות בגין פעולותיו הרשמיות.¹¹⁷ ממצער בגין עילה דומה חמק יעלון בנובמבר 2006 כשהוצא נגדו צו מעצר באוקלנד, ניו זילנד בגין פשעי מלחמה בשל הפצצת שכונתו של שחאדה.¹¹⁸ גם בישראל הוטחה ביקורת על הכשלים המודיעיניים והמבצעיים שנכרכו בחיסול, בין היתר בשל המידע השגוי לפיו הבית שירו עליו ריק מאדם,¹¹⁹ והעובדה

¹¹¹ עלי ואקד, "יותר מ-100 אלף בהלוויות של שחאדה".

¹¹² כתבי YNET, "סאלח שחאדה חוסל עם 15 אזרחים נוספים", 23 ביולי 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2015833,00.html>

¹¹³ YNET, "תחקיר חיסול שחאדה: פערים בתחקיר המודיעיני", 2 באוגוסט 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2036793,00.html>

¹¹⁴ רוני סופר ו-AFP, "ספרד: דיכטר, יעלון וחלוץ ייתבעו על חיסול שחאדה", 29 בינואר 2009.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3663918,00.html>

¹¹⁵ פנחס וולף ועדי שימחוביץ, "ספרד: נתקן את החוק כדי למנוע תביעות", 30 בינואר 2009.

<http://news.walla.co.il/?w=/22/1427250>

¹¹⁶ מערכת וואלה חדשות, "הסוף למשפטים נגד בכירים ישראלים בספרד?", 20 במאי 2009

<http://news.walla.co.il/?w=/1488860>

¹¹⁷ Matar v. Dichter, 500 F. Supp. 2d 284, 291 (2007), page 2. סוכנויות הידיעות, "נדחתה תביעה נגד דיכטר בגין פשעי

מלחמה", 3 במאי 2007. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3395157,00.html#n>

¹¹⁸ YNET, "יעלון נחלץ ממצער בביקורו בניו זילנד", 30 בנובמבר 2006. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3334548,00.html>

¹¹⁹ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 2.

שצה"ל לא העריך שפצצה במשקל טון יכולה לגרום עוצמת נזק כפי שגרמה.¹²⁰ מבחינת הקריטריונים של פסיקת בג"ץ בנושא (ראה לעיל), נראה כי ישראל עמדה בסייג המידתיות מאחר וחלופה שפוגעת פחות לא היתה בנמצא. ישראל לא יכלה לעצור את שחאדה משום שלא יכלה להכניס לתוך עזה כוחות שיעצרו אותו מבלי לסכן את צוות המעצר.¹²¹ מאידך, ייתכן שמעבר לשאלת הכשל המודיעיני בדבר הימצאות אזרחים בסביבתו של שחאדה, שכן ברור שישראל לא התכוונה שייפגעו, הרי שסיכול שפוגע בשוגג באזרחים תמימים צריך גם הוא לעמוד במבחן המידתיות. לכן במאזן עלות ותועלת של הסיכול, יש לשאול אם חיי חיילי ואזרחי ישראל שעלולים להיפגע מהכוונת פיגועיו של שחאדה גוברים, או שמא לא גוברים, על חיי האזרחים שנמצאו בסביבתו של שחאדה שהיה ידוע כמבוקש. **מהפן המוסרי**, נמתחה בעולם, לרבות ע"י מזכ"ל האו"ם ד'אז, ביקורת קשה על ישראל בשל חוסר ההומאניות שמגולם בזריקת פצצה במשקל טון על בניין מגורים בשכונה צפופה.¹²² תמונות מזוועות של בניינים הרוסים, ראיונות עם פגועי הלם ולוויות של ילדים ללא ארונות שגופותיהם נישאות על ידי ההמון היו רק חלק מביטויי הדה לגיטימציה כלפי ישראל. הצגתה של ישראל כבלתי מוסרית התאפשרה בין היתר גם בשל התבטאויותיו של מי ששימש כמפקד חיל האוויר באותה תקופה, דן חלוץ, שצוטט כאומר לטייסים לאחר ההפצצה שהם יכולים לישון טוב בלילה כי ביצעו ביצוע מושלם וגם שכשהוא משחרר פצצה, הוא מרגיש מכה קלה בכנף המטוס כתוצאה משחרור הפצצה, וכעבור שניה זה עובר.¹²³ התבטאויות אלה הציגו את ישראל ומנהיגיה כתוקפנית חסרת מוסר בעיני העולם. כמו כן התפתחה **טראומת שחאדה** שהשפיעה לאחר מכן על התנהלותה של ישראל במדיניות הסיכולים הממוקדים, כאשר בספטמבר 2003, כשהיתה לישראל הזדמנות פז לחסל מספר בכירים בהנהגת החמאס שנפגשו באופן חד פעמי במקום אחד, היא הטילה פצצה קטנה של 250 קילוגרם (במקום פצצה במשקל טון שגרמה לנזק ולגינוי מוסרי במקרה של שחאדה), פצצה אשר לא היה לה אפקט ממשי ולכן לא חיסלה את המבוקשים.¹²⁴ בשל התביעות כנגד בכירי מערכת הביטחון הישראלית, היה פוטנציאל לתשלום מחיר דיפלומטי שעיקרו סכסוך עם המדינות בהן הועמדו הבכירים לדין (ספרד, ארה"ב, ניו זילנד) וארה"ב אף הביעה חשש לפגיעה ביחסי החוץ שלה בשל התביעה שנוהלה בשטחה,¹²⁵ אולם בסופו של יום ישראל לא שילמה מחיר של הסתבכות דיפלומטית. **אפקט הבומרנג** התרחש מאחר וניתן לראות ברצף הפיגועים שבשבוע שלאחר החיסול, כעליית מוטיבציה של פעילי ארגון החמאס לבצע פיגועים בעיקר בשטחי ישראל. החמאס הכריז על כך שבמקום הפסקת האש שתוכננה לפני החיסול, הוא מתכנן "להרוג 100 ישראלים" והדבר התבטא בפיגועים רבים בשטחי ישראל בסמוך למועד החיסול, ביניהם ניתן למנות שני פיגועי ירי בשומרון בהם נרצחו 5 ישראלים, מספר פצועים בעקבות חדירה ליישוב איתמר, פיגוע ירי נוסף בכפר גימעין שהרג שני תושבי ההתנחלות תפוח, מתבל מתאבד שהתפוצץ בחנות פלאפל בירושלים ופצע חמישה, וכן בוצע פיגוע בקמפוס הר הצופים של האוניברסיטה העברית, בו נהרגו 7 בני אדם ונפצעו עשרות.¹²⁶ פיגועים אלה התרחשו במהלך שבוע אחד ומדגימים את העלייה החדה במוטיבציה של החמאס לפגע. בנוסף, נראה שחיסולו של שחאדה לא פטר את ישראל מבעיותיה מאחר ועלה מחליף חזק לא פחות, מוחמד

¹²⁰ אטילה שומפלבי, "הכשל הכפול: היעדר מידע מודיעיני וגודל הפצצה", 23 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017597,00.html>

¹²¹ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 9.

¹²² כתיב YNET, "סאלח שחאדה חוסל עם 15 אזרחים נוספים".

¹²³ סופר ו-AFP, "ספרד: דיכטר, יעלון וחלוץ ייתבעו על חיסול שחאדה".

¹²⁴ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10. מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מיל') שלמה מופו, במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 4.

¹²⁵ סוכנויות הידיעות, "נדחתה תביעה נגד דיכטר בגין פשעי מלחמה".

¹²⁶ עלי ואקד, "החמאס חגג בעזה: נהרגו 100 ישראלים", 31 ביולי 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2032556,00.html>

דף, שנחשב במשך שנים למבוקש מספר אחד על ידי ישראל.¹²⁷ המחיר הפיזי, מעבר להוצאות השגרתיות הכרוכות בהוצאה לפועל של חיסול בכיר בארגון, התבטא בעיקר בהקצאת פצצה במשקל טון וכן הוצאות ההגנה המשפטית שקיבלו בכירי מערכת הביטחון. המחיר הכלכלי הנבדק באמצעות תגובת שוק ההון מראה כי מדד ת"א 25 ב-23 ביולי 2002 ירד ב-1.76 אחוז.¹²⁸ לפיכך ישראל שילמה גם מחיר כלכלי זה.¹²⁹

חיסולו של סאלח שחאדה - סיכום					
מחירים			מטרות		
תוחלת	הושג/לא הושג	המחיר	תוחלת	הושג/לא הושג	המטרה
4	(+)	דה לגיטימציה	5	(-)	מניעה
4	(-)	דיפלומטיה	2	(+)	ענישה
4	(+)	אפקט הבומרנג	4	(+)	הרתעה
2	(+)	מחיר פיזי	4	(+)	שיבוש שגרה
3	(+)	מחיר כלכלי	3	(-)	מורל
תוצאה: 9			תוצאה: 2		
תוצאה משוקללת/כוללת: (-7)					

האם החיסול אפקטיבי: לפי חישוב עלויות החיסול ותועלותיו, אני מסיקה כי הסיכול הממוקד כנגד שחאדה, באופן שבו הוא בוצע, נחשב ללא אפקטיבי מבחינת ישראל. חוסר האפקטיביות מודגם בכך שתוחלת החיסול היא (-7). אומנם נכון, ישראל הצליחה להעניש את שחאדה על אחריותו למותם של רבים, וכן נמנע "מגה פיגוע" אותו תכנן שחאדה וסביר שגם פיגועים נוספים. בנוסף, הושגה הרתעה שהיא מרכיב חשוב בלוחמה בארגון טרור כמו החמאס, ושגרת הפעילות של החמאס שובשה. עם זאת, הגינוי המוסרי והמשפטי שישראל ספגה בעולם, במשולב עם העלאת המוטיבציה של פעילי החמאס לשים עליהם מנהיג חדש לא פחות מסוכן לישראל ולפגע שרשרת פיגועים רצחניים נגד ישראל, מראים בצורה מובהקת כי החיסול לא היה יעיל מבחינתה של ישראל שכן זו ספגה יותר מחירים כבדי משקל מאשר השיגה מטרות.

חיסול השיח' אחמד יאסין

פרטי החיסול: השיח' אחמד יאסין היה מייסד תנועת החמאס, מנהיג התנועה בשטחים, יוזם ומאשר פיגועים של החמאס ומקור סמכות עליון להחלטות התנועה במישור הצבאי והמדיני.¹³⁰ יאסין חוסל ב-22 במרץ 2004 על ידי ירי טילים ממסוק, כשיצא מביתו למסגד. הוא נהרג במקום יחד עם שני מאבטחיו (בהם בנו) ועוד 5 אנשים.¹³¹

¹²⁷ עלי ואקד, "בכיר בפתח: דף הוא יורשו של שחאדה בחמאס", 29 ביולי 2002. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2028033,00.html>

¹²⁸ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 47.

¹²⁹ ראה גם: נתונים על השינוי במדד ת"א 25 בתקופת החיסול, מתוך תוכנת "גרפית", ראה נספח מספר 6.

¹³⁰ המרכז למורשת המודיעין (מ.ל.מ), מרכז המידע למודיעין וטרור, "חיסול יאסין", עמ' 1, 3, מרץ 2004.

<http://www.terrorism->

[info.org.il/Hebsite/html/search.asp?sid=9&pid=88&numResults=63&isSearch=yes&isT8=yes](http://www.terrorism-info.org.il/Hebsite/html/search.asp?sid=9&pid=88&numResults=63&isSearch=yes&isT8=yes)

¹³¹ עלי ואקד וחנן גרינברג, "ישראל התנקשה בעזה במנהיג החמאס שיח יאסין", 22 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892347,00.html>

תקופה מרובת סיכולים או שקטה: נראה כי מדובר בחיסול שהתרחש בתקופה מרובת-חיסולים, כאשר בשנת 2004 חוסלו 9 בכירים פלסטיניים, מתוכם 5 בכירים בארגון החמאס.¹³²

מטרות: מטרת המניעה לא הושגה מאחר ויאסין נחשב למנהיג רוחני בדרג הפוליטי ולא בדרג הצבאי ולכן מעבר להכוונה ולהטפה, יכולות הארגון לא נפגעו באופן ממשי, ואם נחבר לכך את המוטיבציה שעלתה בעקבות חיסולו של יאסין, ניתן לראות כי פיגועים המשיכו לצאת לפועל. כמו כן, חיסולו של יאסין החליש את הנהגת החמאס בעזה מאחר ויאסין היווה דמות בעלת משקל סוגלי רוחני שעזר לחמאס לקבל חיזוק מגורמים כמו פעילי האחים המוסלמים בעולם ותמיכה כלכלית ממדינות המפרץ, כאשר הבעיה שבכך היא הגברת כוחו של חאלד משעל המחובר לאיראן, דבר שיצר הקצנה במדיניות החמאס (ראה פירוט באפקט הבומרנג),¹³³ מה שמרחיק אותנו עוד יותר ממילוי אחר מטרת המניעה. בעוד שעד חיסול יאסין הכוח ההנהגתי היה בידיו של יאסין ולא היתה על כך מחלוקת, הרי שעם חיסולו, נוצרה למעשה הנהגה דו-ראשית כאשר נוצרו זרמים שונים בתוך הנהגת החמאס בעזה ובמקביל פעילי הארגון בדמשק, בראשות חאלד משעל, החלו להסתמן כהנהגה פוטנציאלית נוספת של החמאס.¹³⁴ חיסול יאסין גרם לכך שישראל נאלצה להתמודד עם ארגון שיש לו יותר ממקור סמכות אחד, עם מצב בו קשה להבין מי מקבל את ההחלטות ועם סיטואציה בה מתקבלות לעיתים החלטות סותרות בין הנהגת עזה להנהגת דמשק, כמו חטיפת החייל גלעד שליט שהיתה יוזמה של הנהגת דמשק של הארגון, שיש לה את האגידה שלה בנפרד מהנהגת עזה שנגררה אחריה במקרה של שליט.¹³⁵ **אינטנסיביות הפיגועים:** נראה כי בחצי השנה שלפני חיסול יאסין (ספטמבר 2003 עד 22 במרץ 2004) אירעו כ-24 פיגועים, ואילו בחצי השנה שלאחר החיסול (22 במרץ עד סוף ספטמבר 2004) אירעו כ-25 פיגועים.¹³⁶ מכאן שאין שינוי מורגש מבחינת אינטנסיביות הפיגועים מאז החיסול, דבר המחזק את אי השגתה של מטרת המניעה. מבחינת מטרת הענישה, זו הושגה מאחר ולדברי שר הביטחון ד"אז שאול מופז, ההחלטה להתנקש בחייו של יאסין, התקבלה בישיבה מיוחדת של הקבינט, בעקבות הפיגוע הכפול בנמל אשדוד ב-15 במרץ 2004, אשר גבה 10 הרוגים ו-13 פצועים.¹³⁷ מטרת ההרתעה הושגה בחיסולו של יאסין. המסר בחיסולו של יאסין היה שישראל אינה מבחינה הבחנה, שנחשבת למלאכותית כפי שצינתי לעיל, בין דרג צבאי מבצע לבין דרג פוליטי מכווין. טרור הוא טרור וכל מי שעוסק בטרור ולא ניתן לעצרו, יכול למצוא עצמו מחוסל.¹³⁸ נראה כי המסר ההרתעתי של חציית הקו האדום מבחינת ישראל, הועבר לחמאס מאחר וסימני הפחד מפני החיסול הבא ניכרו כאשר מחליפו של יאסין, רנטיסי, שהה במסתור עד לחיסולו הוא.¹³⁹ כמו כן, ישראל העבירה מסר מרתיע גם עבור צדדים שלישיים, כאשר הרמטכ"ל ד"אז, משה יעלון, רמז שגם ערפאת ונסראללה נמצאים "על הכוונת" של

¹³² זוסמן וזוסמן, *סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם*, עמ' 48. טבלה מויקיפדיה שמראה כמה חיסולים היו: http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A1%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%9C_%D7%9E%D7%9E%D7%95%D7%A7%D7%93 [נבדק ב-20 ביולי 2010].

¹³³ מתוך ראיון אישי עם ד"ר ברק בן צור, 14 באפריל 2010, ראה נספח מספר 1, עמודים 5-6.

¹³⁴ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 5.

¹³⁵ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמודים 5-6.

¹³⁶ רשימת פיגועים, משרד ראש הממשלה.

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Communication/IsraelUnderAttack/terrorAttacks.htm>

¹³⁷ חנן גרינברג ואפרת וייס, "הרמטכ"ל רומז: גם ערפאת ונסראללה על הכוונת", 23 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893029,00.html>. שמוליק חדד וחנן גרינברג: "10 הרוגים בפיגוע כפול בנמל

אשדוד; צה"ל תקף בעזה", 15 במרץ 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2888758,00.html>.

¹³⁸ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 2.

¹³⁹ עלי ואקד וחנן גרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי", 18 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903854,00.html>

ישראל.¹⁴⁰ פגיעה ושיבוש שגרת הפעולה של הארגון התבטאו במעבר של החמאס ממצב בו קיימת הנהגה ברורה שמזוהה עם מנהיג אחד - יאסין, לפיצול ההנהגה בעזה ועלייה בכוחה של ההנהגה בדמשק בראשות חאלד משעל.¹⁴¹ כלומר, צמחה הנהגה דו ראשית אשר קיומה מקשה על קבלת החלטות בארגון כפי שהיו נהוגות עד לחיסול. ניתן להסתכל על צמיחת ההנהגה הדו ראשית כהישג לישראל, שכן הדבר משבש את שגרת הפעולה שנהגה עד אז בחמאס, אולם למצב זה קיימות השלכות שעומדות לישראל לרועץ, וביניהן חוסר היכולת של ישראל להתמודד עם האיום שהחמאס מציב כאשר מדובר ביותר ממקור הנהגתי אחד שנותן הוראות. נראה כי ככלל, מטרת הפגיעה ושיבוש השגרה הושגה בשל המהפך ההנהגתי שעבר החמאס ושתואר לעיל, וגם מבחינת בזבוז הזמן והמשאבים שהפנה החמאס להתארגנות המחודשת אחרי החיסול על מנת לבחור מחליף ראוי, רנטיסי, אשר שהה במסתור ולא יכול היה לפעול בחופשיות עד לחיסול.¹⁴² בתקופת ההכרזה כי רנטיסי יחליף את יאסין, אף הובע חשש ממלחמת ירושה.¹⁴³ מבחינת מורל וביטחון עצמי, ניתן לדבר על השפעה מורלית על פעילי ומקורבי ארגון החמאס בימים שלאחר החיסול שהתבטאה בהגעה של רבבות ללווייתו של יאסין, שריפת צמיגים, צילומים של הנהגת החמאס כשהם בוכים וקריאות נקמה בישראל וגם בארה"ב שלטעם הפלסטינים תמכה בשרון בנוגע לחיסול.¹⁴⁴ ההשפעה המורלית חרגה מגבולות הארגון כאשר הרשות הפלסטינית וועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל הכריזו על יום אבל ועל יאסין כסמל המאבק הפלסטיני.¹⁴⁵ מבחינת העלאת המורל הלאומי וחיזוק כושר העמידה של ישראל מול הטרור, ניתן לומר שאכן פעפה תחושת גאווה לאומית בימים שלאחר החיסול, אולם עד מהרה תחושה זו התפוגגה.¹⁴⁶ ניתן לתקף זאת בסקר עיתונאי שנערך לאחר החיסול, אשר הצביע על כך שלמרות ש-60% מהמשתתפים בסקר תמכו בחיסול יאסין, הרי ש-81% חששו מהתפרצות תגובות נגד.¹⁴⁷ משמע, היה חשש מתגובות נגד שהשפיע על תחושת הביטחון של אזרחי ישראל. עם זאת, תחושת ההתעלות המורלית של תושבי ישראל לא התפוגגה לחלוטין מאחר וגובתה בחיסולו של רנטיסי כשלושה שבועות וחצי לאחר מכן. לפיכך, אם נסכם את ההיבטים לכאן ולכאן ניתן לומר שמטרת ההשפעה המורלית הושגה.

מחירים: ישראל שילמה מחיר כבד מבחינת דה לגיטימציה, בעיקר בפן המוסרי. לאחר החיסול ספגה ישראל גינויים מבית ומחוץ כאשר מזכ"ל האו"ם ד"אז קופי אנאן גינה את החיסול, טען שאינו תורם לפתרון הסכסוך ואף שמנוגד לחוק הבינ"ל. כמו כן, ספגה ישראל גינויים מכיוון מזכ"ל הליגה הערבית, שר החוץ הבריטי, נשיא צרפת, ראש הממשלה הנבחר של ספרד, שרי חוץ אירופים וחברי כנסת ערביים.¹⁴⁸ נטען שמדובר במנהיג רוחני ברמה הפוליטית ולכן חיסולו אינו לגיטימי. אחת הסיבות לגינוי הנרחב לחיסול, היתה יצירת הדימוי של יאסין. פעילי החמאס הציגו את יאסין כדמות לא מיליטנטית אלא

¹⁴⁰ גרינברג ווייס, "הרמטכ"ל רומז: גם ערפאת ונסראללה על הכוונת".

¹⁴¹ מתוך ראיון אישי עם אל"ם (מיל') יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 5.

¹⁴² ואקד וגרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי".

¹⁴³ דני רובינשטיין, "מאבקי כוח? פילוג? ואולי תנהל את החמאס מועצת השלושה?", הארץ (אין תאריך).

¹⁴⁴ <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=409439&contrassID=2&subContrassID=2&sbSubContrassID=0>

¹⁴⁴ כתבי YNET, "רבבות בהלווית יאסין: הרשות הכריזה על אבל לאומי", 22 במרץ 2004.

¹⁴⁵ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892488,00.html>

¹⁴⁵ אילן מרסיאנו ושרון רופא-אופיר, "ערביי ישראל מתאבלים היום על הריגת יאסין", 23 במרץ 2004.

¹⁴⁵ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892634,00.html>. כתבי YNET, "רבבות בהלווית יאסין".

¹⁴⁶ מתוך ראיון אישי עם אל"ם (מיל') יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 2.

¹⁴⁷ Hafez and Hatfield, "Do Targeted Assassinations Work?" p. 3.

¹⁴⁸ טל רוזנר, "ההתנקשות: הגנה עצמית או פשע מלחמה?", 23 במרץ 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892734,00.html>

פוליטית גרידא וניצלו את גילו המבוגר ואת נכותו על מנת לצייר אותו כקורבן ולא כרוצח.¹⁴⁹ מקריאה של החדשות באותה תקופה, ניתן להבחין בשימוש מרובה שנעשה בתקשורת כדי לצייר את יאסין כמנהיג דתי קדוש. פעילי הארגון ניצלו את העובדה שיאסין יצא ממסגד בעת שחוסל, כאשר המוטיב המרכזי היה שימוש בכסא הגלגלים המוכתם בדם, באופן שהציג את יאסין כנכה בלתי מזיק שאליו נטפלה ישראל. לפי דרישת מדינות ערביות לגנות את ישראל בעקבות החיסול של יאסין, התקיים דיון במועצת הביטחון של האו"ם,¹⁵⁰ אשר יש לה סמכות להטיל סנקציות על כל מדינה בהתאם לחשש ממעשיה. ישראל האשימה את האו"ם בצביעות בשל עצם קיום הדיון שמטרתו גינוי התנקשות במי שהיה אחראי לטרור, במקום לגנות את הפלסטינים על פיגועי ההתאבדות.¹⁵¹ בנוגע למחיר דיפלומטי, פעילי החמאס ומנהיגי מדינות ערב אמנם עודדו דה לגיטימציה כלפי ישראל, אבל זו לא התגלגלה לתקרית דיפלומטית ולהשפעה ארוכת טווח. ניתן לומר שהחיסול יצר אפקט בומרנג, מאחר ולאחר חיסולו של יאסין, התחזק מעמדה של הנהגת החמאס בדמשק בראשותו של חאלד משעל וניתן לראות הקצנה במדיניות החמאס, בין היתר מאחר וחאלד משעל אינו מחובר לצרכי הציבור הפלסטיני ברצועה, כמו שיאסין היה, וכן משעל מצוי בקשר הדוק עם איראן,¹⁵² דבר שמסכן את ביטחון ישראל באופן ישיר. התפתחה ישות עם הנהגה דו ראשית כאשר אין סמכות ברורה המקבלת החלטות כמו שהיה בתקופת יאסין, אלא שתי ישויות: האחת בעזה והשנייה בדמשק, מה שהקשה על ישראל לגבש מדיניות שתבין את משמעות האיום הנובע מהחמאס.¹⁵³ מבחינת עלייתו של מחליף חזק, יום אחד בלבד לאחר החיסול, נבחר עבד אל עזיז א-רנטיסי להחליף את יאסין באופן זמני. רנטיסי היה ידוע כמוביל קו תקיף ובלתי מתפשר נגד ישראל, תוך התנגדות להסכם ההודנה.¹⁵⁴ בכך ישראל חיסלה מנהיג קיצוני וגרמה לעלייתו של מנהיג קיצוני לא פחות ואולי אף יותר. בנוגע להעלאת המוטיבציה של פעילי הארגון להחרפת הפיגועים, הרי שהחיסול אמנם גרם לזעם ותסיסה ברחוב הפלסטיני ולגיוס פעילים חדשים לחמאס, אך בהיעדר מנהיגות מסודרת בימים הראשונים לאחר החיסול, ובשל פחד מחיסולים עתידיים, התגובה הפלסטינית היתה חלשה משציפתה ישראל.¹⁵⁵ עם זאת, ניתן להצביע על מספר פיגועים שהוצאו לפועל כנגד ישראל ואשר מיוחסים לחמאס כתגובה לחיסול. לדוגמה, אירעו תקיפת גרזן על ידי פלסטיני ברמת גן שגרמה לשלושה פצועים, גל אלום של יידווי אבנים ביהודה ושומרון כלפי כלי רכב ישראלים, פיצוץ מטען בחברון, עימותים בין פלסטינים לחיילי צה"ל בשטחים,¹⁵⁶ פיגוע דקירה באוטובוס ביפו, ירי רקטות קסאם מהרצועה,¹⁵⁷ ניסיון פיגוע ימי בהתנחלות תל-קטיפה שסוכל וניסיון חדירה להתנחלות עמנאל שסוכל.¹⁵⁸ כמו כן, ניתן להצביע על תסיסה, זעם, הבערת צמיגים ואיומים ש"ישראל תשלם".¹⁵⁹ לפיכך, אפקט הבומרנג התממש, אולם באופן פחות מהמצופה ולכן אתייחס אליו כאל מחיר

Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10. ¹⁴⁹

YNET וסוכנויות הידיעות, "בוש: מודאג מאיומי חמאס; מועצת הביטחון דנה בהתנקשות", 24 במרץ 2004. ¹⁵⁰

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893324,00.html> ¹⁵¹

שם. ¹⁵¹

מתוך ראיון אישי עם ד"ר ברק בן צור, 14 באפריל 2010, ראה נספח מספר 1, עמוד 6. ¹⁵²

מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 5. ¹⁵³

עלי ואקד, "רנטיסי נבחר להחליף את יאסין בעזה", 23 במרץ 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893286,00.html> ¹⁵⁴

Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10. ¹⁵⁵

אבי כהן ואפרת וייס, "פלסטיני תקף בגרזן; עימותים וירי בי-ים ובשטחים", 22 במרץ 2004. ¹⁵⁵

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892433,00.html> ¹⁵⁶

אבי כהן ואפרת וייס, "מתברר: השב"כ הסתייג; מחבל דקר נוסעי אוטובוס ביפו", 22 במרץ 2004. ¹⁵⁷

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892728,00.html> ¹⁵⁷

אפרת וייס וחנן גרינברג, "עזה: 2 פלסטינים חמושים נהרגו בקרב עם כוח צה"ל", 25 במרץ 2004. ¹⁵⁸

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893915,00.html> ¹⁵⁸

כתבי YNET, "רבות בחלוקת יאסין". ¹⁵⁹

שהתממש אך עם סייג שלפיו המחיר היה נמוך באופן יחסי. המחיר הפיזי ששילמה ישראל כלל כספים רבים שהוצאו על העלאת הכוונות לדרגה ג', דרגה אחת פחות ממצב חירום, בשל החשש מהתגברות המוטיבציה של פעילי הארגון לפגע נגד ישראל, וכן תוגברו כוחות המשטרה ברחבי הארץ באזורים בהם יש ריכוזי קהל ובאתרים אסטרטגיים כמו הכנסת, משרדי הממשלה, בתי הזיקוק וגדר ההפרדה, וכן הוטל סגר מלא על הגדה ורצועת עזה.¹⁶⁰ המחיר הכלכלי הנבדק באמצעות תגובת שוק ההון, מראה כי מדד ת"א 25 ב-22 במרץ 2004 ירד ב-1.79 אחוז.¹⁶¹ לפיכך ישראל שילמה גם מחיר כלכלי זה.¹⁶²

חיסולו של השיח' אחמד יאסין - סיכום					
מחירים			מטרות		
תוחלת	הושג/לא הושג	המחיר	תוחלת	הושג/לא הושג	המטרה
4	(+)	דה לגיטימציה	5	(-)	מניעה
4	(-)	דיפלומטיה	2	(+)	ענישה
4	(+)	אפקט הבומרנג	4	(+)	הרתעה
2	(+)	מחיר פיזי	4	(+)	שיבוש שגרה
3	(+)	מחיר כלכלי	3	(+)	מורל
תוצאה: 9			תוצאה: 8		
תוצאה משוקללת/כוללת: (-1)					

האם החיסול אפקטיבי: כאשר מסתכלים על המטרות שהשיג חיסול יאסין לעומת המחירים שגבה, ניתן לראות שהתוחלת שהתקבלה היא (-1), כלומר לפי המדד שלעיל, החיסול אינו אפקטיבי. ניתן להצדיק תוצאה זו מאחר ולמרות שחוסל המנהיג הרוחני של התנועה ומייסדה, אשר היה ללא ספק אחראי ישירות להרג של המוני ישראלים, הרי שמדובר בחיסול שקשה לכאורה להצדיק אותו מול העולם ואת ההפסד הגדול נחלה ישראל מול דעת הקהל העולמית, בגינויה ובהצגתה כבלתי מוסרית, כנטפלת לנכים וכמדינה מיליטנטית שסוגרת חשבונות עם מנהיגות פוליטית. השאלה הנשאלת היא האם אכן היה צורך מהותי לבצע סיכול ממוקד כלפי מנהיג שללא ספק אחראי כלפי ישראל, אך מאידך נמצא בערוב ימיו ויש לפקפק ביכולתו להיות יותר מסמל המאבק. אם הוא אכן לא מהווה כיום יותר מסמל, הרי שמותו לא ימנע את פיגועי הטרור ואף ילבה אותם. עד כמה שהדעה הרווחת היא שאין להבחין בין מנהיג פוליטי למנהיג צבאי וכי מדובר ב"כלים שלובים", הרי שחיסול יאסין מוכיח שדעת הקהל חושבת אחרת ושקשה לשכנעה. מאידך, ההרתעה בחיסולו של יאסין הורגשה על ידי שהיית ההנהגה בעזה במסתור, מה שתרם למטרת שיבוש הפעילות של הארגון. לפיכך ניתן לסכם ולומר שישראל השיגה מטרות רבות בחיסול, וביניהן הרתעה, ענישה והעלאת המורל הלאומי תוך הורדת המורל של תומכי הארגון, אולם מדד האפקטיביות מראה כי המחירים שישראל שילמה היו קשים וחריפים יותר. לפיכך חשוב לבחון בעתיד האם השגת מטרות אלה מצדיקה את המחירים שישולמו עבורן, כמו פגיעה בתדמיתה של ישראל לטווח הארוך

¹⁶⁰ אפרת וייס וחנן גרינברג, "בעקבות ההתנקשות: כוונות שיא וסגר על השטחים", 22 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892367,00.html>

¹⁶¹ ¹⁶¹ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 48, YNET, "הבורסה הגיבה להתנקשות בירידות שערים", 22

במרץ 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892410,00.html>

¹⁶² ראה גם: נתונים על השינוי במדד ת"א 25 בתקופת החיסול, מתוך תוכנת "גרפית", ראה נספח מספר 7.

והתמודדות כלכלית וביטחונית עם עליית המוטיבציה שחוברת ליכולות הארגון לבצע פעולות נקמה נגד ישראל.

חיסול עבד אל עזיז א-רנטיסי

פרטי החיסול: עבד אל עזיז א-רנטיסי היה מנהיג החמאס בעזה ויורשו של השיח' יאסין שהחליף אותו כמנהיג בשטחים, לאחר חיסולו. רנטיסי חוסל ב-17 באפריל 2004 בשעה 21:00, מפגיעת שני טילים שנורו לכיוון מכוניתו בעזה. הוא נפצע מירי טילים ומת בבית החולים. יחד עמו מתו נהגו ושומר ראשו.¹⁶³ לדברי של דובר צה"ל ד"אז, רנטיסי היה אחראי באופן ישיר לעשרות פיגועים ולמותם של רבים מאזרחי מדינת ישראל ואנשי כוחות הביטחון.¹⁶⁴ יש לציין כי כבר ב-10 ביוני 2003 היה ניסיון התנקשות ברנטיסי, שלא צלח.¹⁶⁵ פעילותו התאפיינה בין היתר בדוברות והסתה, קריאות להמשך פיגועי ההתאבדות וחטיפות חיילים והנחיות לביצוע ירי רקטות קסאם.¹⁶⁶

תקופה מרובת סיכולים או שקטה: מדובר בחיסול שהתרחש בתקופה מרובת-חיסולים. בשנת 2004 חוסלו 9 בכירים פלסטיניים, כאשר מתוכם 5 בכירים בארגון החמאס.¹⁶⁷

מטרות: מבחינת מטרת המניעה, רנטיסי, כמו קודמו יאסין, היה ממנהיגי החמאס, קיים תדרכים עם המנהיגות הצבאית והנחה אותה באשר למטרות נבחרות ותזמון הפעולות.¹⁶⁸ לפיכך, ניתן להסיק שחיסולו החליש במידה מסוימת את כוחו של החמאס, אך פעולות טרור לא נמנעו לחלוטין ולכן מטרת המניעה לא הושגה. כמו כן, נראה שחיסולו של רנטיסי לא שינה באופן דרמטי את התנהגות החמאס, שכן רנטיסי הוחלף ביורשים לייצור פיגועים, וכן המוטיבציה לבצע פיגועים והרצון לנקמה לא נחלשו.¹⁶⁹ אינטנסיביות הפיגועים: נראה כי בחצי השנה שלפני חיסול רנטיסי (אוקטובר 2003 עד 17 באפריל 2004) אירעו כ-20 פיגועים, בעוד שבחצי השנה שלאחר החיסול (17 באפריל 2004 עד אוקטובר 2004, למעט היום של ה-17 באפריל) אירעו כ-30 פיגועים.¹⁷⁰ מכאן שמספר הפיגועים לא ירד אלא אף עלה לאחר החיסול, עובדה שמחזקת את המסקנה שמטרת המניעה לא הושגה. בנוגע לענישה, מעבר לאלמנט הגמול על המעשים שקיים מעצם טבעו של חיסול בכיר בארגון טרור, הרי שבמקרה של רנטיסי לא ניתן להצביע על רצונה של ישראל להענישו דווקא. בכירי מערכת הביטחון הדגישו כי אין קשר בין הפיגוע במעבר ארז באותה תקופה (בו נהרג חייל צה"ל ושלושה חיילים נפצעו, בנייהם חייל אחד נפצע קשה)¹⁷¹ לבין חיסולו של רנטיסי שכן רנטיסי היווה יעד לפגיעה זמן רב לפני כן.¹⁷² מטרת ההרתעה הושגה במידת מה. חיסולו של רנטיסי גרם להנהגת החמאס לחיות בפתח מפני חיסול נוסף, דבר אשר ניתן ללמוד מכך שבימים הראשונים לאחר

¹⁶³ ואקד וגרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי".

¹⁶⁴ מרואן עת'אמנה, אילאיל שחר ואמיר בוחבוט, "מחמוד א-זהאר יחליף את רנטיסי", 18 באפריל 2004.

<http://style.nrg.co.il/online/1/ART/691/013.html>

¹⁶⁵ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 48.

¹⁶⁶ כתבי YNET, "רנטיסי: הירש שהתנגד לכל מ"מ או הודנה", 17 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903899,00.html>

¹⁶⁷ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 48. טבלה מויקיפדיה שמראה כמה חיסולים היו (ראה לעיל).

¹⁶⁸ יפה, הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון, עמ' 56.

¹⁶⁹ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 7.

¹⁷⁰ רשימת פיגועים, משרד ראש הממשלה.

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Communication/IsraelUnderAttack/terrorAttacks.htm>

¹⁷¹ מערכת נענע חדשות, "הרוג ו-3 פצועים בפיגוע התאבדות במעבר ארז", אפריל 2004.

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=116592&sid=126>

¹⁷² ואקד וגרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי".

החיסול, החמאס מינה יורש לרנטיסי אך שמר את זהותו בסוד מחשש לחיסולו.¹⁷³ כלומר, היה לחיסול רנטיסי, שהגיע אחרי חיסול קודמו יאסין, אפקט מצטבר שהשפיע על הנהגת החמאס, במיוחד הנהגת החוץ בדמשק, לשמור בסוד את זהות המחליף בשל חשש שישראל תגיע גם אליו, גם אם יתחבא (שכן גם רנטיסי התחבא עד לחיסולו). לפיכך נראה שחופש הפעולה של הנהגת החמאס הוגבל בימים שלאחר חיסול רנטיסי ובכך הושגה מטרת ההרתעה. עם זאת, לא היתה רתיעה מלאה מביצוע פיגועים, הגם שהכמות פחתה ב-2004 לעומת 2003.¹⁷⁴ בנוגע לפגיעה ושיבוש שגרת הפעולה של הארגון, עקב ניסיון החיסול הראשון של רנטיסי ולאחר מכן חיסולו, הוציא ארגון עז א-דין אל קסאם הנחיות לפעיליו לא לנסוע ברכבים פרטיים בשל חשש מפני התנקשות מצד ישראל.¹⁷⁵ לפיכך נראה שישראל הצליחה לשבש את שגרת הפעילות של החמאס בכך שגרמה לבכיריו לשנות את הרגלי הפעילות שלהם עקב מידע או שמועה בנוגע לכוונות ישראל לפעול נגד פעילי הארגון. בנוסף, במשך ימים לאחר החיסול, מועצת השורא של החמאס דנה בסוגיית המחליף של רנטיסי, דבר שהסיט את הארגון מהשגרה על מנת לטפל בכאוס הפנים ארגוני שנוצר.¹⁷⁶ באשר למורל וביטחון עצמי, ניתן לסמן מטרה זו כהצלחה. הפגיעה המורלית הקשה בחמאס ניכרה בלוויה שנערכה לרנטיסי בעזה, בה השתתפו לא פחות מ-100 אלף איש והוקמו סוכות אבלים, לרבות בגדה המערבית ובמוקטעה של יאסר ערפאת ברמאללה.¹⁷⁷ כמו כן, אפשר להסיק כי מאחר ומדובר בחיסול שני של מנהיג החמאס בשטחים ותוך זמן קצר, הרי שבחיסולו של רנטיסי מיד לאחר יאסין, יש פגיעה בכבוד הפלסטיני, המשליכה על מורל ירוד מצד פעילי ותומכי החמאס. קשה להשיג מידע בנוגע למורל הלאומי הישראלי, אולם המורל הפרלמנטרי משקף לדעתי במידה רבה את המורל של שני המחנות בציבור הישראלי בנוגע לחיסול: אלה התומכים בחיסול ואלה המגנים אותו. התומכים ראו בחיסול דבר בלתי נמנע שמחזק את העמידה הישראלית, שכן רנטיסי עסק בייזום הטרור ועצם תוכנית ההתנתקות אינה סימן לכך שישראל מפסיקה להגן על עצמה ולהילחם כראוי בטרור. לעומת זאת, המתנגדים חששו מפני הנקמה של החמאס והפגיעה בדמוקרטיה שנוצרת כתוצאה מחיסול מנהיג כה בכיר.¹⁷⁸ בסיכומו של דבר, ניתן לראות במטרת ההשפעה על המורל כמטרה שהושגה.

מחירים: בחיסול של רנטיסי שילמה ישראל מחיר של דה לגיטימציה כלפיה. מעבר לגינוי פומבי על ידי מנהיגי מדינות ערב, נחשפה ישראל לגינוי מצד מנהיגי מדינות במערב וביניהם מזכ"ל האו"ם קופי אנאן אשר גינה את החיסול של רנטיסי בטענה שהוא אינו חוקי מאחר והוא סותר את החוק הבינ"ל וכן מדרדר את הסכסוך הישראלי פלסטיני. בנוסף, נחשפה ישראל לגינוי גם מכיוון מתאם מדיניות החוץ של האיחוד האירופי, חוויאר סולנה, שר החוץ הבריטי, שר החוץ הצרפתי, דובר משרד החוץ הרוסי, שר החוץ האוסטרלי ושר החוץ היפני, אשר גינו בחריפות את חיסול רנטיסי בטענה שהוא מחריף את המתח באזור בהיותו הריגה ללא משפט, וכי יש להגיע לשלום על ידי דיאלוג ולא באלימות. זאת, בעוד שארה"ב בחרה שלא לגנות את ישראל במפורש ונותרה מודאגת מההתפתחויות האחרונות ומהשפעתן האפשרית על

¹⁷³ עת'אמנה, שחר ובוחבוט, "מחמוד א-זהאר יחליף את רנטיסי".

¹⁷⁴ Benjamin Walther, "Targeted Killing as a Counterterrorism Strategy: An Empirical Investigation", UNC Wilmington, p. 6, February 27, 2009.

¹⁷⁵ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 123.

¹⁷⁶ מתוך ראיון אישי עם תא"ל (מיל') שי, 18 ביולי 2010, ראה נספח מספר 4, עמוד 3.

¹⁷⁷ עת'אמנה, שחר ובוחבוט, "מחמוד א-זהאר יחליף את רנטיסי".

¹⁷⁸ כתבי YNET, "ההתנקשות: פרס תומך; שטייניץ: לגרש את אבו עלא", 18 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903865,00.html>

השלום והיציבות באזור.¹⁷⁹ באשר לגינויים הרשמיים, גם הפעם הוצגה ישראל כמחרחרת ריבים וכאלימה, מבלי להסתכל על התמונה הכוללת לפיה החמאס מהווה ארגון טרור שהורג אזרחים ישראלים באופן חסר פשרות. הוזכרה הטענה שלפיה ישראל לא מבחינה בין דרג מדיני לבין דרג צבאי בחיסוליה, כאשר עליה לבצע הבחנה זו, אולם רנטיסי היה במרכז הפעילות היוזמה כנגד ישראל ואף הוביל את הקו הקיצוני בחמאס השולל הידברות עם אבו מאזן.¹⁸⁰ גם בחיסול של רנטיסי לא שולם מחיר דיפלומטי משמעותי בדמות של תקרית דיפלומטית, מעבר לגינויים הרשמיים שהתקבלו מכיוון מזכ"ל האו"ם ומספר מדינות מערביות נוספות. באשר לאפקט הבומרנג, ניתן כמובן להעלות ספקות באשר לקשר הסיבתי שבין התרחשות אירועי טרור לבין החיסול, אולם בהנחה ואכן יש קשר שכזה, הרי שהחיסול העלה את המוטיבציה של פעילי הארגון ותומכיו ברצועה ומחוץ לה, להגביר את היקף הפיגועים כלפי ישראל. ניתן לייחס ל"אפקט רנטיסי" מספר פיגועים, אשר ביניהם הטמנת מטען ליד הישוב גוש קטיף,¹⁸¹ עלייה במספר תקריות הירי ויידוי האבנים כלפי כוחות צה"ל, ניסיון פיגוע על ידי מחבל חמוש שנורה בכיסופים, ירי רקטות קסאם לכיוון שדרות והתנחלויות באזור, ניסיון דקירה על ידי פועל שניסה לדקור את מנהל העבודה באתר בנייה בהתנחלות קריית ספר, חשש להסלמה גם בגבול הצפוני של ישראל, התפרעות ושביית רעב מצד אסירים ביטחוניים פלסטינים בבתי הכלא בארץ עקב החיסול¹⁸² ופיגוע ירי בירושלים על רקע לאומני¹⁸³. בנוסף, ניתן ללמוד על המוטיבציה הגוברת של פעילי הארגון מקריאות הנקמה של אלפי המשתתפים בלוויה.¹⁸⁴ בנוגע לעליית מחליף קיצוני, לאחר חיסולו של רנטיסי ובמעטה של חשאיות כבדה מחשש לחיסולו, התמנה מחמוד א-זהאר באופן רשמי למנהיג החמאס כיוורשו של רנטיסי, ואיסמעיל הנייה מונה לסגנו. א-זהאר נחשב למתון יחסית בארגון החמאס,¹⁸⁵ אולם נראה שעמד להמשיך את הקו הקיצוני שבו נקטו קודמיו ולכן ישראל שילמה מחיר של אפקט בומרנג עקב החיסול. בנוסף, קיימת טענה שלפיה ההחלטה של החמאס להתמודד בבחירות ברצועה נבעה מהחיסול של יאסין ורנטיסי.¹⁸⁶ בהנחה שהשערה זו יש בה מן האמת, הרי שישראל עודדה, בלא שנתכוונה לכך, את מדינת "חמאסטון" שמהווה כיום איום ממדרגה ראשונה הן על הזרם הפרגמטי ברשות הפלסטינית והן על ביטחונה של ישראל על ידי ירי רקטות קסאם ובהשלטת מרותם של מנהיגי החמאס על הרצועה. המחיר הפיזי ששילמה ישראל התבטא בסגר כללי על השטחים, בפריסת כוחות ביטחון ברחבי הארץ, בהצבת מחסומים ובתגבור הסוירים הגלויים והסמויים.¹⁸⁷ המחיר הכלכלי הנבדק באמצעות תגובת שוק ההון, מראה כי מדד ת"א 25 ב-17 באפריל 2004 נותר ללא שינוי.¹⁸⁸ לפיכך לכאורה ישראל לא שילמה מחיר כלכלי לפי המדד הכלכלי של תגובת שוק

¹⁷⁹ סוכנויות הידיעות, "התגובות בעולם: ארה"ב מודאגת, אירופה מגנה", 18 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903915,00.html>

¹⁸⁰ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 112.

¹⁸¹ חנן גרינברג, "הבוקר: רקטות קסאם נחתו בשדרות ובניסנית", 20 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2904961,00.html>

¹⁸² אפרת וייס וחנן גרינברג, "ההסלמה: קסאם בשדרות, ניסיון דקירה בבנימין", 18 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903910,00.html>

¹⁸³ אפרת וייס, "הערכה: הרקע לירי בישראלי שלשום ב-ים - לאומני", 21 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2906031,00.html>

¹⁸⁴ כתבי YNET, "שרון: ההתנקשויות יימשכו; בחמאס מינו בחשאי יורש", 18 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2904063,00.html>

¹⁸⁵ סוכנויות הידיעות, "דיווח: מחמוד א-זהאר מונה רשמית למנהיג החמאס ברצועה", 26 באפריל 2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2908088,00.html>

¹⁸⁶ Dr. Hillel Frisch, "The Hamas Takeover Serves Israel's Interests", *BESA Perspectives* No. 13, January 29, 2006, <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/perspectives13.pdf>. 2.

¹⁸⁷ וייס וגרינברג, "ההסלמה: קסאם בשדרות, ניסיון דקירה בבנימין".

¹⁸⁸ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 48.

ההון. עם זאת, ישראל כן שילמה מחיר כלכלי בחיסול רנטיסי. זאת, מאחר ורנטיסי חוסל בשעה 21:00 ב-17 באפריל ולכן בחנתי גם את ה-18 באפריל והמגמה של מדד ת"א 25 היתה שלילית.¹⁸⁹ לפיכך המחיר הכלכלי שולם על ידי ישראל.

חיסולו של עבד אל עזיז א-רנטיסי - סיכום					
מחירים			מטרות		
תוחלת	הושג/לא הושג	המחיר	תוחלת	הושג/לא הושג	המטרה
4	(+)	דה לגיטימציה	5	(-)	מניעה
4	(-)	דיפלומטיה	2	(-)	ענישה
4	(+)	אפקט הבומרנג	4	(+)	הרתעה
2	(+)	מחיר פיזי	4	(+)	שיבוש שגרה
3	(+)	מחיר כלכלי	3	(+)	מורל
תוצאה: (9)			תוצאה: 4		
תוצאה משוקללת/כוללת: (-5)					

האם החיסול אפקטיבי: נראה כי תוחלת החיסול הינה (-5), כלומר נמצא כי המחירים שהחיסול גרם לישראל לשלם, עלו במשקלם על המטרות שישראל רצתה לקדם בעצם חיסולו של רנטיסי. נראה כי ישראל הצליחה להרתיע במידת מה את החמאס לתקופה קצרה באי פרסום שמו של מחליפו של רנטיסי מחשש לחייו, וכן הצליחה לשבש את שגרת הפעולה של החמאס ולהוריד את המורל של תומכי ופעילי הארגון. עם זאת, מדינות רבות בעולם גינו את החיסול וישראל הוצגה פעם נוספת כתוקפנית, אלימה ופועלת בניגוד לחוק הבינ"ל. בנוסף, אפקט הבומרנג התרחש, אם כי באופן מוחלש מאשר בחיסולים האחרים. נראה כי חיסול זה אינו אפקטיבי לפי מדד המטרות והמחירים, בעיקר בשל תפיסת מדינות העולם את ישראל כתוקפנית וההסתכלות על רנטיסי כמנהיג מדיני ולא כזרוע המטיפה לטרור, וגם אם הוצג כמנצח על הטרור, הרי שהחשיבה המקובלת ברוב מדינות העולם, למעט ארה"ב, היתה שישראל אינה צריכה לפתור את בעיותיה באופן אלים וכי הדבר ידרדר את הסכסוך הישראלי-ערבי במקום לקדמו. לפיכך, עבודה על התדמית הציבורית של ישראל בעולם והסברת מניעיה של ישראל בטווח הקצר ובטווח הארוך (כגון שרנטיסי חוסל משום שקרא בפומבי מעל כל במה אפשרית להמשך ההתנגדות המזוינת, להגברת פיגועי ההתאבדות ולביצוע פיגועי מיקוח),¹⁹⁰ יכלו לסייע לה לצמצם את המחיר הקשה שספגה מבחינת דה לגיטימציה כלפיה, ולהפוך את התוחלת של המטרות לגבוהה מהתוחלת של המחירים ובכך לגרום לפעולה מסוג זה להיות אפקטיבית.

חלק שלישי – ניתוח, מסקנות והמלצות

ניתוח השוואתי ומסקנות ממקרי המבחן

נראה כי בשלושה מתוך ארבעת מקרי המבחן שאותם בחנתי, מחירי הסיכול הממוקד עלו על המטרות שבבסיס הסיכול. המשמעות היא שלפי מדד האפקטיביות שהוצג להלן, מדובר בשלושה סיכולים שאינם יעילים וככל הנראה עדיף היה שלא היו נעשים.

¹⁸⁹ ראה גם: נתונים על השינוי במדד ת"א 25 בתקופת החיסול, מתוך תוכנת "גרפית", ראה נספח מספר 8.
¹⁹⁰ כתבי YNET, "רנטיסי: הירש שהתנגד לכל מו"מ או הודנה".

סיכולו של **יחיא עייש** (המהנדס) נחשב לסיכול אפקטיבי, יעיל ורצוי. זאת, מאחר ועייש נחשב לפעיל כמעט יחיד במינו מבחינה טכנולוגית ומבצעית וחיסולו יצא פער מבצעי משמעותי בין החמאס בטרם החיסול לבין החמאס לאחר החיסול.¹⁹¹ חיסול זה ממחיש את מסקנתי שלפיה בבחירת היעד לסיכול הממוקד, יש לקחת בחשבון בעיקר את העתיד לבוא ולא את העבר, קרי לקחת כיעד לחיסול את מי שמהווה עמוד תווך בארגון הטרור, ושבלעדיו הארגון יתקשה להוציא לפועל את פעולותיו. אמנם קיימים מנהיגים רוחניים שנותנים את ההוראות ומהווים השראה לפעילים להתגייס ולדבוק במטרתם, אולם גם אם יחוסל מנהיג רוחני זה או אחר, הרי שהארגון ינציח את זכרו של המנהיג שחוסל, יכנה אותו "שאהיד" וימשיך בפעילות הטרור גם בלעדיו, ואף מדורבן יותר כתוצאה מחיסול אותו מנהיג רוחני. זאת, בעוד שחיסולו של מנהיג שמהווה יותר ממנהיג רוחני ומכווין אלא משמש כעמוד תווך בארגון, אדם כמו עייש, מהווה אתגר ומקשה על הארגון להמשיך ולהוציא לפועל את פעילותו האלימה בשל פער טכנולוגי או מבצעי שקשה להשלימו. למרות מסקנה זו, חיסול עייש, שהיה עמוד תווך בארגון, הביא עמו גל של נוקמים שהכריזו על עצמם כיורשים של עייש.¹⁹² כלומר, המורשת המבצעית והטכנולוגית לא אבדה לגמרי והחיסול רק ליבה את ההתגייסות למטרה של פגיעה בישראל ויצר אפקט בומרנג, לכן הפיגועים נמשכו למרות חיסול של עמוד תווך בארגון. עליית גל היורשים מדגימה את עליית המוטיבציה של פעילי החמאס בתקופה שלאחר חיסולו של עייש לבצע פיגועי טרור רבים, לרבות ארבעה פיגועי התאבדות קשים בתוך שבוע ימים, אשר גבו עשרות הרוגים ופצועים.¹⁹³ האינטנסיביות נבעה מהמוטיבציה הגבוהה והזעם מצד פעילי החמאס שמקורם בחיסול עייש. לפיכך, הקלשים המרכזיים בסיכול הממוקד כלפי עייש הם מחד יצירת פער טכנולוגי מבצעי עם חיסולו של בכיר בעל ידע ייחודי, ומאידך העלאת המוטיבציה שחברה ליכולות הארגון ושהתבטאה בעלייה בהיקף הפיגועים בתקופה שלאחר החיסול. המטרה של החלשת הארגון לטווח הארוך על ידי יצירת הפער הטכנולוגי, עשויה לגבור על המחיר של החרפת הפיגועים לטווח הקצר, קרי גל הפיגועים הרצחניים של 1996. זאת, בצירוף העובדה שלא היה מחיר בינ"ל ממשי כמו התמודדות עם גינוי מצד מדינות המערב, כפי שעלה בשלושת מקרי המבחן האחרים.

הסיכול הממוקד כלפי **סאלח שחאדה** נחשב לסיכול שאינו יעיל ולכן אינו רצוי. הסיכול הוריד מן הפרק יוזמה שדנה בהפסקת אש ללא תנאים מוקדמים בין החמאס לישראל.¹⁹⁴ השערות בדבר אמיתות השמועה בנוגע להפסקת אש שכזו, יישארו בגדר ניחושים. אי אפשר לדעת האם, בהנחה והחיסול לא היה יוצא לפועל, אכן היתה מושגת הפסקת אש או לא. עם זאת, ניתן להסיק מכך שהתזמון של פעילות הסיכול הממוקד חשוב מאין כמוהו.¹⁹⁵ על מקבלי החלטות להסתכל לא רק על האפשרות המבצעית לחסל מנהיג זה או אחר או על העלויות והתועלות ברמה הצרה, אלא עליהם לקחת בחשבון את רוח התקופה בה הם מוציאים אל הפועל את מדיניותם ולקחת בחשבון בין היתר גם את שאלת התזמון של הסיכול הממוקד. ייתכן ובזמנים של משא ומתן או, כמו בעת פרשת חיסולו של שחאדה, בזמנים של יוזמת הפסקת אש, לא רצוי לחסל גם אם מגיעה הזדמנות מבצעית לעשות כן. ייתכן גם שלמרות שתצוץ יוזמה זו או אחרת יקבלו קובעי המדיניות החלטה להוציא לפועל סיכול ממוקד כיוון שההזדמנות המבצעית והמודיעינית תגבר לדעתם על שיחות להפסקת אש, אולם החלטה כזו צריכה שתהיה מושכלת, לאחר בדיקה ואיזון בין הצורך

¹⁹¹ מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 1.

¹⁹² מתוך ראיון אישי עם אלי"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 3.

¹⁹³ גנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 124-125.

¹⁹⁴ שלח, "חיסול שחאדה טרפד הכרזה על הפסקת הפיגועים".

¹⁹⁵ גנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 128. הבחנה בין פעילות רציפה, מקדימה, תגמול והבלגה. הספרות מתנה את אפקטיביות הפעולה בכך שהסיכול יעשה בעיתוי שיגרום לארגון הטרור נזק משמעותי וארוך טווח, אך לא רצוי לחסל רק כתגובה על פיגוע.

המבצעי הקונקרטי לחסל בכיר בארגון, על כל השלכות פעילות זו, לבין היכולת להשיג הפסקת אש. נראה שהקלאש המרכזי בחיסולו של שחאדה היה בין הצורך לחסל מנהיג בכיר בדרג הצבאי באופן שישבש את פעילות הארגון, ירתיע את פעיליו ויגרום להם להיות חרדים ונתבאים,¹⁹⁶ לבין המחר הכבד שישראל שילמה מבחינת יצירת דה לגיטימציה מבית ומחוץ, ביקורת קשה על הכשל המודיעיני והמבצעי של ישראל בהנחת פצצה במשקל טון על בניין מגורים והרג אזרחים חפים מפשע.¹⁹⁷ ההודיה הישראלית בטעות אף הורידה את המורל הלאומי ולכן גם מטרה זו לא הושגה. כמו כן, התביעות שהוגשו בטריונלים ברחבי העולם¹⁹⁸ לא העלו את קרנה של ישראל ואף הוסיפו ופגמו בלגיטימציה הבינ"ל ובתדמיתה של ישראל, וזאת גם אם ישראל עמדה בקריטריונים שהותוו בפסיקה בנוגע לפגיעה מידתית באזרחים חפים מפשע. בנוסף, "טראומת שחאדה"¹⁹⁹ שתוארה בפרק השני, מדגימה את ההשלכות הקשות של ביקורת ציבורית ודה לגיטימציה ישראלית ועולמית כלפי ישראל, כאשר ישראל "למדה את הלקח" והטילה פצצה קטנה במימדיה אשר לא הצליחה כלל להשיג את המטרה, והמחיר המשולם הוא הפגיעה בביטחון אזרחי ישראל. נראה כי הבעיה המרכזית בחיסול, מעבר לתזמון שטיבו מוטל בספק, היא הפגיעה בתדמיתה של ישראל והצגתה כמדינה אלימה, שוחרת מלחמה ומיליטנטית, וכן העמדת מפקדי וחיילי צה"ל בשורה אחת עם פושעי מלחמה וצוררים והחשש שמא הם אינם מוגנים מפני תביעות ברחבי העולם. **כיום מצופה ממקבלי ההחלטות להפיק את לקחי פרשת חיסולו של שחאדה ולהכיר את סביבת ושטח החיסול. החיסול אינו נעשה בוואקום, אלא פעמים רבות באזורי מגורים בהם אוכלוסיה צפופה, כמו בשטחים. לפיכך אמצעי החיסול צריכים להילקח בחשבון ולהיות מידתיים.** מחד, פצצה במשקל טון שנזרקת על בניין מגורים מהווה אמצעי לא מידתי כשכל מטרתו היא לחסל אדם אחד שמיקומו המדויק ידוע ושניתן היה לחסלו בפצצה קטנה יותר ושתגרום פחות נזק סביבתי לאזרחים חפים מפשע (דבר שיגרום לפחות גינוי לישראל בארץ ובעולם). מאידך, אין לזרוק פצצה שאינה יכולה להשיג את המטרה הרצויה, כמו שקרה בפרשת אסיפת בכירי החמאס, שם בשל טראומת שחאדה נזרקה פצצה קטנת מימדים שלא השיגה את המטרה. ישראל שילמה על כך מחיר ביטחוני כבד, שכן אותה אסיפה היתה נדירה ופוספסה הזדמנות כמעט חד פעמית²⁰⁰ בשל חרדה מפני דה לגיטימציה ונקיטה באמצעי שאינו משיג את המטרה. לפיכך, יש למצוא את דרך הביניים. בג"ץ התווה קריטריונים בנוגע למידתיות שמתיישבים עם המלצה זו, ובעיקר עם האיזון והמידתיות. ניתן לחסל גם את מי ששולח את המבצע לפיגוע, כלומר לרבות מנהיגים צבאיים כמו שחאדה. בנוגע לפגיעת אזרחים תמימים, מעבר לוודוא זהות היעד ומיקומו, יש לנקוט באמצעי שפגיעתו פחותה. פגיעה באזרחים מותרת רק אם הנזק הנלווה לפגיעה נמוך מהתועלת הצבאית ממנה.²⁰¹ נראה שהנזק של פגיעה בחיי אדם רבים וכן הנזק התדמיתי החמור שנגרם לישראל בשל כך, עולה על התועלת הצבאית של חיסול בכיר אחד שנמצא בשכונת מגורים צפופה ולכן פעילות כזו יכולה להיראות כלא מידתית. אולם אם מדובר בחיסול שיביא לתועלת צבאית וביטחונית גבוהה ביותר, ראוי לאזנה ולקחת בחשבון אפשרות לגרימת נזק נמוך יותר, כמו פגיעה מצומצמת ובלתי נמנעת באזרחים, למשל על ידי שימוש באמצעי לחימה שיגרמו לפחות נזק סביבתי וחיסול לא בשכונת מגורים צפופה. איזון שכזה יגרום לכך שהתועלת מהחיסול תעלה על הנזק ובכך ישראל לא תשלם מחיר גבוה של דה לגיטימציה ומאזן המטרות והמחירים

¹⁹⁶ כתבי YNET, "סאלח שחאדה חוסל עם 15 אזרחים נוספים".

¹⁹⁷ YNET, "תחקיר חיסול שחאדה: פערים בתחקיר המודיעיני". כתבי YNET, "סאלח שחאדה חוסל עם 15 אזרחים נוספים".

¹⁹⁸ סופר ו-AFP, "ספרד: דיכטר, יעלון וחלוץ ייתבעו על חיסול שחאדה".

¹⁹⁹ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10. מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז,

²⁰⁰ 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 4.

²⁰¹ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) שלמה מופז, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3, עמוד 4.

²⁰¹ פרשת הועד הציבורי נגד העינויים, לעיל ה"ש 3, בעמ' 36, 38, 39, 40, 42, 44.

עשוי לנטות לכיוון יעילות הפעולה. נראה שאת הלקחים הפיקה ישראל בחיסולם של יאסין ורנטיסי, מאחר ובשני מקרים אלה דובר על חיסול נקודתי, ממוקד, כלפי היעד עצמו וקומץ מאבטחיו ששהו סביבו, ולא חיסול כמו של שחאדה שגרם למוות מיותר של אזרחים.

הסיכול הממוקד כלפי **השיח' אחמד יאסין** נמצא כסיכול שאינו יעיל ולכן אינו רצוי. נראה כי הקלאש בחיסולו של יאסין הוא בין ההשפעה המורלית הרצויה על פעילי הארגון, שנראו נבוכים ומורתעים מהחיסול²⁰² וכן העלאת המורל הלאומי הישראלי בתחושת גאווה לאומית,²⁰³ לבין אפקט הבומרנג ובעיקר החשש מאפקט שכזה שהורגש בקרב הציבור הישראלי. אחד מהביטויים של אפקט הבומרנג, מעבר לעליית מנהיג חזק כמו רנטיסי,²⁰⁴ היה חיזוק הנהגת החוץ של החמאס בדמשק בראשותו של חאלד משעל, מה שהביא להקצנה במדיניות החמאס ויצר קושי לישראל לבנות מדיניות קוהרנטית נגד החמאס.²⁰⁵ כמו כן, ישראל שילמה מחיר של דה לגיטימציה כלפיה, כאשר מנהיגי מדינות מערביות רבות גינו את החיסול²⁰⁶ ופעם נוספת ישראל הצטיירה כאלימה, כוחנית ופועלת בניגוד לחוק הבינ"ל ואילו יאסין צויר כזקן, נכה שנהרג ביציאה מתפילה במסגד, מה שהקנה לו מעמד של קורבן ולא של רוצח.²⁰⁷ הדה לגיטימציה והשחרת ישראל הן בעיותיה העיקריות בחיסול יאסין, אשר דעת הקהל הבינ"ל רואה אותו ואחרים שכמותו כמנהיגות פוליטית מדינית ולא כמובילי ארגון טרור. את המסקנות מחיסולו אציג בהמשך.

הסיכול הממוקד כלפי **עבד אל עזיז א-רנטיסי** נחשב לסיכול בלתי יעיל ולכן נראה שלא היה רצוי לבצעו. הקלאש המרכזי הנובע מחיסולו של רנטיסי הוא שמחד, ישראל חיזקה את ההרתעה כלפי החמאס, קרי מטרה זו אכן הושגה כאשר בחמאס חששו לחשוף את זהות מחליפו של רנטיסי מחשש לחיסולו.²⁰⁸ בנוסף, חופש הפעולה של החמאס צומצם כאשר פעילי החמאס חיו בחשש תקופה ארוכה לאחר החיסול וכן הורגשה פגיעה מורלית קשה בפעילי הארגון.²⁰⁹ מאידך, חיסול רנטיסי גבה מישראל מחיר כבד של דה לגיטימציה כלפי ישראל הן מצד מדינות ערב והן מצד מנהיגי מדינות מערביות שגינו את הסיכול והציגו את ישראל כמפרה את החוק הבינ"ל וכמי שמדרדרת את הסכסוך הישראלי פלסטיני, כאשר היא אינה מבחינה בין דרג מדיני לבין דרג צבאי בחיסוליה.²¹⁰ את המסקנות מחיסולו אציג בהמשך.

לסיכום ניתן לומר כי חיסול עייש נחשב לאפקטיבי בעיקר בשל כך שיצר פער ביכולות החמאס וקושי להחליף בכיר ששימש עמוד תווך בארגון. חיסול שחאדה יכל להיות אפקטיבי אלמלא הכשל המבצעי והמודיעיני שהוביל להרג אזרחים רבים ולגינני בינ"ל. החיסולים של יאסין ורנטיסי נחשבים ללא אפקטיביים בשל הגינוי הציבורי שנבע בעיקר מהיותם מנהיגים פוליטיים בעיני דעת הקהל העולמית (שהרי החיסול שלהם היה מידתי הרבה יותר ולא גרם לפגיעה סביבתית קשה כמו אצל שחאדה).

המשתנים החשובים במדד האפקטיביות: בהתאם למדד המטרות והמחירים שבחנתי, המשתנים הבולטים שצצו במקרי המבחן היו מחד, מטרת המניעה, ההרתעה וההשפעה על המורל, ומאידך יצירת דה לגיטימציה כלפי ישראל ואפקט הבומרנג. קיומם או אי קיומם של משתנים אלה משפיע במידה רבה על

²⁰² ואקד וגרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי".

²⁰³ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 2.

²⁰⁴ ואקד, "רנטיסי נבחר להחליף את יאסין בעזה".

²⁰⁵ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 5.

²⁰⁶ רוזנר, "ההתנקשות: הגנה עצמית או פשע מלחמה?".

²⁰⁷ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 10.

²⁰⁸ עת'אמנה, שחר ובוחרבוט, "מחמוד א-זהאר יחליף את רנטיסי".

²⁰⁹ שם.

²¹⁰ סוכנויות הידיעות, "התגובות בעולם: ארה"ב מודאגת, אירופה מגנה".

יעילות הסיכול הממוקד. באשר למטרת המניעה, נראה שבאף אחד מהסיכולים הממוקדים שאותם בחנתי, לא הושגה מטרת המניעה, מאחר והתמאס נותר איתן והצליח להוציא אל הפועל פיגועי טרור גם לאחר החיסול. אם נאמר בתחילת העבודה כי מטרת המניעה היא מטרת העל, ייתכן ואי השגתה מצביע על כך שסיכול ממוקד אינו יעיל מספיק בהתמודדות מול ארגון בסדר גודל של החמאס, מאחר ולא השיג את מטרת העל שלו באף אחד מהמקרים. מאידך, הסיכול משיג מטרות חיוניות אחרות כמו הרתעה (ראה למשל סוגיית אי חשיפת השם של יורשו של רנטיסי מחשש לחיסולו), השפעה מורלית בצורת גאווה לאומית ישראלית והמחשת העליונות המבצעית והטכנולוגית הישראלית וכן השפעה בצורת דה דמורליזציה וחרדה של פעילי החמאס ממתקפות נוספות. עם זאת, המחירים ששולמו עשויים להפוך את הפעולה ללא אפקטיבית, וביניהם אפקט הבומרנג שנובע מהפגיעה המורלית הקשה בפעילי הארגון הנחושים לנקום, הפגיעה הדיפלומטית ביחסי החוץ של ישראל עם מדינות רבות ויצירת דה לגיטימציה לישראל (ראה חיסולו של שחאדה) בהצגתה כאלימה, כפוגעת במנהיגים מדיניים ולא צבאיים וכפועלת בניגוד לחוק הבינ"ל.

מסקנות והמלצות לעתיד

בחינה מחדשת של ההבחנה בין דרג צבאי לדרג פוליטי

מסקנתי מסקירת הסיכול הממוקד כלפי יאסין ורנטיסי היא שלכאורה, מקובל לא להבחין בין דרג צבאי לדרג פוליטי מאחר ומנהיגים משני הדרגים אחראים על הוצאה לפועל של פיגועי טרור ושניהם תורמים למאמץ המלחמתי המשותף, וזו גם היתה נקודת המוצא של עבודה זו (ראה דיון במטרת המניעה). ככלל, אני מסכימה עם טענה זו ולכן ראוי ולגיטימי לדעתי להמשיך ולבצע סיכולים ממוקדים כלפי מנהיגים שחיסולם יביא לשיבוש הפעילות המבצעית של הארגון. עם זאת, נראה כי מסקירת הסיכולים הממוקדים כלפי יאסין ורנטיסי, ניתן להסיק כי לולא ספגה ישראל גינויים בינ"ל (מחיר של דה לגיטימציה) ואפקט בומרנג, הסיכולים היו נחשבים ליעילים משום שתוחלת המטרות היתה עולה על תוחלת המחירים. הגינויים הבינ"ל ואפקט הבומרנג נובעים שניהם במקרה של יאסין ורנטיסי בעיקר מהיותם מנהיגים פוליטיים, במיוחד יאסין, שהיווה מנהיגות רוחנית והשראתית לפעילי החמאס. לפיכך, ניתן לשאול מה היה קורה לו חוסל מנהיג צבאי בכיר שלא היווה מקור השראה באופן מיוחד, אך היה חיוני יותר לארגון מבחינת תרומתו למאמץ המלחמתי של הארגון. במילים אחרות, בעוד שחיסול מנהיג פוליטי עשוי להיות יעיל מבחינת ישראל בהורדת מורל הפעילים ובהעברת המסר שאף אחד מהמעורבים בטרור לא חסין, הרי שחיסול שכזה יוצר תגובת נגד חריפות הן מצד פעילי הארגון, שרואים בחיסול מנהיגות רוחנית כחציית קו אדום,²¹¹ והן מצד מנהיגי מדינות מערביות הרואים בחיסול אקט כוחני מצד ישראל. בנוסף, כלל לא בטוח שחיסול מנהיגים פוליטיים אכן יתורגם למניעת הוצאה לפועל של פיגועים (שכן מרבית עיסוקם בהכוונה רוחנית ובקביעת מדיניות).²¹² תגובת הנגד, בעיקר הדה לגיטימציה מצד מדינות מערביות, היא בדיוק מה שצריך למנוע על מנת שהחיסול יהיה אפקטיבי לפי המדד. לפיכך, **על מקבלי ההחלטות לשאול את עצמם האם ניתן להפחית בכמות הסיכולים הממוקדים כלפי מי שנחזה כמנהיג פוליטי (שחיסולו יביא לדה לגיטימציה חמורה ולהשחרת התדמית של ישראל בעולם, מחיר שקשה להשלים עמו וייתכן ועולה על מטרות הסיכול כפי שבחנתי לעיל), ולהתרכז בחיסול המנהיגות הצבאית הבכירה, דוגמת עייש ושחאדה, חיסול שאינו סופג ביקורות ודה לגיטימציה חמורים באותה מידה (כאשר חיסול בסגנון של חיסול שחאדה**

²¹¹ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 31, 37.

²¹² שם, עמ' 31.

יהיה כפוף לסייג המידתיות ואז לא יספוג דה לגיטימציה באופן שספג במקרה המבחן של שחאדה, כיוון שחוסר הלגיטימציה לפעולה נבע לא ממעמדו של שחאדה כמנהיג אלא מהחיסול חסר המידתיות שגבה קורבנות תמימים).

חשיבה קדימה

מסקנתי היא שכשנבחרת האופציה של ביצוע סיכול ממוקד, יש להקדים ולהתחשב בנסיבות הסיכול: מי היעד (האם הוא בכיר פוליטי שחיסולו יגרור דה לגיטימציה פנים-ארגונית וביני"ל או בכיר צבאי שחיסולו לרוב לא ייחשב כחציית קו אדום), תזמון ההוצאה לפועל של החיסול (האם יש שיחות הפסקת אש ברקע וההשפעה עליהן) ועד כמה היעד חיוני לארגון לצורך פעולות עתידיות. חשוב להסתכל קדימה, ליום שאחרי החיסול, ולא רק להביט אחורה ולראות מי היעד היה בעבר. אם הבכיר שנבחר כיעד לחיסול, אחראי לפיגועים רבים אבל עתידו אינו מזהיר בארגון (למשל על ערש דווי, זקן, חולה), הנקמה תפנה את מקומה לשיקולים רציונאליים יותר של חשיבה קדימה, כגון שיקולי מניעה והרתעה מול אפשרות של דה לגיטימציה מבית ומחוץ, משברים דיפלומטיים ומצב בו תוצאות החיסול יחזרו אל המדינה כבומרנג. כמו כן, החיסול צריך להיעשות בכפוף למידתיות בהתאם לפסיקת בג"ץ, כאשר תועלת החיסול גוברת על הנזק שבו. כמובן שעדיף לעצור את הבכיר לחקירה, שכן את המתים אי אפשר לחקור,²¹³ אך לעיתים העלות של פגיעה בחיי כוחות הביטחון עולה על התועלת שבמעצר ולכן אין מנוס אלא לפנות לסיכול ממוקד. לפיכך, אפקטיביות החיסול תלויה ומושפעת במידה רבה מהשאלה עד כמה היעד יכול היה להשפיע, עד כמה העובדה שחוסל אדם בתפקיד מפתח (כמו "המהנדס" או בכיר שקשה מאוד להחליף אותו מבחינת הידע והתפקיד שלו) חשוב יותר מאשר חיסול דמות פוליטית בכירה זו או אחרת.²¹⁴ כל זה ייעשה תוך התחשבות בסביבת החיסול ואיזון החשיבות המבצעית והביטחונית של החיסול לעומת הפגיעה באזרחים תמימים.

תת מטרה נוספת: פגיעה ביכולת הארגון לטווח הבינוני (פגיעה במי שמהווה נכס אסטרטגי לארגון)

יש להרחיב את מדד המטרות והמחירים ולהדגיש תת-מטרה חשובה תחת מטרת המניעה. זוהי תת-המטרה של פגיעה בנכס אסטרטגי לארגון, שתגרום לירידה ביכולת הארגון. המבחן שמקבלי ההחלטות יבחנו במסגרת מאזן המטרות והמחירים, בתוך מטרת המניעה, יהיה **עד כמה חיסול היעד הספציפי אכן פוגע ביכולת של ארגון הטרור**.²¹⁵ ככל שהחיסול מתמקד בבכיר שמהווה נכס אסטרטגי לארגון, אשר בלעדיו הארגון יתפורר, הרי שהחיסול יהיה יותר אפקטיבי גם אם המוטיבציה של הפעילים תעלה.²¹⁶ הדוגמה המובהקת לכך היא חיסולו של עייש, שהחליש את הארגון ויצר פער מבצעי למשך תקופה. לעומת זאת, ככל שמדובר בחיסול בכיר שאינו מהווה יותר מאשר מכווין רוחני ומפקד כללי שניתן למצוא לו מחליף תוך ימים, הרי שהחיסול יהיה פחות אפקטיבי, כמו החיסול של יאסין ורנטיסי. דוגמה עדכנית לכך היא פרשת חיסולו של מתמוד אל מבחות. חיסול זה עשוי להיות אפקטיבי, מאחר והפחית את היכולת של החמאס בטווח הקצר והבינוני להעביר אמצעי לחימה מאיראן.²¹⁷ הוא מילא אחר תת המטרה של הפגיעה ביכולת הארגון (אשר לו תוחלת גבוהה) ובכך ייתכן וגבר על הפגיעה לכאורה בשמה של ישראל, ולכן יכול להוות חיסול אפקטיבי.

²¹³ Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 8.

²¹⁴ ראה תימוכין למסקנתי גם במאמר: Dichter and Byman, "Israel's lessons for fighting terrorists" p. 9.

²¹⁵ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 8. ראה גם דיון במקורות האיום: סיבוני, "האם ניתן להדביר את הקסאם?", עמ' 22.

²¹⁶ גנור, *מבוכ הלוחמה בטרור*, עמ' 127-128.

²¹⁷ מתוך ראיון אישי עם אל"מ (מילי) יוני פיגל, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2, עמוד 8.

טענה נפוצה היא שכולם עושים סיכולים ממוקדים. מדינות מערביות נאורות ושחרות חופש מחסלות את אויבי המשטר מבלי שמעשיהן מדווחים או מבלי שהן לוקחות אחריות על כך. לדוגמה ארה"ב משתמשת בסיכולים ממוקדים כבר מה-11 בספטמבר 2001 בוויזיריסטן שבחבל אפגניסטן,²¹⁸ ולא סופגת ביקורת ציבורית גלויה ונרחבת על כך. טענה זו נכונה לכאורה, אך יש להבין שישראל נמצאת במצב ייחודי ושונה מרוב מדינות העולם. ישראל נמצאת כל הזמן מתחת לזכוכית מגדלת ביחס לכל פעילות שהיא נוקטת בה, לרבות מדיניות התקפית של חיסול ללא משפט כמו סיכול ממוקד. על מקבלי ההחלטות להיזהר ולשקול כל צעד בכובד ראש, שכן העולם מסתכל ודעת הקהל לא סלחנית. קיימת תמימות דעים שפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא יכול להתבסס על שימוש בכוח הזרוע ונדרש דו-שיח פוליטי, אך רבים בציבור הישראלי מעריכים כי אין מנוס משימוש בכוח צבאי למלחמה בטרור, ולכן, כפי שהצגתי בפרק המבוא, ישראל הגבירה את השימוש בכלי של סיכולים ממוקדים בעיקר מאז פרוץ אינתיפאדת אל אקצה,²¹⁹ ביניהם גם שלושה מתוך ארבעת מקרי המבחן אותם בחרתי להציג בעבודתי.

כאשר מדובר על סיכולים ממוקדים כלפי ארגון כמו החמאס, ישראל מצויה כיום בבעיה חדשה שלא היתה קיימת בעת קרות ארבעת מקרי המבחן אותם בחרתי. הבעיה היא שישראל יצאה מרצועת עזה ולכן הולכת וגוברת ההסתמכות על מדיניות התקפית לרבות הסיכולים הממוקדים. זאת, מאחר ועם היציאה מעזה צומצם מרכיב הפעולות המשוריינות ולכן קשה לתת מענה לטרור שמגיע מעזה אלא בפעילות התקפית אישית לרבות סיכולים ממוקדים, דבר שעשוי לגרום לשחיקת כלי זה.²²⁰ לטעמי, לא רצוי לשחוק את השימוש בכלי הזה במיוחד לאור הבעיות הבינ"ל והמוטיבציוניות שפעילות זו גורמת. לפני כל יציאה לפעילות התקפית דוגמת סיכול ממוקד, יש להביט על הנסיבות: מיהו היעד, מה גילו ותרומתו העתידית לארגון (להבדיל מתרומתו בעבר שאולי היתה גדולה אך אינה רלוונטית עוד כשמסתכלים קדימה), האם יש סביבו אזרחים חפים מפשע, ואם כן מה הנזק שייגרם בחיסולו, האם ישראל מוכנה לשלם מחיר של פגיעה בחפים מפשע, ואם כן, האם מחיר זה עומד בקריטריונים שהתווה בג"ץ. **ככל שתועלת הפעולה עולה על עלותה, הסיכול יהיה אפקטיבי.**²²¹ **לשם כך יש לבחון את מטרות הפעולה ולעומתן להציב את המחירים האפשריים שישראל תיאלץ לשלם. בחינה זו של מדד האפקטיביות ראוי שתיעשה מראש ולא בדיעבד, תוך הסתמכות על מקרי מבחן מן העבר והתאמתם למציאות הנוכחית ולנסיבות המשתנות.** כאמור, נראה כי כיום מטרות המניעה קשה להשגה וראוי לחפש דרכים אחרות, מלבד סיכול ממוקד, להשיג את מטרת העל הזו, כמו הידברות ומשא ומתן. מטרות ההרתעה והמורל חשובות אך יש לאזן עם הסבירות לאפקט בומרנג מצד הארגון, מחיר כבד שישראל עשויה לשלם, ועם בעיית הדה לגיטימציה הגוברת והמתאפשרת כיום בעידן הגלובליזציה בו מתאפשר לארגונים פלסטיניים להשחיר את שמה של ישראל בפן המוסרי והמשפטי דרך אמצעי התקשורת ולהסיט את דעת הקהל באופן שיגרום לישראל לשלם מחיר כבד על סיכול שעשוי להיות מוצדק. בנוסף, לתוך מדד האפקטיביות יש להכניס את שאלת זהות היעד ולשאול האם מדובר בעמוד תווך של הארגון, בנכס אסטרטגי באופן שפגיעה בו תמוטט את יכולת הארגון, לטווח הקצר או הארוך, לעומת מי שנחשב אך ורק למטיף וסמל רוחני, שקל להחליפו ושפגיעה בו תהפכו ללא יותר משאהיד שמותו ידרבן אחרים לפגע, ושכרה של ישראל בחיסולו ייצא בהפסדה.

²¹⁸ מתוך ראיון אישי עם תא"ל (מילי) ש', 18 ביולי 2010, ראה נספח מספר 4, עמוד 1.

²¹⁹ זוסמן וזוסמן, סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם, עמ' 45.

²²⁰ סיבוני, "האם ניתן להדביר את הקסאם?", עמ' 22.

²²¹ גנור, מבוך הלוחמה בטרור, עמ' 109.

אבן שושן אברהם, המילון החדש אוצר שלם של הלשון העברית הספרותית, המדעית והמדוברת, ניבים ואמרות עבריים וארמיים מונחים בינלאומיים, ירושלים: הוצאת קריית-ספר בע"מ, 1966.

איגרא רמי, "הטרוריסטים לומדים שיש שכר ועונש", 25 בפברואר 2010,

<http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/9060>

בג"ץ 769/02 הועד הציבורי נגד העינויים בישראל נ' ממשלת ישראל (טרם פורסם, 14.12.2006).

בלאו אורי, דנה הרמן ואנשיל פפר, "חיסול מחמוד אל-מבחוח: גורמי ביטחון בריטים הסתייגו מגירוש נציג המוסד", הארץ, 25 במרץ 2010 <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1158853.html>

בן-ישי רון, "להחליף אסטרטגיה: כיצד על ישראל לנהל את הלוחמה בטרור", "עדכן אסטרטגי", כרך מס' 6, גיליון 4, 2004, עמ' 20-27.

ראיון אישי עם ד"ר בן צור ברק, 14 באפריל 2010, ראה נספח מספר 1.

ד"ר גנור בועז, הרצאה במסגרת הסמינר "התמודדות ישראל עם הטרור", שהתקיימה ביום 23 במאי 2010 במרכז הבינתחומי הרצליה.

גנור בועז, מבוך הלוחמה בטרור: כלים לקבלת החלטות, הרצליה: הוצאת מפעלות, 2003.

פרופ' גרוס עמנואל, "סיכול פעולות טרור על-ידי פגיעה במבצעה או במפקדיהן כאקט של הגנה עצמית, האם הוא מותר? - זכויות אדם מול חובת המדינה להגן על חיי תושביה", קריית המשפט ב' 189, תשס"ב, עמ' 190-237.

גרינברג חנוך, "הבוקר: רקטות קסאם נחתו בשדרות ובניסנית", 20 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2904961,00.html>

גרינברג חנוך ואפרת וייס, "הרמטכ"ל רמוז: גם ערפאת ונסראללה על הכוונת", 23 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893029,00.html>

דף למיני-סקר – סיכולים ממוקדים, ראה: נספח מספר 10.

המרכז למורשת המודיעין (מ.ל.מ), "איפיונים לאופיו ולפעילותו הטרוריסטית של החמאס", 4 בפברואר

<http://www.terrorism-2005>

<http://info.org.il/Hebsite/html/search.asp?sid=9&pid=88&numResults=56&paging=yes&isSearch=yes&isT8=yes>

המרכז למורשת המודיעין (מ.ל.מ), מרכז המידע למודיעין וטרור, "חיסול יאסין", מרץ 2004.

<http://www.terrorism-info.org.il/Hbsite/html/search.asp?sid=9&pid=88&numResults=63&isSearch=yes&isT8=yes>

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול אחמד יאסין - 22.3.04, ראה: נספח מספר 7.

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול יחיא עייש, ראה: נספח מספר 5.

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול סאלח שחאדה - 22.7.02, ראה: נספח מספר 6.

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול רנטיסי - 17.4.04, ראה: נספח מספר 8.

ואקד עלי וחנן גרינברג, "ישראל התנקשה במנהיג החמאס רנטיסי", 18 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903854,00.html>

ואקד עלי, "רנטיסי נבחר להחליף את יאסין בעזה", 23 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893286,00.html>

ואקד עלי וחנן גרינברג, "ישראל התנקשה בעזה במנהיג החמאס שיח יאסין", 22 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892347,00.html>

ואקד עלי, "החמאס חגג בעזה: נהרוג 100 ישראלים", 31 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2032556,00.html>

ואקד עלי, "בכיר בפתח: דף הוא יורשו של שחאדה בחמאס", 29 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2028033,00.html>

ואקד עלי ודיאנה בחור, "ערפאת: חיסול שחאדה הוא טבח שהכשיל הסכם", 23 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2016493,00.html>

ואקד עלי, "יותר מ-100 אלף בהלוויתו של שחאדה", 23 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017533,00.html>

וולף פנחס ועדי שימחוביץ, "ספרד: נתקן את החוק כדי למנוע תביעות", 30 בינואר 2009.

<http://news.walla.co.il/?w=/22/1427250>

וייס אפרת וחנן גרינברג, "ההסלמה: קסאם בשדרות, ניסיון דקירה בבנימין", 18 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903910,00.html>

וייס אפרת וחנן גרינברג, "עזה: 2 פלסטינים חמושים נהרגו בקרב עם כוח צה"ל", 25 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893915,00.html>

- וייס אפרת וחנן גרינברג, "בעקבות ההתנקשות: כוננות שיא וסגר על השטחים", 22 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892367,00.html>
- וייס אפרת, "הערכה: הרקע לירי בישראלי שלשום בים - לאומני", 21 באפריל 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2906031,00.html>
- זוסמן אסף ונעם זוסמן, "סיכולים ממוקדים: הערכת יעילותם למלחמה בטרור באמצעות נתוני שוק ההון", *סקר בנק ישראל* 78, 2005, עמ' 29-60.
- חדד שמוליק וחנן גרינברג: "10 הרוגים בפיגוע כפול בנמל אשדוד; צה"ל תקף בעזה", 15 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2888758,00.html>
- טבלה מויקיפדיה שמראה כמה חיסולים היו:
http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A1%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%9C_%D7%9E%D7%9E%D7%95%D7%A7%D7%93
[נבדק ב-20 ביולי 2010].
- יפה אהרון, "הסיכול הממוקד - סיכוי וסיכון", *נתיב: כתב עת למחשבה מדינית, חברה ותרבות*, 19, 2006, עמ' 55-58.
- מר יתום אהוד, הרצאה במסגרת הסמינר "התמודדות ישראל עם הטרור", שהתקיימה ביום 14 במרץ 2010 במרכז הבינתחומי הרצליה.
- כהן אבי ואפרת וייס, "פלסטיני תקף בגרזן; עימותים וירי בים ובשטחים", 22 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892433,00.html>
- כהן אבי ואפרת וייס, "מתברר: השב"כ הסתייג; מחבל דקר נוסעי אוטובוס ביפו", 22 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892728,00.html>
- כתבי YNET, "ההתנקשות: פרס תומך; שטייניץ: לגרש את אבו עלא", 18 באפריל 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903865,00.html>
- כתבי YNET, "שרון: ההתנקשויות יימשכו; בחמאס מינו בחשאי יורש", 18 באפריל 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2904063,00.html>
- כתבי YNET, "רנטיסי: היורש שהתנגד לכל מו"מ או הודנה", 17 באפריל 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903899,00.html>
- כתבי YNET, "רבבות בהלווית יאסין: הרשות הכריזה על אבל לאומי", 22 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892488,00.html>

כתבי YNET, "סאלח שחאדה חוסל עם 15 אזרחים נוספים", 23 ביולי 2002.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2015833,00.html>

לץ יצחק, "ב-09.05 הטלפון צלצל - חשיפה ראשונה של סיפור המרדף אחר המהנדס", 25 ביולי 2001.

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=508602>

ראיון אישי עם אל"מ (מילי) מופז שלמה, 24 במאי 2010, ראה נספח מספר 3.

מסד נתונים: סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים, ראה: נספח מספר 9.

מערכת וואלה חדשות, "הסוף למשפטים נגד בכירים ישראלים בספרד?", 20 במאי 2009

<http://news.walla.co.il/?w=//1488860>

מערכת נענע חדשות, "הרוג ו-3 פצועים בפיגוע התאבדות במעבר ארז", אפריל 2004.

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=116592&sid=126>

מרסיאנו אילן ושרון רופא-אופיר, "ערביי ישראל מתאבלים היום על הריגת יאסין", 23 במרץ 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892634,00.html>

נתונים על השינוי במדד ת"א 25 בתקופת החיסול, מתוך תוכנת "גרפית", ראה נספח מספר 5.

סוכנויות הידיעות, "נדחתה תביעה נגד דיכטר בגין פשעי מלחמה", 3 במאי 2007.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3395157,00.html#n>

סוכנויות הידיעות, "דיווח: מחמוד א-זהאר מונה רשמית למנהיג החמאס ברצועה", 26 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2908088,00.html>

סוכנויות הידיעות, "התגובות בעולם: ארה"ב מודאגת, אירופה מגנה", 18 באפריל 2004.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2903915,00.html>

סופר רוני ו-AFP, "ספרד: דיכטר, יעלון וחלוץ ייתבעו על חיסול שחאדה", 29 בינואר 2009.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3663918,00.html>

סיבוני גבריאלי, "האם ניתן להדביר את הקאסם? בחינת ההיבטים המבצעיים", *עדכן אסטרטגי*, כרך מס' 9,

גיליון 3, 2006, עמ' 20-23.

סעיף 51 למגילת האו"ם: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>

סעיף 51(3) לפרוטוקול הנוסף לאמנת גינבה מיום 12 באוגוסט 1949, בדבר הגנת קורבנות סכסוכים מזוינים

בינלאומיים (פרוטוקול I) מיום 8 ביוני 1977.

סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים, ראה: נספח מספר 8.

עת'אמנה מרואן, אילאיל שחר ואמיר בוחבוט, "מחמוד א-זהאר יחליף את רנטיסי", 18 באפריל 2004.
<http://style.nrg.co.il/online/1/ART/691/013.html>

פרוימוביץ מיקי, מנהל יחידת התפעול של הבורסה לניירות ערך, נתונים שהתקבלו משיחה שנתקיימה עמו
בתאריך 25 ביולי 2010.

ראיון אישי עם אל"מ (מיל') פיגל יוני, 21 באפריל 2010, ראה נספח מספר 2.

אל"מ (מיל') פיגל יוני, "פיגוע ההתאבדות בדיונגוף סנטר, 4 מרץ 1996", אין תאריך. [http://www.keren-
inbar.org.il/INB/front/document.asp?ID=22255](http://www.keren-inbar.org.il/INB/front/document.asp?ID=22255)

רובינשטיין דני, "מאבקי כוח: פילוג? ואולי תנהל את החמאס מועצת השלושה?", הארץ (אין תאריך).
[http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=409439&contrassID=2&subC
ontrassID=2&sbSubContrassID=0](http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=409439&contrassID=2&subC
ontrassID=2&sbSubContrassID=0)

רוזנר טל, "ההתנקשות: הגנה עצמית או פשע מלחמה?", 23 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892734,00.html>

רשימת פיגועים, משרד ראש הממשלה:

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Communication/IsraelUnderAttack/terrorAttacks.htm>

ראיון אישי עם תא"ל (מיל') ש', 18 ביולי 2010, ראה נספח מספר 4.

שומפלבי אטילה, "הכשל הכפול: היעדר מידע מודיעיני וגודל הפצצה", 23 ביולי 2002.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017597,00.html>

שלח עפר, "חיסול שחאדה טרפד הכרזה על הפסקת הפיגועים", 24 ביולי 2002.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2017993,00.html>

שמואלי סמדר ואטילה שומפלבי, "בן אליעזר: שחאדה תכנן מגה פיגוע", 26 ביולי 2002.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2022413,00.html>

YNET, "יעלון נחלץ ממעצר בביקורו בניו זילנד", 30 בנובמבר 2006.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3334548,00.html>

YNET וסוכנויות הידיעות, "בוש: מודאג מאיומי חמאס; מועצת הביטחון דנה בהתנקשות", 24 במרץ
2004. <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2893324,00.html>

YNET, "הבורסה הגיבה להתנקשות בירידות שערים", 22 במרץ 2004.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2892410,00.html>

ynet, "תחקיר חיסול שחאדה: פערים בתחקיר המודיעין", 2 באוגוסט 2002.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-2036793,00.html>

David Steven, "Fatal Choices: Israel's Policy of Targeted Killing", *Mideast Security and Policy Studies No. 51*, The Begin-Sadat Center for Strategic Studies. Bar-Ilan University, pp. 1-26.
<http://www.biu.ac.il/Besa/david.pdf>

Dichter Avi, Daniel L. Byman, "Analysis Paper Number 8 – Israel's lessons for fighting terrorists and their implications for United States", The Saban Center for Middle East Policy at the Brookings Institution, March 2006, p. 1-15.
<http://www.brookings.edu/fp/saban/analysis/byman20060324.pdf> [accessed: July 20, 2010].

Dr. Frisch Hillel, "The Hamas Takeover Serves Israel's Interests", *BESA Perspectives No. 13*, January 29, 2006, p. 1-3. <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/perspectives13.pdf>

Hafez Mohammed, Joseph M Hatfield, "Do Targeted Assassinations Work? A Multivariate Analysis of Israeli Counter-Terrorism Effectiveness during Al-Aqsa Uprising", p. 2-41, N.D.
<http://www-personal.umich.edu/~satran/Ford%2006/Wk%2011-1%20Hamas%20Hafez.pdf>
[accessed: July 20, 2010].

Matar v. Dichter, 500 F. Supp. 2d 284, 291 (2007).

Walther Benjamin, "Targeted Killing as a Counterterrorism Strategy: An Empirical Investigation", UNC Wilmington, pp. 1-28, February 27, 2009.

נספח מספר 1

ראיון עם ד"ר ברק בן צור, 14.4.10, 15:00 (ההדגשות אינן במקור)

מיכל: העבודה שלי עוסקת באפקטיביות של סיכולים ממוקדים, אני בוחרת בעיקר את סוגיית חמאס כמקרה מבחן. בחרתי ארבעה מקרי מבחן ספציפיים של סיכולים: חיסול יחיא עייש, חיסול שחאדה, חיסול יאסין וחיסולו של רנטיסי. אני בוחרת כל אחד לפי מדדים ומטרות שהותוו בספרות, כאשר השאלה היא אם זה בסופו של דבר אפקטיבי או לא. מבחינתך, אם אפשר לדבר על הניסיון האישי שלך, כמה שאתה יכול, ולראות את האפקטיביות בעיניים שלך כדי שאוכל להשתמש בזה מעבר לספרות. אני ארצה לעבור חיסול, חיסול, ולדון במטרות ובמחירים בעיניך, כולם היו בתקופה של 1996-2004 כשהיית בשירות הביטחון. הייתי רוצה לשמוע מבחינתך לגבי חיסול יחיא עייש אילו מטרות ומחירים אתה חושב שהשיגו.

ד"ר בן צור: הסוגיה של מוסד הלחימה הזה, מה הבסיס להנדסת הלחימה, למעשה מורכבת בהקשר של יכולות, אם יש רעיון או תפיסה ויש את האמצעים לבצע. אח"כ נראה איך זה משתלב בהיבטים של העלות תועלת וכל הכרוך בן הנה.

בעיקרון העניין של פגיעה נקודתית במחבלים, היא כוונת, היא דבר שנובע מדרך האלימינציה. אין אפשרות אחרת. אנו רוצים להוציא אותם ממעגל הפעולה ולנוכח זאת האמצעי של פגיעה בהם הוא האמצעי המועדף או כמעט היחיד שניתן להשתמש בו. ההנחה הכוללת שעומדת בבסיס הגישה הזו, אומרת שבעיקר המחבלים האפקטיביים בתוך ארגון הוא מספר נתון. **אין אינסוף מחבלים כבעלי כישורים מיוחדים, הנהגה, מומחיות בחומרי נפץ, מחוללי פיגועים כושר שכנוע גיוס. הם מספר נתון.** מתוך זה משתמעת הערת ביניים, שפגיעה נקודתית במישהו בזמן נתון - אין לה משמעות וזה לא דבר שעומד בפני עצמו.

מיכל: פגיעה ספציפית במישהו?

ד"ר בן צור: אם זה לא נעשה בתוך מערכת שלמה של פעולות, הפגיעה של פרסונה מסוימת בזמן נתון יכולה להחמיר את המצב ולהוביל להידרדרות שהיתה נמנעת אלמלא ננקט באמצעי הזה. כלומר הכלי הזה הוא כלי ייחודי בזמן מלחמה בהיקף מלא או לחילופין כשאין אפשרות אחרת. אם את מקבלת מידע, שכרגע ממש עכשיו יוצאת חוליה עם רקטת פאג'ר 3 מאזור המחנות ונעה על מנת לשגר אותה מנקודה מסוימת בפאתי המחנה, אז יש לך ברירה: או שאת מוכנה לקחת את הסיכון שרקטה מסוג זה נופלת בשטחנו ומה המשמעות של זה, או לעצור אותה. איך אפשר לעצור אותה? לבקש מהם לא לזרוק זה מעט מאמץ אבוד. לאיים על החמאס שיעצרו אותם - לא יודע. אם יש לך את המידע, ויש לך את האמצעי, ואת מסוגלת להבדיל אם יש רכב או קבוצה, אז האפשרות היחידה זה לחבר בין היכולת המודיעינית של האיתור הנקודתי לבין היכולת של הירי שמסוגל להביא אמצעי חימוש לאותה נקודה. זה נושא חדש ואני רואה את התפנית בהיבט הטקטי שמחבר בין אמצעי האיסוף ומערכת האיסוף לאמצעי הנשק המדויק בפגיעה בעבאס מוסאווי בפברואר 1992 באזור של ג'יבשית. שם למעשה לראשונה נעשה חיבור בין יכולת האיסוף החזותי באמצעות מערכת איסוף, מזל"טים, מטוסי תצפית קלים שהיו אז בשימוש והצלוחו לשדר תמונה מהאוויר לקרקע ולעשות אינטגרציה מהירה ביותר למה שנקרא בשפה "סגירת

מעגל" בין המודיעין המדויק לבין יכולות האמל"ח שמסוגלות לפגוע באופן נקודתי בכלי רכב או באדם הולך או בחלון של רכב. זאת שיטת לחימה שהיא מובנת ובעיקרון מה שאנו קוראים ניהול התרעה. אלה התרחשויות נלוות שאת חייבת להגיב עליהן. בזמנו יצא מתאבד עם רכב לאזור טול כרם ונמצא בצירים ובדרכי עפר בשומרון המערבי כדי להגיע לכפר קאסם ומשם לנסוע לת"א, את חייבת לעצור אותו ויש במקרים הללו תרגולת יום. בהקשר הזה, זה אמצעי שאני מניח שיש לך אפשרויות אחרות: להציב מחסומים, יכולת פיזיון שסוגרים צירים ולא מאפשרים תנועה על מנת לחסום מכוניות מלעבור. אין אפשרות.

מיכל: חיסול כמו מוסאווי /יחיא עייש זה חיסול לגמרי אחר. יש סוגים שונים של חיסולים וזה גם מהווה שאלה כי חיסול שאתה מוריד טיל הלפייר על מכונית...

ד"ר בן צור: אני יודע בדיוק על מה את מדברת ואני מציב את זה בפרופורציות הנכונות כי יש מחירים של מבצעים. למשל בנושא של עבאס מוסאווי זה בכלל לא תוכנן כמבצע של סיכול ממוקד.

מיכל: הוא נקלע לשם?

ד"ר בן צור: לא. לא היתה כוונה לפגוע בו בסיכול ממוקד. מה שקרה, זה שהיה לזכרו של פעיל חזבאללה בולט בשם ראד חרב שמקום מושבו בגייבשית - כל שנה היה נערך טקס אזכרה בבית קברות, לאחר מכן מתפללים במסגד ואצל האלמנה – היה סוג של ריטואל כל שנה. בגין העובדה שהיתה לחימה בין אמל...

מיכל: מה שאני מנסה לכוון אליו הוא שונה...

ד"ר בן צור: בהקשר הזה לא היתה כוונה לבצע סיכול ממוקד. מעולם לא חשבו על זה ככה. עם השנים שנה שנתיים לפני האירוע לא היו טקסים כאלה והחלו להגיע ידיעות שבשנה הזו של 1992, כן יהיה טקס כזה. אז הכוונה היתה לאסוף מידע, ללמוד את השגרה ולראות מה בדיוק נעשה בטקס הזה באופן נקודתי בעיקר בהיבטים של באיזה דרכים הוא נוסע, תוך מחשבה שבעתיד לבוא יהיה אפשר לתכנן מבצע חטיפה ועל הפרק באותו מועד היתה סוגיה של הנווט רון ארד. כל הזמן דובר על קלפים שאפשר לצבור אותם על מנת להשתמש בהם במו"מ עתידי בשחרורו של רון ארד, ככה נעצר ג'אוואת כספי, ככה נלקח ממיטתו שיח עובייד ומוסטפה דיראני - 3 חבריה, כל אחד מזווית אחרת של מעמד ומשקל יחסי, על מנת לעורר את המוטאוולים בלבנון לשיח, ושיח יותר מעשי בנושא הזה. בפועל תוכננה פעילות איסופית נטו, אבל רח"ט מבצעים בזמנו, שמוליק ארד, אמר אם אנו ממילא עושים תרגול של איסוף מידע (העניין הוא לפרוס רשת, לתדרך את 8200, להפעיל את היחידה לאיסוף חזותי של חיל האוויר במטוסים קלים- אז השתמשו במטוסים קלים, טלוויזיה במעגל סגור עם יכולת שידור למטה ולראשונה מזל"טים הופעלו באופן מבצעי בתקופת האיסוף הזה). כמובן גורמים כמו סוכני שטח 504 שהיו באזור ותקשורת גלויה – כל האמצעים שמאפשרים ריכוז תמונת מצב כדי ללמוד את שגרת האירוע הזה. אחד המאפיינים של היכולת האיסופית הזו, שגם הבכירים ביותר לא ראו את החווי שהגיע מהשטח בגייבשית. ישב האלוף אורי שגיא, ראש אגף המודיעין, ישב אהוד ברק ראש המטה הכללי בחדרם וראו על מסך כמו שרואים את תוכניות הריאליטי, כך ראה את הריאליטי של הפעילות הטקטית בשטח.

מיכל : ראו את המכוננית פיזית נוסעת?

ד"ר בן צור : זו היתה שיירה של ארבעה כלי רכב - עם שני מרצדסים ושני לנדוברים, והיה ברור לחלוטין שזו השיירה, לאחר מכן הם חנו. אז אמרו רגע אחד אם אנו כבר פה, היו שם ארבעה כלי רכב שחנו ברחבה של המסגד, כלי רכב אחר לא ניתן לו אישור להיות שם והיה ברור לגמרי שזו השיירה של הבכיר ומפה התגלגלו הדברים בצורה מאוד מהירה להחלטה ללכת ולתקוף. כאשר כל קציני אמ"ן מחקר הבכירים, כולל רח"ט מחקר תא"ל מור, כולם התנגדו לזה. כל אחד משיקולים כאלה ואחרים. אחד אמר אולי יש איראנים בשיירה, אולי אנשי פרלמנט, אחרים אמרו הזיהוי לא וודאי, כי הכל הוא זיהוי חזותי ואין לנו הבדלה מעשית שאכן הוא שם. ממש מעט דיברו על ההשלכות של הדבר הזה. פה בא לידי קונפליקט והתנגשות חזיתית. פה בא לידי ביטוי באופן חד את היכולת הטקטית ואפקטיבית שהכלים האלה מאפשרים מול החשיבה הטקטית של איך זה ישפיע על הארגון. אם אתה מדבר על דמות כמו באדר מיינהוף, אפילו שני אנשים שסביבם מתגודדת קבוצת אנרכיסטים, אז בזה פוררת את הארגון. זו דמות כריזמתית שהיא המובילה והיא עושה את כל פעילות הטרור.

מיכל : ובארגון חמאס?

ד"ר בן צור : תלוי כמה את מטפלת. אם את פוגעת בעשרות ובמאות, אז בוודאי שאת פוגעת פגיעה קשה בארגון חמאס. בהודנה ב-2004 זה בעניין הזה.

מיכל : בתקופת יאסין ורנטיסי.

ד"ר בן צור : אלה שמות לא חשובים, אני מדבר דווקא על הגדה. כללי המעצרים, לאו דווקא החיסול ממוקד, בגדה ההעדפה היתה לעצור ולא לחסל כי זה לא בתי משפט שדה. זו לא הוצאה להורג.

מיכל : השאלה אם ההודנה נחשבת להישג?

ד"ר בן צור : שום הישג.

מיכל : מה שגרם להפחתה זה הסיכול?

ד"ר בן צור : אין אמצעי אחד בלחימה בטרור. זה מכלול. כמו שבאיידס לא מטפלים בתרופה אחת. זה קוקטייל. אמצעי אחד לא מועיל, תמיד תהיה סלסלה של אמצעים, ארגז כלים. הרעיון המרכזי זהה: זה קוקטייל דברים, תצריך של פעולות. זה כמו באיגרוף, עד שמגיעים לנוק אאוט יש סדרה של פעולות נלוות. גם בהתאבקות יש כל מיני תנועות עד שאת מצליחה להכריע את היריב.

מיכל : כולל סיכול ממוקד? בהנחה שאין אופציה אחרת.

ד"ר בן צור : כמובן. סיכול ממוקד זהו כלי להוצאת מחבלים ממעגל הפעולה, בוודאי.

מיכל : אני מתרכזת בעיקר בבכירים ולא בחוליה כי נקודת ההנחה שלי היא שחוליה תמיד תוכל לבצע.

ד"ר בן צור: הסיכולים לא היו רק על חוליות. מבחינת לחימה בחוליות- זו לחימה טקטית של סדרת דברים: מארבים, מטעני צד, לפעמים צלפים – לא משנה. סיכול באמצעות פלטפורמה אווירית. **בכירים - אם זה בסיטונאות בהיקף גדול מאוד - זה משמעותי ורצוי. בכירים אלה בעלי תפקידים חיוניים בתוך שרשרת הפיקוד. צריכה להיות הבנה מלאה של תשתית הארגון. להבין את הארגון.** מי אחראי על מה, יש הרי את הגדה, והיו ראשי זרוע בכל אחת מהערים המרכזיות, ראש החמאס ברמאללה / שכס / ג'נין / חברון / יריחו / טול כרם - בכל המקומות הללו היו ראשים עם עוזרים. ככל שפגעת בהם- לא משנה אם עצרת אותם או חיסלת אותם - זה היינו הך. עם עדיפות למעצר, כי במעצר את יכולה לעשות אינטראקציה, לקבל מידע נוסף, דבר שתורם משמעותית ליכולת הסיכול. בהיבט הזה, את ראית, **ככל שפגעת פעם אחר פעם באותם בעלי תפקידים מרכזיים, ככה יכולת הפעולה שלהם הלכה ופחתה.** האיכות של המטענים ירדה, ההכנות של הפיגועים היו הכנות רשלניות. קחי לדוגמה את התשתית של איברהים חאמיד, ראש הזרוע הצבאית של החמאס, שיזם פיגועים נועזים ביותר: הפיגוע במכלית הסולר בפי גלילות היה פיגוע שיכול היה להיות פיגוע אקולוגי רב נפגעים שלא היה כדוגמתו במ"י. זה היה מחריב שם מאגר אחד או שניים. כל סביבת רמת אביב ובנותיה היתה נפגעת פגיעה ישירה מאותו פיגוע.

מיכל: יש שם בעייתיות כי יש שם נכסים אסטרטגיים.

ד"ר בן צור: כן אבל אני מדבר בעיקר האוכלוסייה, וגם יש שם מתקנים רגישים. ראש החוליה נעצר והוא בראש הרשימה של חמאס לשחרור תמורת החייל גלעד שליט. זה סיכול. העניין הוא, הנרטיב של איך מוציאים אדם ממעגל הטרור זה יכול להיות בשלוש שיטות: יש שיטה של מעצר, שפיטה וכליאה על בסיס ראיות וכל מה שכרוך בזה. מה שחשוב בתהליך של מעצר, זה יכולת חקירה והוצאת המידע ממנו. יש את העניין של שכנוע להפסקת פעילות בכל שיטה כזו או אחרת - האמריקנים למשל מנסים לשלב אותם במערכת השלטונית, להפעיל עליהם מנופי לחץ ולהוציא אותם ממעגל הפעילות. אנחנו לדוגמה עשינו כמה דברים: היו הסכמים שאמרו אתם תפסיקו בפעילות, תחתמו על הצהרה ומפה והלאה אנחנו לא נרדוף אתכם. תחזרו לשיטה של נורמליים. חתמו איתם. זו שיטה. המו"מ להגעה לכדי הבנות בכלים מדינתיים כאלה ואחרים. מכלול דברים שהוא בגדר שינוי תודעה, הגישה, ערכי אצל אותם אנשים. למשל בחבורה של מבצעי הפיגועים ב-9/11 בארה"ב בספטמבר 2001 היו שניים שעזבו את הקבוצה של ה-21, מה שהיו אחר כך 19, ולמרות האיסורים של אלה שהנחו אותם והכשירו אותם לפיגוע, הם דיברו עם משפחותיהם ומשפחותיהם דיברו אל ליבם ושכנעו אותם לצאת מהחבורה הזו.

מיכל: כשאני מדברת על סיכולים אני מדברת על הריגה נקודתית במקום של בכיר.

ד"ר בן צור: יש להרחיב את ההבדלה. יש עוד דוגמה לסיכול. הנושא הוא ההקשר של מניעת טרור – הוא לא חיסול של הצד השני. זו לא המטרה הראשונה. **המטרה הראשונה היא ניסיון ליצור מרכיב הרתעתי, שימנע את הצד השני בפיתוי, או בשכנוע, או בהסכמה או הבנה – ואם לא, אז בהפעלת הכוח ולהפעלת הכוח יש מדרגות וכיוונים שונים.** הנושא של הסיכול הממוקד צמוד פגיעה זו או אחרת, זה רק אמצעי אחד מסף האמצעים האפשריים.

מיכל: כשזה מגיע לבכיר כמו של חמאס כמו יאסין או רנטיסי, אז אני חושבת שחלופת מעצר לא בטוח שכל כך ריאלית תמיד.

ד"ר בן צור : אחמד יאסין היה פעמיים במעצר. פעם אחת שוחרר בעסקת גיבריל ב-1985 ופעם שוחרר בעסקת חאלד משעל ב-1997. פגשתי את יאסין בכלא.

מיכל : איך הוא היה, נחוש. הוא עוד לא היה בזקנתו.

ד"ר בן צור : הוא לא היה זקן, הוא היה אדם מרשים, עם דעות מאוד ברורות לגבי מה הוא מתכנן לעשות עם הישראלים פה בארץ ישראל, ברור לגמרי. אבל הוא עבר את זה בנעימות כשישב בכלא עם מגבת על הראש.

מיכל : החיסול של יאסין, כשאתה מסתכל על זה היום, זה משהו שלדעתך השיג מטרות, הוא היה אפקטיבי?

ד"ר בן צור : בנושאים הללו, של איפה כאן הקו. יש פה חשיבה ברמה של הקברניט, לא כל כך חשיבה ברמת אנשי הביצוע. **קברניט רוצה להעביר מסר.** היה בזמנו את "שיח האט"ל". על אסון צאלים של חיילים בסיירת מטכ"ל שהשתתפו באימון וירו טיל חי ונהרגו 5 לוחמים צעירים מסיירת מטכ"ל. עניין זה היה תכנון כנראה לחיסולו של סדאם חוסיין. ראו בו גורם שהוא מאיים על מ"י ברמה החמורה ביותר, וחשבו פשוט להוציא אותו מהמשחק. דברים כאלה הם חשיבה של מלחמת העולם, ומעבר לזה - תמיד היה הפן של פגיעה ביריב, שמוביל, ראש המחנה - מתוך הבנה שזה יגרום לפגיעה מורלית, זה יגרום לשיבוש של המערכת, ויעביר מסר שיש גבולות שלא חוצים אותם.

מיכל : אני מנסה לבחון אם מה שאמרת התרחש בפועל.

ד"ר בן צור : כן. קחי לדוגמה את רצח ראש ממשלת ישראל. זה גם סיכול ממוקד בראייה של אחרים. זה שאנו בישראל רואים את זה כשפל, רצח מתועב שנדרש עונש מוות לרוצח הזה, זה דבר אחר. אבל בראייה של מי שהוביל את המהלך הזה, מה שעמד מאחורי מהלך הזה, היתה חשיבה חדה וברורה שהוא, שהוא באמצעות החיסול של ראש ממשלת ישראל, יביא לכדי פגיעה בתהליך שלום ואני לא בטוח שהוא לא הצליח. זה דפוס החשיבה ברמות האלה. למשל הרצח של ג'ון קנדי בנובמבר 1963, נשיא ארה"ב, זה מופיע פעם אחר פעם בנושא של רציחת נשיאים. במלחמת העולם הראשונה, רצח הוביל לפרוץ המלחמה. יש לזה משמעויות כבדות מאוד. **בסוגיה זו, התווך של פגיעה באישים שהם מרכז ההזדהות ומשמשים כסמל, יש לזה משקל רב מאוד ויש לשקול זאת באופן מאוד מדוד וזהיר.** אומרים, אני לא בטוח שהיתה משמעות מעשית והנושא נשקל כשערפאת עזב את ביירות לתוניס, אנחנו, צה"ל, צפה על עליית ערפאת והנהגת אש"ף לאוניה שלקחה אותם מנמל ביירות ולא מימשו ירי צלף או משהו כזה לחסלו. את אבו ג'יהאד אומרים שישראל חיסלה. נשאלת השאלה האם האירוע הזה היה ראוי, נדרש, ואם אכן הוא נתן את התפוקות שציפו שייתן. בכל אחד מהנושאים האלה יש היבטים ברמות שונות, ולפעמים רק בראייה היסטורית אפשר לבחון זאת היטב לעומק. **בנושא של יאסין, ההשלכות הפחות חיוביות של הפגיעה בו, זו החלשה של הנהגת החמאס בעזה. הנהגת החמאס בעזה אחרי לכתו של יאסין נחלשה עד מאוד, כי הוא היה דמות שהיה לו גם משקל סגולי רוחני וגם תמיכה בגורמים לא מועטים של האחים המוסלמים במקומות שונים והוא זכה לתמיכה גבוהה מאוד ממדינות המפרץ- העבירו לו כספים לחזק אותו וכדומה, ולאמירות של חמאס היה משקל רב מאוד בהחלטות שחמאס קיבלה.**

מיכל : כמו מה?

ד"ר בן צור : חלק גדול מהדברים שחאלד משעל מטפל, זה במנותק ממה שקורה ברצועה. הוא חי ברצועה, הוא לא סובל את הסבל שהפלסטינים סובלים ברצועה, והוא מאוד מחובר לאיראן, קשר הדוק מאוד, מה שאצל יאסין לא היה. אלה הם שני דברים מאוד משמעותיים ביחס לקו של חמאס. יש פה עניין של **הקצנה** שחל לאחר לכתו.

מיכל : כן באיזשהו מובן אפשר לומר שהיתה הקצנה. המחליף שלו למשל, עלה מחליף ומיד חוסל גם.

ד"ר בן צור : אין מישהו שהשתווה מבחינת משקלו הסגולי וההשפעה שלו בחמאס.

מיכל : מה שאתה אומר, אני מבינה, שהיתה הקצנה מצד אחד. מצד שני אין מנהיג כמו שיאסין היה אז אולי השגנו מטרה. חיסלונו משהו מנהיג רוחני שגם היה מייסד וכו'.

ד"ר בן צור : **בוודאי, יש חסרונות ויתרונות. בנושא של היתרונות יש פה פגיעה מורלית קשה מאוד, התפוגגות של הנהגה ושל אדם שהיה לא רק מנהיג רוחני אלא אדם שהתווה את האסטרטגיה ממש בהיבטים המבצעיים הכי ברורים. הוא אחראי לנושא ירי הרקטות. כל הפיתוח של התפיסה הרקטית של חמאס והשימוש הרב שהם עושים ברקטות ובייצור עצמי של רקטות- זו נחלתו, דבר שהוא יזם.**

מיכל : מה לגבי החיסולים האחרים?

ד"ר בן צור : לא נוכל לרדת להיבטים המבצעיים של האירועים האלה, אלא רק להתייחס ברמה העקרונית לגישה. האמת היא שמבחינת, למשל, הסוגיה של האחים עוודאללה שהיו בכירים בזרוע הצבאית של החמאס בגדה. יחד איתם נתפס ארכיון שלם - הכוונה לכל השליטה בארגון כי באיזשהו מקום מישהו צריך לעקוב אחרי הפעילים, הכסף שהם מקבלים, תכתובות לגבי הנחיות לביצוע, תחקורים לגבי פעילויות שנעשו, לקיים איזשהו מעקב אחרי מבצעי הלחימה, היכן הם נמצאים, סיעונים והרבה מאוד פריטי מידע. הם מתו שניהם.

מיכל : מה לגבי **יחיא עייש**?

ד"ר בן צור : היתרון שלו היה בכל הנושא של הוצאת פיגועי התאבדות - הרכבת המטענים ושיגור המתבלים. בשלב מסוים הוא הבין שזהותו נחשפה ונמלט. נערכה סדרה שלמה של פעילויות כולל גיוס של מקורות והצמדה של מקורות אליו ובנייה של אמצעים שאפשר היה באמצעותם לבצע את הפגיעה בו, כי לעצור אותו לא היה ניתן. **המחיר לעצור אותו היה רב מדי. הסיכון היה רב מדי.** נוצר אמצעי תקשורת עם מטען קטן של חומר נפץ שמספיק כדי להרוג אותו. זו היתה עבודה מאוד מתוחכמת של בניית המטען, מכשיר מאוד קטן, מכשיר קשר. צריך לשים לב שלא הרגישו שהוא כבד מהרגיל.

מיכל : זה עוד היה לפני 14 שנה, שזה לא כמו היום שיש ציפים קטנים.

ד"ר בן צור : גם לפני 20 שנה עשו דברים מתוחכמים מאוד.

מיכל : חיסלו אותו והיה לו את הידע המבצעי להרכיב מטענים.

ד"ר בן צור : אמרתי שאפשר לדון לעומק בסוגיה זו או אחרת אבל כרגע אנו מדברים על המאבק בחמאס, כתנועה, אז אי אפשר לדבר על הסיכול הממוקד כאמצעי האולטימטיבי לפגיעה המבצעית בארגון הזה. זה רק מרכיב אחד ממערכת שלמה של אמצעים.

מיכל : זו נקודת המוצא שלי. אני נכנסת בזום אין לתוך עניין הסיכולים, כשאין חלופה אחרת, אני מנסה לראות אם זה בדיעבד משהו שניתן לקרוא לו משהו אפקטיבי.

ד"ר בן צור : בוודאי. לגבי אנשים שהוצאו מתוך המערכת, אם עושים את זה בקצב הנכון ופוגעים בחוליות הקריטיות והן לא קיימות יותר, אז בוודאי שיש הורדה הולכת וגוברת של יכולת הביצוע.

מיכל : אתה חושב שיש מדיניות של סיכולים ממוקדים. האם יש לממשלה או למשרד הביטחון מדיניות בעניין הסיכולים?

ד"ר בן צור : בישראל יש בעיה עקרונית בנושא תפיסות ואסטרטגיות. ישראלים לא אוהבים את זה, מתעצבנים מזה, לאנשים לא נוח, לפעמים הם מפקקים, הם שומעים היבטים שקשורים לחשיבה אסטרטגית או מילים גדולות, וישראלים, עיקר היכולת שלהם היא ביצירתיות, בתגובות מהירות, ביכולת לאלתר בזמן קצר, ולפעמים לרוץ ולספר לחבריה, לצערי הרב זו סוג של התנהגות של התרבות המקומית. אבל יש חשיבה ויש נהלים, ונערכת חשיבה לעומק שהיא פועל יוצא של ההבנה המודיעינית של התשתיות. האם זה תהליך סדור? **בשב"כ זה מאוד סדור**. כשמדובר בשלבים של ניהול הלחימה, הנושא מאוד סדור ומאוד מובנה, יש אנשים רלוונטיים לתהליך - ממש באופן מסודר. גם הצבא כיום פועל באותה דרך. הצבא מבחינת חשיבה אסטרטגית, השתפר מאוד בשני העשורים האחרונים, עד כדי כך שבעשור האחרון אמרו שהמשקל היחסי של הצבא בכל נושא הליך קבלת החלטות הוא רב מדי וגופים כמו משרד הביטחון בנו לעצמם יכולות חשיבה אסטרטגית משל עצמם. יש את האגף למדיניות וביטחון - "אמב"ט", אלוף עמוס גלעד עומד בראשו, הוא למעשה גוף לחשיבה וניהול מדיניות אסטרטגית, למרות העובדה שאהוד ברק ואחרים עשו את זה לא רע פעם. אבל גם במערך של משרד ראש הממשלה, הכינון של המועצה לביטחון לאומי, חוק המועצה לביטחון לאומי והבנייה שלה. היום עוזי ארד, ראש המל"ל הנוכחי, לוקח אותה לכיוונים אחרים. יש חוק, יש תיקנון של הנושא, תקנים חדשים שעדיין לא הצליח לאייש את כולם ומבחינה זו זה קצת עומד במקום.

מיכל : האם בנושא הספציפי של סיכול ממוקד יש תהליך סדור של קבלת החלטות? מחליטים על יעד וכו'?

ד"ר בן צור : בחלקו יש מה שנקרא "ציר של מבצעים וגיחות" שנכנסים לדיון אצל השר, אבל בצבא זה רמטכ"ל, שר הביטחון וכו'. כל אחד מהפורומים האלה עולות כל הסוגיות ודנים בכל ההיבטים - משמעויות מודיעיניות, עיתוי, מקום - כל אותם דברים שהם רלוונטיים לנושא הזה. לפעמים וועדות אנשי השירותים דנה בסוגיות של מבצעים מן הסוג הזה כשהם נוגעים ליותר מאשר ארגון אחד. או בכלל במשהו ייחודי באופן יוצא דופן.

מיכל: אתה מכיר את הפסיקה של בג"ץ בנושא של סיכולים, שדיברו על המידתיות וכו' - אתה מסכים איתה, חושב שהיא הגיונית? כי מבחינתי אתה איש ביצוע ושטח וזה מעניין אותי לגביך כאיש שטח.

ד"ר בן צור: אני לא מסתכל על זה ככה, זה כמו החלטה על נסיעה בכביש 443, יש החלטת בג"ץ, היא לוקחת בחשבון דברים מוסריים, משפטיים, נוהליים ותקדימיים לסוגיהם והיא שוקלת את השיקולים שקשורים לכל אותם היבטים מחוקי היסוד של מדינת ישראל ופוסקת את פסיקתה והיו פה פסיקות שונות גם בנושא החיץ הביטחוני כשהזיזו אותו ממקום למקום בעלות של עשרות מיליוני דולרים, כביש 443 - שנעצרה תנועת ערבים לתקופה מסוימת והוחלט שלא ככה זה ימשך. יכול להיות שמבחינת נושא הביטחון היה נכון להשאיר את הממשל הצבאי שבוטל ב-1966 ע"י לוי אשכול אבל החוק במדינה אחר לגמרי, אין פה ויכוח בכלל. כל אותם אנשי מבצעים הם אנשי נציבות שירות המדינה.

מיכל: אתה אומר שזה הכל, בסופו של דבר, גוף אחד?

ד"ר בן צור: בטח, אין שאלה. גם כשהייתי בתוך המערכת לא חשבתי אחרת.

מיכל: אני אישית מסכימה עם פסיקת בג"ץ ואני לא במערכת אבל...

ד"ר בן צור: זה עניין של חלוקת האיוונים והבלמים בתוך החברה ואלה רשויות שונות בעלות משקל משל עצמן וזו ההתנהלות הדמוקרטית של מ"י.

מיכל: אם אתה מסתכל באופן כללי על חיסולים של החמאס לאורך השנים, אתה חושב שהסיכולים הרחיבו את המעגל של הטרור, לא הרחיבו או צמצמו אותו?

ד"ר בן צור: בנושא של חמאס, אם את מסתכלת על הצהרת היסוד שלו, הוא להקים כאן מדינת הלכה אסלאמית - זו הגישה. בזה לא שיניתי את טעמו ולא שיניתי את דעתו. **הדבר היחיד שהצלחנו לעשות זה להביא אותם לידי כך שהם לא מוכנים בשלבים מסוימים לסכן את עצמם יותר מאשר סיכנו בעבר.** לדוגמה התהדייה של 2004 היתה ברורה לחלוטין מתוך סיכולים של חשש ורצון להפסיק את הפעילות בגדה כי המחבלים בגדה צעקו חמאס, תרתי משמע. צעקתם עלתה השמימה, ואז ברצועה אמרו רגע אחד, אנחנו מוכנים לשקט והפסקת הפעילות בתנאי שאתם תפסיקו לקיים מעצרים בגדה. זו היתה מטרה מוצהרת שלהם.

מיכל: לפי מה שאני קראתי, היו מגעים להפסקת אש גם בעזה ואז בעצם היו כמה סיכולים ממוקדים רציפים של יאסין ואחר כך אמרו לנו לא רוצים שום דבר.

ד"ר בן צור: הפסקת הפעילות היתה משני דברים: א' - לא היינו מוכנים להפסיק את הסיכול בגדה כי הם רצו פסק זמן. ב-2002 היו כאן 451 אזרחים ישראלים [צריך להיכתב: הרוגים- מ' ו'], 63 פיגועי התאבדות באותה שנה - זה 5 פיגועים לחודש בממוצע מתפוצצים לך כמו פטריות של זיקוקי דינור פעם בעפולה, פעם בבאר שבע, ת"א, נתניה, כפ"ס - לא היה מקום שלא - מסעדה, קניון, תחנת אוטובוס, אוטובוס. **מההיבט הזה היה ברור לגמרי שפה צריך לחימה נחושה בלי להתפתות ולו לרגע אחד למה שהם מציעים לכאורה.** בראייתם, התהדייה, זה מובנה בתוך

השריעה, בתוך ההלכה האסלאמית, שמותר לעשות הסכם קצוב לזמן נתון עד שנוכל להתחזק ואז נמשיך את המאבק נגד הכופרים.

מיכל: אז זה לא הסיכול שגרם להם לחזור עכשיו ולהתעצם.

ד"ר בן צור: לא, וודאי שלא. מה שהיה בשורש העניין זה שלא היתה מלכתחילה שום כוונה להפסיק. היו גופים כמו שתמיד אומרים בוא נידבר איתם, עם החמאס, אבל זה כמו לדבר עם הלמפה. זה אותו דבר. אין מה לדבר עם החמאס כי לא ישנה את האמנה שלו או יתנצר. הם נחושים, האחים המוסלמים ככה, מאז מהדודי בפקיסטן, חסן אלבנה ואחיו במצרים אמר - וזה מופיע באחד הכתבים של איסמעיל - שצריך להילחם עד שהיהודי האחרון יעזוב את פלסטין, אמר ב-35.

מיכל: מה עושים נגד זה? נניח, ניסינו לעשות מעצרים וקשה לעשות מעצרים כי מסכן חיים. יש מידע על מבוקש מאוד "חס", איזה יעד בכיר ממש כמו רנטיסי ויאסין, והשאלה אם לפגוע בו ומה ההשלכות?

ד"ר בן צור: הנושא של סיכול ממוקד - כל דבר בעיתו. בנושא זה אחת החוכמות זה להפעיל את הכלים האלו והאמצעים האלו בעיתם. לא עכשיו, ללא קשר לכלום, ללכת עכשיו, כשיודעים שמוחמד דף נוהג להשתזף על הגג בשעות מסוימות ולירות לשם פצצה קטנה שתפגע רק בקומה הראשונה. לא ככה, כי זה ללא הקשר, אין היגיון לעשות את זה. שלוש פעמים ניסו לחסלו, פעם הוציאו לו עין, פעם בעיה בשמיעה, פעם פגעו לו בטחול. לא הצליחו להשבית אותו באופן מוחלט.

מיכל: את הקודם שלו הצליחו להשמיד עם בניין שלם וחמישה עשר ילדים, למרות שחיסול זה היה מוצדק לדעתך.

ד"ר בן צור: היו פעמים שכל הנהגת החמאס היה בבניין מסוים וירו פצצה קטנה ולא גדולה למרות שאם היו יורים פצצה גדולה יותר במשקל כפול היו הורגים אנשים חשובים רבים של החמאס ואולי זה היה מונע אחר כך מאות הרוגים שלהם ושלנו. בדברים הללו לא תמיד יש ביטחון מלא שהדבר שאת עושה הוא אכן ראוי אבל אני אומר, לגבי האמצעי של סיכול ממוקד, הוא פונקציה של מה נדרש בזמן נתון, כי הצרכים עולים מתוך מעקב דקדקני, שוטף ורצוף אחרי תמונת המודיעין ומה קורה בתוך המערכת. יש לפעמים דברים שהם סמויים מן העין והדברים שצריך לעשותם הם נגזרת מכך ולא תמיד ניתן לדון בהם באופן גלוי.

מיכל: אם ניקח את ההשפעה שיש לזה על דעת הקהל, למשל יש דברים סמויים מהעין כמו חיסול שחאדה שיש בוודאי דברים סמויים מהעין ושיקולים שלא פורסמו, אבל מה שזה יצר אומנם חיסול של הבכיר בגודי עז א-דין אל קסאם זה חשוב. מצד שני חיסלו שם אדם והורידו בניין שלם, מה שגרם לתביעות נגד אנשים כמו דיכטר בכל מיני טריבונלים, זה יצר המון רעש, זה עלות תועלת.

ד"ר בן צור: שחקנים מדינתיים ושחקנים לא מדינתיים אל מול החוק הביני"ל - הם בעיה לא פתורה. לארגונים, בייחוד החמאס, חזבאללה וארגוני פשע מאורגן גדולים שמאוד אימתניים ומאוד קשוחים, למשל במקסיקו שבשנה מסוימת הרגו 40 אלף אזרחים, דבר מטורף לגמרי או

קולומביה ש-42% מאדמת המדינה היא לא בשליטת הממשלה או סומליה שהיא צבר של כנופיות שנלחמות אחת בשניה

מיכל: למרות שיש פגיעה כל כך גדולה בלגיטימציה ומתחילים לערער על ביטחון ישראל בטריבונלים שונים, האם זה לגיטימי?

ד"ר בן צור: יש עניין של עם איזו אמירה ביני"ל פועלים במערכת, מה מעמדנו הביני"ל ואיך אנו פועלים בתוך המערכת. ברור לגמרי, מתוך זה שיש כללי משחק בעולם ויש אינטרסים של גושים גדולים - ארה"ב, אירופה, רוסיה. הם השחקנים המרכזיים והרלוונטיים. נשאלת השאלה איפה ישראל נמצאת בתוך העניין הזה? זו סוגיה ברמות אחרות לגמרי. אם ישראל בהתנהלות שלה יוצרת חיכוך ופוגעת באינטרסים של ממשלים אחרים, אך טבעי הדבר, מתוך סוגיות חיוניות לנו, שנמצא את עצמנו בבידוד ואי נכונות של מדינות אחרות לשתף איתנו פעולה כי בתוך העולם הרחב השקלא וטריא היא מקיאווולית ואין סימפטיה לישראל לא רק באירוויזיון אלא גם בחיים האמיתיים. **בהיבט הזה הסיכול הממוקד הוא רק חלק מהתמונה ולא החשוב אלא אמצעי לרכך את מדינת ישראל.**

מיכל: זה עוד שיקול שיש לקחת בחשבון ואני מניחה שלוקחים אותו.

ד"ר בן צור: ברור שמרחב התמרון שלנו אחרי עופרת יצוקה הצטמצם מאוד כי היום מדינת ישראל - מול חברותיה - נמצאת במצב די עגום מבחינת המוכנות של אנשים שתמכו בנו בעבר וממשיכים לתמוך בנו גם בעתיד. קחי לדוגמה, מזכ"ל האו"ם צריך לפרסם דו"ח ביניים עכשיו על הפרות זכויות אדם ופגיעה כזו או אחרת בהקשר למה קורה ברצועה, ויש חברות באיחוד האירופי שרוצות ללכת עם דברים אלה למועצת הביטחון וזה יכול להעמיד את מדינת ישראל במצב קשה מאוד ואז נשאלת השאלה אם תעלה החלטת גינוי, או יותר מכך - סנקציות, החלטות שיציגו את מדינת ישראל מול גופים ביני"ל. ארה"ב, שבאופן מסורתי התייצבה לימין ישראל והצביעה באמצעות זכות הווטו שלה במועצת הביטחון, יכול להיות שבמקרים עתידיים היא תעמוד מהצד. אנו לא נלחמים בזה או בולמים את זה והמצב מביך מאוד מבחינת מ"י. כל סוג התנהגות שלא תואם יכול לפגוע. בואי נכניס את זה לפרופורציה. בכל שנות קיומה של מ"י היו הרבה דילמות מהסוג הזה. קחי לדוגמה את הגישה של משה שרת, ראש ממשלה השני לתקופה של שנה וחצי של מ"י, שהוביל קו שהתנגד התנגדות חריפה מאוד לכל פעולה כוחנית. אפילו פעולות התגמול הוא היה נגד בצורה חריפה ביותר. הדבר החשוב ביותר זה היחס של המערכת הביני"ל למ"י ולמה אסור להרגיז את מדינות העולם אלא להתאים את הפעילות שלנו למדינות העולם. תמיד היו שיקולים כאלה ואחרים של מ"י, פעולות תגמול שנעשו ואפילו במהלך של הפעלת מחתרת, יחידה מבצעית של הצבא במצרים בשנת 1954, מה שנקרא "מבצע סוזנה". יחידה 131 היתה יחידה של יהודים שגויסו, צוידו, הגיעו לארץ לאימונים ונשלחו חזרה לאותם מקומות והיעוד המקורי היתה להכניס אותם בעתות מלחמה למשימות של מיקוח ולמשימות של חבלה ובאיזשהו מקום, בין הרמטכ"ל משה דיין לשר הביטחון פנחס לבון ובין ראש אגף המודיעין בנימין גיבלי וראש יחידה 131 שהיה מרדכי בן צור, זה השם שלו, נפלה ההחלטה להפעיל יחידה זו לא לפי יעודה המקורי, וניסו לבצע חבלות במצרים ואלכסנדריה נגד יעדים של בריטניה וארה"ב מתוך כוונה להציג מצג שווא שיש אופוזיציה מצרית שמתנגדת לקשרים עם בריטניה שהתכוונה בתוך זמן לפנות מחנות

ולמעבר שליטה למצרים ופה היתה מחשבה שאם יפעלו באופן עקיף נגד הבריטים אז הם לכל הפחות ישהו את היציאה שלהם, ואולי אפילו ישהו את זה מאוד כי למי"י בתקופה זו היה אינטרס שהאחיזה הבריטית במצרים תישאר כקלף ביטחון שיוכלו להתערב במקרה שהמצרים ירצו לתקוף. זה היה בתקופה שמשה שרת היה ראש הממשלה והתנגד בחריפות לכל מהלך כזה וזה נעשה בלי ידיעתו לגמרי. הוא לא נתן את ההוראה להפעיל את היחידה, היה ויכוח בינו לבין ראש אמ"ן, כשדיין לא היה בארץ אלא בסיוור ארוך באירופה וארה"ב ולא היה כאן בתקופת הפעלת היחידה. כך שהוויכוח בין פעילות כוחנית לבין התבססות על צינורות דיפלומטיים ועל שמירת מעמדה של מדינת ישראל והדימוי שלה בחו"ל הוא לא חדש. היום זה קצת יותר בעייתי כי מי שמוביל את יחסי החוץ של מ"י היא מפלגה ימנית פרובוקטיבית. ההתבטאויות ביזאריות. **הנושא של הסיכול הממוקד נכנס לתוך מכלול רחב של דברים, כשהשאלה אם יש לנו מרחב תמרון היא איננה רק שאלה שקשורה לסיכול הממוקד אלא בשאלות רחבות יותר של מדיניות ישראל, מעמדה וחופש הפעילות שיש לה במימד הרחב האסטרטגי.** ראש הממשלה לא נסע לכנס בווינגטון מחשש שיעלו החלטות נגד מדינת ישראל וגם כשהוא נסע הוא נתפס על ידי נשיא ארה"ב ששם לו 11 נקודות שקשורות לתשובה בנושאים מאוד קשים מבחינה רעיונית למפלגה כמו הליכוד. זה מצב מביך מאוד.

מיכל : מבחינתך, אם נסתכל בגדול על כל הסיכולים, האם זו מדיניות אפקטיבית לדעתך?

ד"ר בן צור : אם זה בזמן הנכון, במינון הנדרש ובשילוב עם סל של אמצעים אחרים, לא בפני עצמו אלא כחלק מתוך מכלול רחב של צעדים. זה דבר שצריך לשמר אותו שמירה רבה והדוקה מאוד ולהחיל אותו רק במינון הנדרש.

מיכל : גם בטווח הקצר, יש באמת פעולות תגמול שנתזות להיות בעקבות הסיכולים? אתה מצדיק אותן, כמובן בנוסף למעצרים ומה שאפשר לעשות מלבד סיכולים, משהו יותר מידתי, השאלה אם זה אפקטיבי בעיניך למרות שבטווח הקצר זה יכול לגרור תגובות נגד?

ד"ר בן צור : זה לא בהכרח יגדום תגובות נגד. היתה פגיעה בשיח יאסין. הבטיחו מלחמה פתוחה ופעולות כאלה ואחרות. זה תלוי ביכולת שלהם. הישראלים בפברואר 2008 פגעו בעימאד מורנייה ופרק זמן קצר אחרי האירוע התראיינתי ואני לא צפיתי איזושהי השתוללות דוגמת תרנגולת כרותת ראש כמו חזבאללה. ניסו אומנם לעשות פעולות בטורקיה ואזרבייג'אן כמיטב יכולתם, אבל נראה שלא הצליחו ונחשפו גם באזרבייג'אן גם טורקיה וגם מצרים בנובמבר 2008 נתפסה חוליית חזבאללה מסוכנת במצרים, מסוכנת למצרים באותה מידה שמסוכנת לנו.

מיכל : המון תודה.

ד"ר בן צור : בהצלחה רבה.

נספח מספר 2

ראיון עם אל"מ (מיל') יוני פיגל, 21.4.2010, 10:30 (ההדגשות אינן במקור)

מיכל: בגדול, מה שאני עושה זה שאני בוחנת את הסיכולים הממוקדים כלפי חמאס, כשההתמקדות שלי היא האפקטיביות של הסיכולים. לקחתי ארבעה מקרי מבחן, של יאסין, רנטיסי, יחיא עייש וסאלח שחאדה ואני מנסה לבחון לפי מטרות ומחירים אם באמת זה נקרא אפקטיבי או לא אפקטיבי. מה שאני רוצה מהראיונות, זה לקבל in-puts על המקרים עצמם ואם יש לך תובנות לשתף אותי בהן.

פיגל: לפי מה שאת רוצה לבדוק, מה זה נקרא אפקטיבי?

מיכל: אני הולכת לפי מטרות ומחירים שבוחנים אותן על סקאלה שככל שאתה משיג יותר מטרות או יותר מחירים, אתה יכול לקרוא לסיכול יותר אפקטיבי או פחות אפקטיבי. למשל הרתעה או מחיר של מניעת פיגועים, אפקט הבומרנג - אני מנסה לבדוק אם זה הושג או לא הושג. למשל, אם הצלחנו להרתיע אבל עודדנו את המוטיבציה לפיגועי טרור, אז האם זה אפקטיבי. אז ברמה הזו וגם כמובן באופן כללי לגבי הסיכולים בכללי.

פיגל: לא עשיתי מחקר אמפירי לומר לך לגבי מדדים עצמאיים שיכולים לעמוד בפני עצמם האם הסיכולים האלה היו אפקטיביים או לא אפקטיביים ואני יכול לתת לך יותר מהתובנות שלי לגבי התרשמות, זה לא כלי מדעי, אני חושב שגם סיכולים ממוקדים זה לא כלי מדעי. סיכולים ממוקדים, ממה שאני מבין ומתרשם, בהקשר של הפעילות ביהודה ושומרון ובעזה, הם נוצרו כתוצאה מכורח, מצורך שבעיקר נבע מהגל של פיגועי ההתאבדות והצורך המבצעי לתת לזה מענה. סיכולים ממוקדים זה לא דבר חדש. זה היה בחלק מהארסנל של ישראל, גם אם היא לקחה באופן ישיר אחריות או לא לקחה אחריות, הרבה מאוד שנים. אחת הדוגמאות זה אותה הנחיה של גולדה מאיר אחרי טבח מינכן, שלאורך שנים גם אם ישראל לקחה אחריות או לא לקחה אחריות, לפחות מקובל לומר שהיה איזשהו מסע נקמה, כי הרי ברור שאותם אנשים לא המשוכו לעסוק בפיגועים, אבל המדיניות היתה לגבות מחיר גם אם אין מדובר פה על סיכול פיגוע קונקרטי. זאת אומרת, זה בעיקר התרחש ברחבי העולם. משנת 2000 הסיכולים הממוקדים כאילו התקרבו, והפכו להיות בזירה הפנימית, שזה דבר שהוא לפי הבנתי די חדש. היו גם במהלך שנות ה-90 לא קראו לזה סיכולים ממוקדים, קראו לזה בשמות אחרים, יירוט של פעילים חמושים ביהודה ושומרון ובעזה. זה הרקע. אני חושב שהסיכולים הממוקדים שאת מתייחסת אליהם, בעיקר משנת 2000, אפשר להגיד באופן כללי אני לא בטוח שהם היו הצלחה. אני במידה רבה מסתכל על זה די בביקורתיות, שוב מתוך המשקלות של רווח והפסד ואפקטיביות לטווח הקצר, הבינוני והארוך, שגם זה דבר שצריך למדוד אותו או לפחות לדבר עליו. אז בטווח הקצר אפשר להגיד שברגע שחוסלו מחוללי טרור, אז זה שיבש במידה מסוימת את הפיגוע הקונקרטי או אולי זה נטע איזושהי רמה של דה-מורליזציה בקרב הארגון, לדעתי לטווח קצר. אני חושב שלטווח הבינוני והארוך הסיכולים הממוקדים למעשה לא הצליחו אי ליצור הרתעה, ועובדה שזה המשיך. זאת אומרת אם אחד המדדים בהצלחה של סיכול ממוקד זה ליצור הרתעה של היריב שיחשוב פעמיים ויהיה עסוק כל הזמן בבריחה ובהישרדות ואז האנרגיות שלו לא יהיו מופנות

לייצור פיגועים, אז זה לא הצלחתי. אני מדבר כרגע באופן כללי. דבר שני, אני חושב שהסיכולים הממוקדים יצרו במידה רבה מאוד רמת מוטיבציה מאוד גבוהה לנקמה והמוטיבציה לנקמה הניעה והיתה דלק להמשיך להניע המשך הוצאת פיגועים, אם זה התאבדות ואם זה פיגועים אחרים. אני גם לא מכיר שבעקבות סיכול ממוקד נגיד מאוד חשוב, מאוד ערכי, הנהגת החמאס ישבה והחליטה בואו נפסיק, אנחנו לא מסוגלים להתמודד יותר עם הלחץ של ישראל, נפנה את המאבק שלנו לאפיקים אחרים. זה לא קרה. דבר נוסף, לגבי הבומרנג-אפקט, המוטיבציה היתה גבוהה וברגע שהיתה יכולת להוציא פיגועים לפועל יצאו פיגועים לפועל, ויצאו הרבה. במדד של cost-benefit של ישראל, אני חושב שישלמה ומשלמת מחיר כבד מאוד בכל מה שנוגע לסוגיה של החוק הביני"ל, פשעי מלחמה, פגיעה באזרחים חפים מפשע מסביב, לא לגבי החוקיות עצמה של הסיכול או של החיסול אלא כל מה שקרה מסביב: פגיעה בחפים מפשע וכל הסוגיה של המידתיות. כל המערכת המשפטית, גם הביני"ל וגם הישראלית, נדרשה לסוגיה, כולל בג"ץ. זאת אומרת, מה שפעם עבר בשקט, יתר השימוש באמצעי הזה באופן שחלה בו "זילות", עם מבצעים מאוד ממודרים, ייחודיים, איכותיים שקרו אחת ל.. כלפי יעדי טרור מחוללי טרור בעולם, יש כל מיני דוגמאות, זה הפך להיות כלי שאלוף פיקוד ומטה עוסק ביישומו ביום יום כמו שהוא מחליף גרביים.

מיכל: אתה חושב שזה כלי שהשתמשו בו שימוש יתר?

פיגל: כן. לא שאני נגד סיכולים ממוקדים. אני בעד סיכולים ממוקדים אם לא הובנתי נכונה. אני רק אומר, שמרוב שאתה הופך אותו לדבר שגרת, הוא מאבד מהאפקטיביות שלו כמין דבר מאיים, דבר שהוא מאוד ייחודי ובוצע במשורה. לכן אני חושב שהפיכתו למין דבר שכמו שאתה מבצע סיור בט"ש ככה אתה מבצע סיכולים ממוקדים וזה ירד לרמה של מפקד אוגדה ומח"טים אז נכון היה צריך אישורים כאלה ואחרים אז לדעתי הכלי הזה היתה בו זילות וכשהוא מטבע עובר לסוחר, אז הוא נשחק. זה כמו נעלים שמשתמשים בהן הרבה. אני חושב שחלה שחיקה באופן שבו השתמשו בסיכולים ממוקדים. אני חושב שגם סיכולים ממוקדים במדיניות הישראלית השימוש בזה נעשה באופן מידתי אבל מוטעה. זאת אומרת, התחילו להשתמש בסיכול הממוקד מהדרגים היחסית זוטרים בשטח, זה התחיל בבית לחם בשנת 2000 כשירו על גילה ועבאדיה שמסוקים חיסלו אותו בגילה בהתחלה. ככל שגברו הפיגועים, אפשר לראות איך שישאל מתלבטת כמה לעלות בדרג. ואז הדרג עלה ביחס ישיר לכמות הדם שנשפך בצד הישראלי. חלה אסקלציה שככל שנשפך יותר דם - הדרג עלה. כמה שיותר ישראלים נהרגו, כך הדרג החמאסי שהפך להיות מטרה לסיכול ממוקד, הלך וגדל. זאת אומרת נוצרה פה משוואה של כמה ליטרים של דם אתה צריך בשביל שתהיה לך הצדקה מבצעית, מוסרית, פוליטית כדי לפגוע בבכיר או מעליו. כשאני שואל, יכול להיות שאת הסיכולים הממוקדים מלכתחילה היו צריכים להפעיל נגד הבכירים ביותר שהם למעשה מנהיגים את גדודי עז א-דין אל קסאם והנהגת החמאס מהיום הראשון, עם כל המשמעויות, ועם זה להפסיק ולראות האם זה אפקטיבי, או שמא התהליך האבולוציוני הזה שכל הזמן אתה הולך ומגביה את הרף בכפוף לנוק שנגרם אצלנו, יכול להיות שזאת היתה שגיאה. אני חושב שאולי כאן לא היתה אפקטיביות. אנשים משני הצדדים מתרגלים. זה עניין של הרגל. אז יש עוד פיגוע ועוד פיגוע ועוד פיגוע אז מה אתה עכשיו הורג את שיחי' יאסין.

מיכל : יכול להיות שהחיסול שעלו בדרג שלאט לאט חיסלו יותר ויותר בכירים אולי זה עניין של יכולת של צה"ל.

פיגל : זה לא עניין של יכולת, זה עניין של החלטה. היכולת היתה תמיד קיימת, פותחה יכולת ולא היתה בעיה להגיע גם לבכירים. זו היתה החלטה. זו הדילמה בראייה בדיעבד בגישה מחקרית האם באמת היה נכון לנקוט בשיטה הזו או האם לצורך היושר האינטלקטואלי לומר הכלי הזה, בגלל שהוא כל כך ייחודי ועוצמתי, היה צריך להפעיל אותו במידה, לא להשתמש בו כל יום על כל ראש חוליה שמסתובב בשטח, על רמת הנהגה פוליטית וצבאית. ברגע שעשית את זה, ופירקת, פוררת ופגעת אנושות בכל שרשרת הפיקוד של אותו ארגון שהוא מחולל טרור, אז הרמה למטה יכול להיות שהיתה מורתעת, אבל זה תיאורטי. אי אפשר להוכיח את זה.

לגבי הקייסים עצמם, בהתרשמות כללית, אם ניקח למשל את יחיא עייש, החיסול שלו שהיה כמובן מבריק ומאוד מעורר את הדמיון, הוליד אחריו שרשרת של 10 פיגועי התאבדות כנקמה. אלה הפיגועים הגדולים של 95-96 דיזנגוף סנטר ואחרים. במבחן ההרתעה הסיכול הממוקד לא עבד, במבחן הרצון לנקמה - היה רצון לנקמה. הסיכול לא הרתיע את המוטיבציה, היתה להם יכולת מבצעית והם הוציאו אותה לפועל.

מיכל : גם בטווח הארוך? כי בטווח הקצר יש שאומרים שפיגועים ממילא תוכננו אז זה שאתה מחסל מישהו שהוא מאוד בכיר והפיגוע בכל זאת יוצא לפועל כמה ימים לאחר מכן, זה לא בהכרח אומר שלא הרתעת או לא סיכלת את היכולת.

פיגל : איך סיכלתי אם תקופה של שנה אחרי זה כל הזמן יוצאים פיגועים לפועל?

מיכל : עשרה פיגועים בתקופה של יותר משנה?

פיגל : יותר משנה.

מיכל : אז זה לא השיג את המטרה.

פיגל : זה לא השיג את המטרה. העובדות מדברות בעד עצמן. יותר מזה, **ליחיא עייש היו יורשים**. כי יחיא עייש לא היה מרכז ידע מבודד. זאת אומרת, אם הוא הוצא ממעגל התכנון וייצור המטענים, אז בעצם חיסלת. הוא סביבו הפעיל קבוצה של אנשים שהפכו להיות היורשים שלו והם היו גאים לומר "אני הייתי התלמיד של המהנדס" "ואני המהנדס החדש". בגלל הניפוץ הזה, יחיא עייש התפוצץ לרסיסים אבל כל רסיס כזה הפך להיות מוקד ידע שהמשיך לגלגל פיגועי התאבדות. **אני מתרשם שהחיסול של יחיא עייש לא הביא לשינוי מהותי בהחלטה של חמאס כן או לא להמשיך פיגועי התאבדות**. חמאס הפסיק את פיגועי ההתאבדות מסיבותיו הוא, כמה שנים אחרי זה עד פרוץ אינתיפאדת אל אקצה לא בגלל החיסול של יחיא עייש בגלל החלטות פוליטיות, בגלל החלטות פנימיות, בגלל השתנות הזירה. ולא בגלל שיחיא עייש חוסל. עייש חוסל באינתיפאדה הראשונה.

לגבי **סאלח שחאדה** מדובר באינתיפאדה השניה. הבעיה המרכזית בסאלח שחאדה זה המחיר שאנחנו נדרשנו ונדרשים לשלם. סאלח שחאדה היה יעד איכותי ערכי ו חשוב, וצבאי (אני לא מבדיל, לא עושה את ההבחנה המלאכותית הזו כי זה אותו גוף עם שתי ידיים והיד הצבאית והיד

הפוליטית זה אותו גוף ואין לזה משמעות בעיקר בעמדה הישראלית והמחקרית). סאלח שחאדה היה מטרה ראויה, יותר במישור הסימבולי. הוא היה בין המייסדים של עז א-דין אל קסאם, הוא היה המפקד המוצהר הראשון. כל פעם אנחנו מצרפים עוד כאלה שהיו המפקדים המוצהרים כמו מבחוח. זו היתה קבוצה בעצם. זה לא מופע סולו, זו עבודה קבוצתית של אנשים.

מיכל : לא בטוח שזה אנחנו.

פיגל : אני אומר לגבי מי הוא היה. הוא הוצג כדמות מרכזית שהיתה בין המייסדים של עז א-דין אל קסאם וזה נכון. סאלח שחאדה היה באותה רמה. הוא (שחאדה- מ' ו') היה ראוי בגלל שהוא היה גנרטור שמייצר כל הזמן פיגועי התאבדות, הוא היה גנרטור שהניע הרבה מאוד פעולות בעזה. אבל הפעולה יצרה גלי הדף שכשמודדים את האפקטיביות בודקים מה המחירים שאני צריך לשלם אז כאן, בחיסול שחאדה, אל מול חיסולו המוצלח, המחיר הוא גבוה מאוד גם בדעת הקהל העולמית, גם בדעת הקהל הישראלית, גם בתוצאות של העלאת הנושא הזה לטיפול ביה"ד העולמי בהאג.

מיכל : וטריבונלים בעולם.

פיגל : וטריבונלים בעולם בפרט. והפיכתם של בכירי מערכת הביטחון לפושעי מלחמה לכאורה. זה מחיר שאנחנו היום משלמים מחיר מאוד יקר. כשדורון אלמוג לא יכול לנחות בבריטניה, ואבי דיכטר - מנסים להביא לו צו זימון ב-Washington Institute בארה"ב או בוגי וכן הלאה - אנחנו פה עלינו מדרגה והציבו אותנו ברמה של פושעי מלחמה לא פחות ממה שקרה בבלקנים ובכל מקום אחר. זה מחיר בלתי נסבל וכבד שאנחנו משלמים.

מיכל : השאלה היא אם המחיר הזה עולה על התועלת?

פיגל : לדעתי כן.

מיכל : כי חיסלנו, בכל זאת, מישהו מאוד בכיר בגדודי עז א-דין אל קאסם.

פיגל : אז באו אחרים וזה המשיך. אם היית אומרת שהפיגועים נעצרו, השוק של הפגיעה בסאלח שחאדה הוא כזה, שחמאס שינה אסטרטגיה. אז אולי זה מחיר [ששווה לשלם - מ' ו'] כי חסכתי דם של קורבנות. אין לי ספק שאולי נחסכו פיגועים נוספים, אבל עובדה - פיגועי ההתאבדות המשיכו וסילוקו מהמפה לא הביא לשינוי דרמטי. אבל מהצד שלנו היה שינוי דרמטי - הפכנו להיות פושעי מלחמה לכאורה, אבל זה מימד אסטרטגי שמעולם לא התמודדנו איתו, אף פעם במאבק שלנו לא מול מדינות ערב ולא מול הטרור, אנחנו הוכנסנו לפנתיאון המאוד לא מכובד של פושעי מלחמה. המאבק על להתמודד, המאבק המשפטי, הגבלות הנסיעה והנזק התדמייתי - זה המחיר של הסיכולים הממוקדים. אני שם סימן שאלה מאוד גדול לא לגבי הרלוונטיות אלא האם חשבנו וצפינו שנשלם כזה מחיר. יכול להיות שקוצר ראייה בגלל צורך מבצעי בוער, מתן מענה, מעקר את היכולת שלנו לחשוב על משמעותיות שאינן רק משמעותיות או תוצאתיות מבצעית אלא מעבר לזה. פיגועי ההתאבדות המשיכו.

מיכל : היתה עליה בחיפוף הפיגועים?

פיגל: הוא חוסל ב-2002 ומ-2002 להערכתו, המשיכו פיגועי התאבדות מאיו"ש, פיגוע בפרק ופיגועים אחרים מאוד גדולים שהובילו ל"חומת מגן". אני לא זוכר אם הוא חוסל לפני או אחרי חומת מגן, אבל עובדה שפיגועי ההתאבדות לא הפסיקו. רק אחרי שנכנסנו בכוח בחומת מגן ותקופה מסוימת ששהינו בשטח ב-2002-2003 אז ירדו פיגועי ההתאבדות בגלל היכולת לסכל במגע ישיר עם השטח ולא בגלל הסיכולים הממוקדים שהסיטו.

לגבי השיח' יאסין, הבנת את התזה שלי שכל החבורה הזו - סאלח שחאדה, השיח' יאסין - היתה צריכה להיות מחוסלת בהתחלה ולא במעלה מחירון הדם. הבעיה עם החיסול של השיח' יאסין היא לא כל כך במחיר שאנו משלמים כמו אצל סאלח שחאדה. זה עבר די חלק. היו תגובות וכן הלאה אבל שם המחיר הוא יותר מחיר של מציאות הנהגתית חדשה. אני לא יודע אם נערכנו אליה. יכול להיות שעשו חשיבה אבל החמאס כארגון היררכי מאוד ממושמע ומסודר בגלל האינדוקטרינציה האסלאמית, הבעיה היא שיאסין לא סימן יורש. הוצאתו של יאסין מהמשוואה בעצם פתחה את חמאס לתהליכים חדשים.

מיכל: מאיזו בחינה?

פיגל: מכיוון שהוא לא סימן יורש, היתה קודם כל שאלה מי יחליף אותו. לא סומן יורש אלא בעצם נוצרה מן הנהגה קולקטיבית, כשבפועל רנטיסי היה כאילו ממלא מקומו וגם הוא חוסל, אבל מסביבו היתה עוד קבוצה. היה רנטיסי ועוד קבוצה של אנשים. זאת אומרת, מהנהגה ברורה ומזוהה של מנהיג עם כריזמה, עם סמכות, עם קביעת מדיניות מאוד ברורה (הגם שהוא תמיד הצהיר דברים מעורפלים) היה ברור מיהו מה. ברגע שממנהיג אחד ההנהגה הופכת להנהגה קולקטיבית בכורח הנסיבות, הרי הם לא הכינו את עצמם שיאסין יחוסל, אז למעשה נוצרו זרמים שונים בתוך הנהגת החמאס בעזה, כשבמקביל זרמים שונים מתחילים לצוץ בהנהגת החמאס בדמשק. ואז לחמאס יש בעצם שני מוקדי כוח. עד חיסול יאסין, ברור לגמרי שמוקד הכוח היה אצל יאסין בעזה. המשרד המדיני (חאלד משעל) הוא עושה דברו הוא מקדם את ענייני חמאס אל מול העולם הערבי ואל מול העולם בכלל שלא מתוך עזה אבל הוא מייצג את המדיניות שיאסין מכתוב. ברגע שיאסין איננו, המשרד בדמשק חאלד משעל מתחיל להראות סימנים שהוא רוצה להוביל את החמאס בכלל, הוא הופך להיות יותר מיליטנטי ובעל כוח, מנסה לייצר סמכות גם בהצהרות, גם בגיבוש המדיניות, הקשרים מול גורמים אסלאמיים בעולם. כוחו של משעל מחיסול יאסין כל הזמן נמצא בעלייה, דבר שלישראל הוא לא טוב. אפשר לכאורה להגיד שמרוב הנהגות הבלבול אמנם יהיה גדול והם ישתקו את עצמם, הווקטורים יילחמו אחד בשני והארגון יהיה משותק מבחינת קבלת ההחלטות, וזה לא קרה. מחיסול יאסין חמאס הפך להיות בעצם ארגון עם הנהגה דו-ראשית: בעזה הקבוצה העזתית והקבוצה הסורית או הדמשקאית. כשישראל צריכה להתמודד בעצם מול ארגון שאין לו מקור סמכות אחד, מה שעד חיסול יאסין היה ברור מיהו מקור הסמכות. כשאתה מתמודד עם ארגון שאתה לא יודע בעצם מי מקבל את ההחלטות או לא ברור לגמרי מי מקבל את ההחלטות או גם אם זה ברור מתברר שיש אפילו מדיניות סותרת לא אחת בתוך חמאס - חמאס חוץ וחמאס פנים. המורכבות הזאת מייצרת למקבלי ההחלטות בישראל א' את הצורך לעקוב אחרי זה ולדעת וגם בסוף מי מוביל את חמאס ולאן.

מיכל : אתה אומר שזה יצר בעיה לישראל, הדו ראשיות הזו?

פיגל : כן, הדו ראשיות הזו יצרה בעיה לדעתי לישראל. לא קמה דמות שתמתן את הארגון. הרי מה היתה המטרה בחיסולו של השיחי יאסין?

מיכל : להוריד את הראש של הנחש.

פיגל : ולראות מה קורה, מה מתפתח. מכיוון שהסיכולים הממוקדים היו מן צורה של התלאה (תלאים) ולא מראש חשיבה של אני מוריד את דרג ההנהגה ואז אולי תצמח הנהגה יותר פרגמטית, שדואגת יותר לאינטרסים של העם הפלסטיני בעזה, צרכי היום יום. עם חיסולו של יאסין הורדנו בעיה אחת ויצרנו לעצמנו עוד חמש בעיות שהן לא דווקא ישירות מבצעות אלא יותר מדיניות פוליטיות. דוגמה מאוד בולטת דווקא במישור המבצעי אפשר לראות למשל בחטיפתו של גלעד שליט, היוזמה לא באה מההנהגה בעזה, היוזמה באה מההנהגה בדמשק. חאלד משעל, הנהגת חוף שיש לה את האגינדה שלה, שבמצבים מסוימים מביאה להסלמה ולהקצנה כאשר ההנהגה בעזה בעצם נגררת אבל ההנהגה בעזה היא זאת שישירות רלוונטית לישראל. אז יש פה מורכבות בהצבת הכוחות אחרי שיאסין הוצא מהמשחק, שמעמידה את ישראל מול מציאות הרבה יותר מורכבת. תמיד אפשר לבוא ולהגיד יש את אלמנט הנקמה ותמיד אחרי פיגוע גדול אז זה שחיסלו את יאסין זה ליטף לנו את האגו, או רנטיסי, או שחאדה, ואתה הולך יומיים שלושה עם זקפה לאומית מסוימת שאני לא פוסל אותה בעיקרון כי חלק מההתמודדות מול טרור זו גם איזושהי גאווה לאומית, תחושה שאתה מחזיר לעצמך איזושהי יכולת, "תנו לצה"ל לנצח" - שזו תחושה מאוד לגיטימית. השאלה כמה זמן זה עומד במבחן, מה תאריך תפוגת התוקף של התרופה הזאת או של הסם הזה שנותן לך תחושה שאנחנו יכולים. באיזושהו מקום, כשפג התוקף, אתה מתעורר למציאות שהכל נראה לא טוב. אלה המימדים שנראים לי. אני לחלוטין לא מדבר על ההיבט המבצעי הישיר, זאת אומרת פיתוח היכולת לבצע את הדבר הזה, שיתוף הפעולה בין גורמי הביטחון, היכולת המבצעית של הגורמים המבצעים - כל זה במישור המיידית הטקטי אופרטיבי - הרבה צבאות בעולם באו ללמוד את זה ממדינת ישראל. זה מאוד ראוי להערכה בהיבט המקצועי איך הדבר הזה נעשה. אבל אני בכוונה לא מתייחס לזה כי בסיכומי של דבר, זה אמצעי, זאת לא המטרה. לכן אני מרגיש במונח הזה שאמצעי מעולה, אמצעי חשוב די בוזבו על מטרות שלדעתי הן לא מספיק ראויות.

מיכל : של ענישה ושל ניסיון להחזיר את הגאווה הלאומית?

פיגל : גם, וגם אני חושב שזה לא שינה אסטרטגיה אצל החמאס להפסיק פיגועי התאבדות, זה הגביר מוטיבציה של נקמה, המחיר שישראל נדרשה לשלם הוא גבוה והוא עדיין. זה מה שנראה לי.

מיכל : מה לגבי רנטיסי שעלה אחרי יאסין. כביכול הוא היה ההנהגה בעזה. האם זה אפקטיבי לדעתך שהוא חוסל? לא הספיקו לתת לו בכלל לפעול בשטח.

פיגל : כי מראש ידעו מיהו האדם. רנטיסי חוסל. רנטיסי לא היה נעלם, הוא לא היה סימן שאלה. רנטיסי היה בהחלט דמות מובילה בייזום והנעה של פיגועי התאבדות ושל טרור ואני חושב שרנטיסי היה צריך להיות בין הראשונים.

מיכל: ניסו לחסל אותנו, לא הצליחו.

פיגל: כן, אני מדבר על ההתחלה. עוד לפני. ב-2000 היו צריכים להתחיל מרנטיסי. רנטיסי חוסל אז בא מישהו אחר.

מיכל: בכל זאת ישראל חיסלה מישהו עם המון דם על הידיים. האם זה לא השפיע חיובית הלאה?

פיגל: לדעתי זה לא השפיע חיובית. בראייה שלי, הסיכולים הממוקדים לא הפסיקו את התהליך. אני בוחן את העניין במבחן התוצאה. לא עד כמה זה היה הירואי או עד כמה זה היה מבצע מיוחד ונהדר. מה קיבלנו כתוצאה מהדבר הזה.

מיכל: ומה קיבלנו מהסיכול של רנטיסי, לדעתך?

פיגל: לדעתי שום דבר.

מיכל: לא לכאן ולא לכאן? לא לטובה ולא לרעה?

פיגל: יורשים לרנטיסי בייצור פיגועים המשיכו, מוטיבציה המשיכה, רצון לנקמה המשיך, רצון להוצאת פיגועי התאבדות המשיך. זה לא שינה באופן דרמטי את ההתנהגות של חמאס.

מיכל: אז לדעתך הנושא הזה - לא משתמשים בו נכון. הוא לא יעיל.

פיגל: הוא יעיל, תלוי על איזה מטרות ואיך אתה מגדיר מה אתה רוצה להשיג כתוצאה משימוש בזה, ואם מה שאתה רוצה להשיג הוא בכלל בר השגה. יכול להיות שהוא לא בר השגה. למה לבזבז כזה אמצעי שלדעתי הוא אמצעי חשוב ויעיל. לכן אמרתי בהתחלה שחלה זילות ובזבוז באמצעי הזה. בתחילת האינתיפאדה הראשונה, ב-1988, חוסל אבו ג'יהאד, מחולל האינתיפאדה, מנהיג האינתיפאדה של אש"ף בחוץ. מבצע הירואי, בתוניס, מחסלים אותו ואת בני משפחתו, אשתו נשארה. החשיבה היתה שהוא בעצם משם היה הראש מטעם ערפאת שאיכוון את כל פעילות האינתיפאדה בשטחים. אמרו נפגע בראש הנחש - האינתיפאדה תגווע. זה לא קרה.

מיכל: זו דוגמה שבהתחלה אמרת שרצוי לעשות את המדיניות הזאת קודם כל במידתיות ודבר שני בהתחלה. הנה, זה נראה לי כמו סיכול שנעשה בהתחלה והוא לא הצליח אז אולי המדיניות הזו לא אפקטיבית בכלל?

פיגל: לא, כי אני חושב שהיא כן אפקטיבית. השאלה היא ההשפעה של היעד. לא קראנו נכון את ההשפעה של אבו ג'יהאד במובן שחשבו שהכל מרוכז, מנוקז ומוזרק מהנהגת אש"ף בחוץ לתוך השטחים. באותה תקופה לא הבינו שחלק מהאנרגיות של האינתיפאדה לא קשורות לאבו ג'יהאד מבחוץ. הרבה מאוד מהאנרגיות נוצרו, נבנו וקיבלו תאוצה מתוך ההנהגות הפנימיות בתוך השטחים עצמם. גם אם חיסלת את ההוא בחוץ, מרוואן ברגותי עדיין ואחרים היה להם את האנרגיות הפנימיות - את היכולות להשיג נשק, את היכולות להניע המונים - בלי שום קשר לאבו ג'יהאד בחוץ. זאת אומרת, הזיקה החד ערכית שאם חיסלת את אבו ג'יהאד כאילו ניתקת את הקשר של השטחים, התבררה כלא נכונה. כי שמו יותר מדי דגש או העריכו יותר מדי את המרכזיות של אבו ג'יהאד והעריכו פחות מדי את המשקל הערכי הסגולי של ההנהגות פה בתוך

השטח בשכס, בגנין, ברמאללה, בכל המקומות האלה שאבו ג'יהאד היה מקור סמכות, זה היה נחמד גם אם הוא היה מעביר כסף, הוא היה אחראי להעביר כספים דרך ירדן, אבל הם לא היו חייבים אותו כגנרטור, היה להם את האנרגיות הפנימיות פה בשטח. זה הסיפור של אבו ג'יהאד וגם כאן ההערכה לדעתי לא מספיק נכונה לגבי סילוקו מהזירה עד כמה זה ירגיע את האינתיפאדה, דבר שלא קרה.

אני חושב שחוף משימוש לנקמה ושידה של ישראל תשיג וכן הלאה, אני חושב שדווקא בלי שום קשר למי עשה, הדוגמה של מבחוח לדעתי מעניינת, או פתחי שקאקי של הג'יהאד האסלאמי במלטה. זה סיכול ממוקד שדווקא החליש את הארגון. הארגון היה די בבעיה אחרי חיסולו של פתחי שקאקי. ראינו מה קרה עם חזבאללה, עבאס מוסאווי חוסל, קיבלנו פיגועים בארגנטינה. לכן הדילמה והשאלה אם יש בכלל מדדים לבדוק את זה, **עד כמה סיכול כזה באמת משבש את יכולות הטרור**. אתה רוצה להכניס קלף מנצח להתמודדות הזאת, כמו בזירת אגרון כל הזמן מתגוששים עד שבסוף באה סנוקרת שאתה אומר אני מוציא אותו מאיזון. הסנוקרת הזאת, החוכמה היא **לזהות איפה נקודות התורפה ולשם להכניס את המכה**. בראייה לאחור, מן מבחוח כזה, הוא דוגמה של פעיל שפגיעה בו בעצם אמורה לפגוע כאילו בצינור אספקת אמצעי הלחימה מאיראן, מכל הזירה הזאת לחמאס. אני מטפל לא ברמטכ"ל אלא במג"ד שאם אני פוגע בו אז הגדוד מתפורר כי הוא עוסק בפעילות שיש לה משמעות של מכפילי כוח. הוא לא מגייס ושולח של איזה מפגע כזה או אחר, אלא פה מדובר על קצין החימוש, זה שאחראי לחמש את צבא החמאס ואם אני פוגע בו, אני יכול לשבש. לי זה ברור לגמרי שהלך מבחוח, יבוא מבחוח מספר 2, זו רק שאלה של זמן אבל איראן מבינה שישראל מבינה מאיפה יוצא הנשק, ומצרים מבינה שישראל גם מבינה איך מגיע הנשק משם לרצועה, וסודן מבינה שישראל מבינה שפורט סודן, הנמל וכל השינוע- ישראל מבינה שיש שם בעיה, וזה איזושהו מסר שהוא מעבר לסיכול עצמו אל אותם גורמים שאנו כבר זיהינו את נתיב הברחות האמל"ח מבנדך אבס, ים אדום, פורט סודן, מצרים, תעלה. אנחנו כבר יודעים את זה. לכן אנחנו מסמנים לכם שהנתיב הזה מבחינתכם שרוף - כי תפסנו לכם את הקרין A (זה אותו נתיב) אבל לא דיברנו על זה. אחר כך היה עוד אחד ועוד אחד. זאת אומרת **אנחנו הלכנו נקודתית על הנתיב אבל לאט לאט אתם מבינים שאנחנו בעצם זיהינו את הנתיב שלכם**.

מיכל: אז יש תועלת לדעתך?

פיגל: זו דוגמה שלדעתי היא שונה מאשר חיסולו של שחאדה. כי ב-benefits האסטרטגיים ארוכי הטווח, נראה שהמסר עבר. לא יודע אם הוא הובן אבל בחיסולו של מבחוח הועבר מסר לא רק לחמאס אלא לכל הגורמים שמסייעים לו כדי להביא את חמאס לשרוג יכולות מבצעיות שיש להן משמעות אסטרטגית כלפי ישראל - טילים ארוכי טווח וכן הלאה.

מיכל: אולי אפשר לנסח פה תועלת אחרת. אתה בעצם אומר שהסיכול הוא אפקטיבי ככל שאתה באמת מתמקד באיזושהי מטרה כשאתה פוגע בנכס אסטרטגי מסוים.

פיגל: נכון.

מיכל: אבל את זה אפשר להגיד על כל אחד מהסיכולים. זה שהסיכול הזה באופן ספציפי הצליח לגבי מישהו שהוא אחראי ספציפית להעברת הנשק מאיראן לרצועת עזה...

פיגל: לא בטוח שהוא הצליח כל כך. הוא הצליח כי הוא מת. יש בעיה עם דעת הקהל הבינ"ל עם כל הסיפור של הדרכונים. אנחנו משלמים איזשהו מחיר קצר מועד. אני חושב שסימון המטרה, זיהוי של מבחוח וההבנה מהם ה-benefits שנובעים מהוצאתו מהמשחק והמסר שעובר לגורמים שאיתם הוא היה מעורב, זו רמה שונה מאשר חיסולו של שחאדה. עם כל הכבוד לשחאדה במרכאות כפולות ומכופלות. אז בסדר, הוא היה מייסד גדודי עז א-דין אל קאסם. אז הוא חוסל ומי בא אחריו? זאת אומרת, זו האפקטיביות של גל ההדף. גל ההדף צריך להשפיע גם על מעגלים רחבים יותר. עם סאלח שחאדה מי שחטף את גל ההדף זה לא חמאס, אנחנו חטפנו את גל ההדף: חלוץ.

מיכל: דיכטר.

פיגל: דיכטר, דורון [אלמוג - מ' ו'], כל החבורה. אז אנחנו עמדנו כנראה בכיוון הלא נכון. אנחנו חטפנו את גל ההדף.

מיכל: גם כאן אנחנו יכולים לחטוף את גל ההדף, ברגע שלא יכניסו כל מיני אזרחים ישראלים, יגרשו את הדיפלומט הישראלי מבריטניה, זה גם סוג של גל הדף.

פיגל: נכון, זה גל הדף. קשה לי לבוא ולומר, כי אין לנו פרספקטיבה. אם נבוא עוד 10 שנים נוכל להגיד האם מבחוח היה "ראוי" לכבוד של לחסל אותו. כרגע אני מסתכל על זה בפרספקטיבה מאוד קצרת טווח. בטווח הקצר ישראל משלמת איזשהו מחיר מסוים, בינתיים הוא נראה לא נעים אבל אולי אפשר להתמודד איתו ומעבר לזה הכל ספקולציה. אם נסכם את הסיפור של הסיכול הממוקד, לדעתי הוא באמת צריך להיות על מטרה ראויה שלא ברמה הטקטית אופרטיבית, עד כמה שזה נורא מפתה. מצד שני, צריך להיות מספיק הגון וישר לבוא ולומר שהורדת הסיכול הממוקד לדרגי השטח הביאה לסיכול של פיגועים. היו משלחים, היו מעורבים שהכינו מטענים ושיזמו וכן הלאה, שבעצם חיסולם הפיגוע סוכל. אבל זה בטווח הקצר של סיכול הפיגוע התורן שכרגע מתגלגל ואתה אומר אם אני לא מחסל אותו - נהרגים יהודים. אבל ברגע שזה נגמר, הבחינה מתחילה בדיוק ברגע שזה נגמר. מה התועלות שיש לנו או מה המחירים שאנחנו משלמים, וזו הדילמה. אפשר להבין שבמציאות שבה אוטובוסים מתפוצצים ומתאבדים מתפוצצים ברחובות ישראל משנת 2000, קודם כל היה נדרש לתת מענה כדי לעצור את הדבר, ואחד מהמענים היה הסיכול הממוקד. אני יכול להבין את הצורך. למרות זאת אני עדיין ביקורתי ואני אומר שהמציאות הזאת שנוצרה, הגם שאני מבין אותה, הפכה את הסיכול הממוקד במחירים שאתה בודק, הפכה את הסיכול הממוקד למשהו שהוא מאוד בעייתי. יכול להיות שבעתיד זה יכול לנטרל, מסיבות חוקתיות, בינלאומיות, הדין הבינלאומי, הזכות הזאת בכלל תצא לנו מהידיים.

מיכל: הזכות?

פיגל: הזכות, היכולת. אנחנו לא צריכים לבקש אישור מאף אחד לעשות מה שאנחנו עושים. אבל באווירה כל כך טעונה סביב סוגיית הסיכולים הממוקדים, יכול דרג מדיני לבוא ולהגיד הגם שיש לך את זה בארסנל - אתה צה"ל, שבי"כ לא חשוב מי - אני לא אתן לך לעשות את זה, כי אני כדרג פוליטי משלם מחיר מאוד יקר. אנחנו רואים עכשיו את כל הסיפור של ענת קס עם המסמכים, זה סביב הדברים האלה, אז כן או לא בג"ץ, פשעי מלחמה - אני כרגע לא נכנס למהות אלא מה זורקים בתקשורת - בג"ץ, פשעי מלחמה, מוסר - מדברים במילים מאוד גבוהות וערכיות סביב הסוגיה הזאת של הסיכולים הממוקדים.

מיכל: בעיקר אצל ענת קס.

פיגל: לא חשוב מה היה כתוב במסמכים האלה, לא חשוב מה אומר אורי בלאו, לא חשוב מה אומרת ענת קס. אני לא מדבר על הדברים האלה. אני מדבר על לראות את האווירה שנוצרת בדעת הקהל גם הישראלית וגם הבינ"ל הרי אנחנו בעולם של גלובליזציה. יש מישהו מוסרי שרוצה לחשוף ויש ענייני מוסר ויש ענייני חוק ויש סוגיות בג"ץ ויש עניין של פשעי מלחמה והיא אומרת שהיא רצתה לשמור על עצמה.

מיכל: כביכול הטענה שלה היא שצה"ל לא פועל לפי הנחיות בג"ץ. למרות שקראתי את ההפניה לכתבה של בלאו ולחלוטין לדעתי זה עומד כי בג"ץ הגדיר מבחן מאוד רחב לסיכול ממוקד, בג"ץ די נתן הכשר לסיכול ממוקד, אז השאלה היא באמת מה הנפקות של כל הפרשה הזאת של ענת קס?

פיגל: היא חשבה שזה לא מוסרי, היא ישבה במקום שמתוך תחושה שהיא תפקידה לעצור עוולה היסטורית שמישהו עושה וככה היא חשבה.

מיכל: השאלה מה זה יעשה עכשיו.

פיגל: אני לא בקיא בזה. לפי דעתי היא חשבה על האזרחות והיא חשבה ללכת לעיתונות והיא רצתה לבוא עם מרכולת לפתוח את דרכה לקריירה החדשה ולפי דעתי זה מה שהניע אותה ולא שיקולי טהרנות או מוסריות וכל מיני דברים כאלה.

מיכל: היא הצביעה על נקודה שעכשיו, כשזה נכנס בכל זאת לסדר היום, צה"ל צריך לדון בזה. לא מבחינת הסיפור העסיסי שלה אלא מבחינת מה שהיא מצביעה עליו, נחשפו מסמכים.

פיגל: היא מצביעה על דבר שלכאורה הוא לא נכון. פעלו לפי הנחיות בג"ץ. את שמה לב, אף אחד בכלל לא מעלה את השאלה מה עשה צה"ל ואיפה כאן היו הליקויים. דעת הקהל לא מתעסקת עם זה בכלל. יכול להיות שיש באמת ליקויים חמורים ביותר אבל זה לא מעניין את אף אחד. מה שמעניין זה איך הפישרית הזאת הגיעה לאן שהיא הגיעה, איך היא שמה את היד, איך היה מחדל ביטחוני כזה - כל הסיפור של המעטפת. אף אחד לא דן בסוגיית הליבה. אי יכול להיות שבאמת כמו שחלק אומרים אין בעיה בכלל. היא חשבה שיש בעיה אבל אין בעיה. בי זה גם לא מעניין אף אחד.

מיכל: אתה חושב שיש מדיניות סדורה של סיכולים ממוקדים ברמה של מקבלי ההחלטות?

פיגל: אני לא מכיר. לא ראיתי מסמך, ספר, משנה סדורה.

מיכל: אז איך הדברים האלה מתבצעים?

פיגל: עולה רעיון, בודקים אותו, מקבלים החלטה ועושים. יש אישור דרג מדיני, בדרך כלל זה שר ביטחון, אם זה משהו יותר כבד זה ראש ממשלה. אולי יש אבל אני לא מכיר תורה סדורה שעוסקת בסיכולים ממוקדים.

מיכל: אולי זאת הבעיה.

פיגל: יכול להיות שזאת הבעיה. זה כמו שאין מדיניות לוחמה בטרור. אין מדיניות ישראלית של לוחמה בטרור. יש מציאות. גם בסיכולים הממוקדים נוצר איזשהו "best practice". איך הדבר הזה עובד. אבל אני לא מכיר מוסד. אולי צריך למסד. או שאולי תהליך המיסוד בעצם יביא להפסקת הדבר הזה, כי לכאורה יש פה איזשהו מצב דיכוטומי - אם מדינת ישראל עושה כזה סוג של סיכולים בחוץ לארץ והיא לא לוקחת אחריות, אתה אומר זה לא אני. אם היא לוקחת אחריות, אז אתה אומר רגע, בשם איזה זכות מותר למדינת ישראל לחסל בן עוולה מחוץ לאדמתה, בעצם לרצוח מישהו בחו"ל, איפה זה כתוב, על פי איזה דין וכו'. זה נמצא בקטע אפור, אפילו אפור כהה, זה קטע שחור, שאתה אומר רגע, אם אני רוצה לקבל הכשר משפטי לחסל את חאלד משעל, הגיבוי הוא פוליטי ולא משפטי לדעתי. אומרים לכו לחסל את חאלד משעל בירדן, קרתה פדיחה, לא הצליחו להרוג אותו, אז עכשיו הדרג הפוליטי צריך לשלם מחיר בהגנה משפטית ובחילוץ אלה שנתפסו. אבל הסיפור המשפטי לא קיים.

מיכל: אתה אומר שאין הכשר משפטי לסיכולים?

פיגל: אני לא יודע אם יש הכשר לסיכולים ממוקדים בחו"ל. כל הסיכול הממוקד נולד מהקונספציה של חו"ל והעתיקו אותה, יישמו את הפרינציפ באינתיפאדה השניה. בשטחים יש ייעוץ משפטי. בכל מבצע שהלך למערכת אישורים היה גם ליווי משפטי - היעד, מיהו, מהו וכו'. זה כאילו יש שתי מערכות - משהו שאתה לא מדבר עליו, לא לוקח אחריות ומשאיר את זה בעמימות, של סיכולים ממוקדים ברחבי העולם שישראל עשתה, עושה וכנראה גם תעשה, ובין אותה שיטה אצלך בבית בשטחי יהודה ושומרון, וכאן המערכת הזאת היתה צריכה לקבל גיבוי משפטי, כי אתה לא יכול להגיד זה לא אני. אז לקחו דבר - הסיכול הממוקד שעשו ועושים בחו"ל הוא מין דבר שחי בעולם הצללים ובעיקר מדובר על מערכות מבצעיות בגיבוי פוליטי עושים את המבצע, ואם הוא לא הצליח, אז מתמודדים עם ההשלכות: הסוכן נכנס לכלא, צריך לתת לו הגנה משפטית, לטפל במשפחה שלו - זה אזור דמדומים. בשטחי יהודה ושומרון לא יכול להיות אזור דמדומים כי זה בתוך השטח הסוברני שלך, מדינת ישראל, גם אם זה מעמד של שטח כבוש. זה לא משנה מבחינת החוק הבינ"ל. אתה אחראי על השטח הזה. כאן לא יכולה להיות עמימות, וכאן חייב להיות גיבוי משפטי לאורך כל התהליך. למרות זאת, גם הגיבוי המשפטי שליווה סיכולים ממוקדים בשטחים, עובדה שהוא עומד למבחן ביקורת שיפוטית בינ"ל, לא רק מקומית.

מיכל: מבחינת הסתכלות לעתיד, אני רוצה לבחון את האפקטיביות ועל מה צריך להסתכל מעכשיו והלאה. יש לך מדד שלדעתך עליו צריך לשים את הדגש, בהנחה שיש דרג מקבלי החלטות

שיושב ומקבל החלטה כזאת, האם יש מדד ספציפי שצריך לבחון בנושא של אפקטיביות מעכשיו, או התמקדות, על מה צריך להסתכל בגדול שחושבים על חיסול של מישהו?

פיגל: אני לא יודע ואני לא מעורב בעניין הזה או מי עשה את זה בהקשר של מבחוח, אבל אני מדבר על מין סוג גנרי כזה של יעד שהפגיעה בו יש לה משמעות מעבר לפגיעה ביעד עצמו ושהפגיעה הזאת לפי הערכה מיטבית... השאלה אם זה בכלל אפשרי או אנושי להיות מסוגלים לבוא ולהגיד מעצם החיסול אני לא רק מוציא אותו מהמשחק, שזה לטווח הקצר, אלא האם באמת יש לזה יכולת השפעה במעגלים יותר רחבים, לשנות את ה-mind set של היריב מתוך העניין שאני נותן לו את הסנוקרת, אתה משלם מחיר יקר שבעצם אתה אמור לשנות את דרכך והאם אפשר באמצעות הסיכול הממוקד להביא לתפנית מוטיבציונית שלא משתלם ולכן אני אפסיק לעשות את זה.

מיכל: השאלה היא איך אפשר לדעת את זה מראש.

פיגל: לא יודע, לכן אני אומר שאני לא יודע אם זה בכלל אנושי ומעשי להציב כזה דבר. אתה אומר הדבר הרצוי ביותר הוא להגיע למן דבר כזה. האם בהערכת המצב שאתה עושה כשאתה בוחן את היעד המועמד לחיסול, האם באמת התקיימו התנאים שאתה מציב? אז אתה עושה הערכת מצב אם כן או לא על סמך מידע שקיים ברשותך, הערכות על בסיס מידעים שונים וגם הרבה מאוד ספקולציות שזה גם בסדר, זה בדיוק מה שאנליסטים בבורסה בשוק ההון עושים הערכות חלק על בסיס מידע וחלק על בסיס תחושה וניסיון. אז אני לא יודע אם באמת אפשר להגיע למיטב. אני גם לא יודע אם אפשר להגיע למצב שסיכול ממוקד יהיה מין תהליך מדעי, אמפירי, שיכול להחזיק מים. אני חושב שסיכול ממוקד הוא במידה רבה מאוד איזשהו סוג של אמצעי שהוא פרימיטיבי. אתה עושה אותו באמצעים חדשניים, יש לך המון מודיעין ויש לך יכולות מבצעיות אבל בבסיס - הוא הוציא לי עין אז אני אוציא לו עין והשכנים יראו את זה ולא ירצו להסתבך איתי כי אני הבריון השכונתי. אני לא יודע לומר לך אם דיסציפלינה כזאת אפשר להפוך אותה לדיסציפלינה מדעית אמפירית.

מיכל: תודה רבה, יש עוד משהו שאתה רוצה להוסיף?

פיגל: נראה לי שכיסינו את זה.

מיכל: המון תודה. עזרת לי מאוד.

נספח מספר 3

ראיון עם אל"מ (מיל') שלמה מופז, 24.5.2010, 14:30 (ההדגשות אינן במקור)

מיכל: תודה רבה שהסכמת להתראיין בהתראה קצרה. נושא הסמינריון שלי עוסק באפקטיביות של הסיכולים הממוקדים בדגש על חמאס. מה שאני הולכת לעשות זה לבחון לפי מטרות ומחירים, אני שמה כמה מטרות מול כמה מחירים ומנסה לראות אם הסיכולים אפקטיביים או לא לפי מדדים שאני בונה. אני מתמקדת בארבעה מקרי מבחן שהם עיקר מה שאני רוצה מהמראיינים, לדבר על מקרי המבחן שהם החיסול של יאסין, רנטיסי, יחיא עייש וסלאח שחאדה. מה שאתה יכול לתת לי לגבי אחד ממקרי המבחן או מסביב לזה, זה מצוין.

מר מופז: קודם כל, קשה מאוד למדוד חיסולים ממוקדים כפרמטר נפרד במלחמה בטרור, בטח מול חמאס. הסיכולים הממוקדים הם חלק מאופרציה שלמה ממערכת שלמה של לחימה. זה כמו שאתה לא יכול לקחת קרב אחד וללמוד ממנו על כל המערכה. סיכולים ממוקדים, אם הם באים במסגרת מדיניות כוללת והמשכיות ורציפות וכל זה, הם יעילים. אם הם באים רק כפתרון בלעדי, אז היעילות שלהם מוטלת בספק וזה אפשר למנוע. את זה אני אומר כמילות ההקדמה. כשאתה נלחם מול ארגון טרור, אין ספק שפגיעה במנהיגי מפתח בארגון טרור גורמת לארגון לבעיה. אני לא רוצה להגיד שהיא מחלישה אותו לאורך זמן. היא מחלישה אותו לפרק זמן קצר עד בינוני, היא גורמת לארגון ולמנהיגות להשקיע יותר זמן בהגנה על עצמם ופחות בפעילות טרוריסטית, זה מחזק את מימד ההרתעה ואת העוצמה של הצד השני שבכל זאת ברגע שאתה עוצמתי מול ארגון, הארגון נוקט משנה זהירות זה מעורר אצלו תחושות בעייתיות של איך אני נלחם. אני לא רוצה להגיד ייאוש אבל זה גורם לו לפעמים לחשוב שהמאבק הזה לא פשוט. כל אחד מהאנשים שהזכרת חלקם הם גורמים שונים. **יחיא עייש**, החיסול שלו היה בינואר 1996, אז החמאס באמת היה ארגון שהיה קיים 9 שנים מ-1987, הוא [**יחיא עייש- מ' ו'**] באמת היה גורם שהקפיץ אותו מדרגה מבחינה טכנולוגית ולא היה מישהו ברמה שלו שיכול להתעסק בצד הטכנולוגי או בצד המבצעי בבניית המטענים ולכן זה היה, אני חושב, חיסול מוצדק. כל החיסולים לדעתי היו מוצדקים, עוד מעט נדבר על כל אחד מהם. אבל במקרה שלו זה יצר פער מקומי לתקופה מסוימת וזה השפיע על היכולת הטכנולוגית של הארגון לייצר פיגועים נגד צה"ל בתקופת שיא פיגועי ההתאבדות במדינת ישראל, ב-96-94 בעקבות הסכם אוסלו וכל מה שקשור. השלושה האחרים, אנו מדברים על אחמד יאסין, רנטיסי וסלאח שחאדה.

מיכל: נכון.

מר מופז: סלאח שחאדה היה ראש הזרוע הצבאית. הוא בעצם היה דמות מבצעית הכי בכירה שהיתה לחמאס בתקופה הזאת. הוא היה על הכוונת הרבה זמן. ישראל הכריזה על זה כמדיניות לפגוע במנהיגי הטרור. לכן אני אומר שבפרמטרים הכוללים, בראייה האסטרטגית, הפגיעה במפקדים של ארגוני טרור לאורך זמן עם פעילויות אחרות נגד התשתיות ומעצרים וחקירות ופעילות יזומה כזאת ואחרת, זה קונטקסט נכון לעשות את זה וזה גם יצר מאזן הרתעה מסוים.

במקרה של סאלח שחאדה, לך כמשפטנית לעתיד יכול להיות לו השלכות אחרות כי האשימו פה את ישראל בהריגת חפים מפשע וכל היוצא בזה. במקרה הזה היתה פה טעות שגם מפקד חיל

האוויר דן חלוץ בזמנו הודה, הוא היה במעקב, כמה פעמים ניתנה הוראה לפגוע בו ולא פגעו בו מכיוון שהוא נע בד"כ עם הבת שלו ועם אזרחים מסביבו והוא ידע שישראל לא תפגע בו. הוא ניצל את המוסריות של הצד שכנגד שזו סוגיה אחרת שאנחנו לא נכנסים אליה כרגע, טרור מוסר וכל הדברים האלה. במקרה ביום הפקודה עצמה, כשהיה את החיסול של שחאדה, היה את המידע, לא ידעו שהבת שלו שם והנזק הוא שנהרגו עוד 14 איש בבית ליד והבית לפי המידע העדכני של אותו יום היה ריק וזה גרם לנזק העיקרי. **לא היתה פה כוונה מראש לפגוע בחפים מפשע. לעיתים אתה לוקח את הסיכון הזה וכשאתה מסתכל על הסביבה והם מנצלים את המוסריות של הצד השני, לעיתים זה שיקול מוצדק.** במקרה של סלאח שחאדה ספציפית, זה היה ביולי 2002, זה היה הסיכול הממוקד הראשון שעשה בוגי כרמטכ"ל, חלוץ היה אז מפקד חיל האוויר.

מיכל: השאלה אם באמת המחירים מהבחינה הזאת היו יותר גבוהים מהמטרות?

מר מופז: המחירים הם בדרך כלל מחירים בפן התדמיתי ובפן של האלהים בעולם. תראי, אנחנו הישראלים בסיטואציה מורכבת, אני לא מדבר על השנה שנתיים האחרונות, אני מדבר על בכלל. **האמריקאים עושים זאת השכם והערב ולא קורה כלום. זה לא תופס שום כותרת ב-CNN. כשאתה מעצמה זה אחרת.** הם חיסלו עכשיו מסגד שלם עם עוד 60 נפגעים והורגים שם בסיכולים ממוקדים כשאתה בקושי שומע על זה, אבל אנחנו בפוקוס עולמי. אז אם את רוצה לדבר רק על ישראל וסיכולים ממוקדים, שזה תת פרק בכל הנושא של סיכולים ממוקדים, זו סוגיה בפני עצמה. את צריכה להסתכל על התמונה הכוללת של ישראל והלחימה בטרור, וכל הקטע של עזה, כן ולא וכל מה שקשור. זה באשר לשחאדה.

מיכל: יש רנטיסי ויאסין.

מר מופז: רנטיסי ויאסין. רנטיסי בא אחרי יאסין. יאסין הוא בעצם מוקד המפתח. יאסין - היתה פה גם בעיה שהוא נחשב לדמות רוחנית, מנהיגותית, פחות נתפס כטרוריסט שעוסק בפצצות, הוא לא מתעסק עם הפצצות אבל הוא בהחלט היה מעורב באישור האסטרטגי ובראייה האסטרטגית של הפיגועים ובפעילות המבצעית. אחמד יאסין זו סוגיה נפרדת מכיוון שהיה ויכוח שלם מה זה יעשה, אם זה עכשיו יביא אותנו לרציחות פוליטיות וכל הדברים האלה? רוב ההערכות היו שכדאי להימנע, אבל בסוף היתה החלטה פיקודית, ובדיעבד החליטו נכון. לא קרה שום דבר, **לא השתנה שום דבר.** "עולם כמנהגו נהג" במרכאות, גם אחרי החיסול שלו. **המסר בהריגתו של אחמד יאסין** היה שאף אחד, כל מי שנוגע בטרור, אין דבר, **ישראל לא רואה הפרדה בין פוליטי למדיני.** טרור הוא טרור וכל מי שנוגע בטרור, אם זה במסגרת המדיניות של החיסולים, יכול למצוא עצמו [מחוסל- מ' ו']. כי אתה לא יכול להביא אותו למשפט. זה בעדיפות הרי. באיו"ש כמעט לא עשו חיסולים. כי באיו"ש יש מעצרים עד היום. כל הזמן עוצרים בפועל היום ישראל עוצרת בסביבות 4,000-5,000 איש באיו"ש בממוצע בשנה לחקירות, למעצרים ולמודיעין כמובן. מעצר כי אתה לא שלטת אז בשטח, ובאיו"ש לא שלטנו תקופה, רק אחרי מבצע חומת מגן אחרי הרצח במלון פארק ממרץ 2002 ישראל חידשה את השליטה הביטחונית באיו"ש.

מיכל: בגלל זה באיו"ש עושים בעיקר חקירות?

מר מופז: מעצרים וחקירות.

מיכל: מעצרים וחקירות במקום חיסולים?

מר מופז: המדיניות המוצהרת של מדינת ישראל, יש בנושא מאמר שאת יכולה לקחת ולקרוא אותו שכתב אבי דיכטר אחרי שהיה ראש השב"כ, במכון וושינגטון, וכתב מאמר יחד עם אחד החוקרים במכון והוא מדבר על הסוגיות האלה והוא מזכיר ואומר מה המדיניות של ישראל בנושא הזה. זו אחת העדויות היחידות שיש לך מאמר אקדמי שנכתב על ידי ראש שב"כ לשעבר שנותן באמת סקירה יפה מאוד על הדברים האלה. הוא מסביר שם וזה נכון, בתור אחד שישב בהמון אישורים של קבינטים וראיתי מקרוב איך מתקבלות החלטות בדברים האלה וזו לא החלטה שמתקבלת במחי יד. ממש לא. נכון, הורגים. כל דבר, ואני יכול להגיד לך את זה לא רק בסיכולים ממוקדים אלא גם בתקיפות של יעדים, **כל דבר נבדק בפרטנות עשרות פעמים ותמיד נבדק הנזק הסביבתי**. אני הצגתי עשרות פעמים בקבינטים על תקיפות בלבנון ותקיפות בשטחים באופן אישי מול ראשי ממשלות ושרי ביטחון ורמטכ"לים, וזו לא מלאכה קלה. זה כמו לבוא לבית משפט ואתה צריך להגן, כי זה לא שאומרים לך 'בוא תהרוג', אלא למה, איך ומה אתם מעריכים שתהיינה התוצאות, אפרופו מקרה אחמד יאסין שרוב המעריכים אמרו שזה יכול לגרום לבעיה ובסוף מי שמקבל את ההחלטה זה המנהלים.

מיכל: אתה אומר שיש מדיניות בנוגע לסיכולים הממוקדים?

מר מופז: בחיסולים היתה מדיניות מוצהרת של מדינת ישראל שהחיסולים הם חלק מהמאבק בטרור. זה לא היה מטרה. זה היה כלי. לא היתה אפשרות אחרת. אם היתה אפשרות להיכנס ולעצור במחיר סביר, תוך סיכון מועט לכוחותינו, היו עושים את זה. הבעיה היתה שהיו שני סיכולים ממוקדים אם אני לא טועה שלא הצליחו לעצור או שהיתה בעיה לעצור את האנשים האלה. רוב הפעמים עצרו מבוקשים בכירים מאוד, אולי גם הרגו אותם כי הם לא נכנעו. אבל יש נוהל: אתה בא, קורא להם להיכנע והם לא נכנעים ואז מתחיל השלב הרטוב, השלב של האש. אבל מראש זה לא שאתה בא כמו עם מסוקים ועושה את זה.

מיכל: השאלה היא, בהנחה ונתון מצב שאי אפשר לחקור מישהו, שאי אפשר לעצור מישהו לחקירה או בכלל אי אפשר לעצור מישהו שמעורב בפיגוע מאוד גדול ורוצים באמת לחסל אותו וזה מישהו כמו יאסין. השאלה היא באמת אם יש איזושהי מדיניות של קבלת החלטות מסודרת לשקילת המחירים מול המטרות, כי מה שמטריד אותי זה המחירים מול המטרות ואין לי באמת מידע אמיתי על זה [על הליך קבלת ההחלטות- מ' ו].

מר מופז: חד משמעית כן.

מיכל: השאלה היא באמת אם מישהו יושב למעלה ושוקל האם המטרות בהחלט גדולות מהמחירים וצופה קדימה - כל המחירים - המחיר של האפשרות של אפקט הבומרנג, מחיר נוסף של ירידה בתדמית של ישראל, הגברת המוטיבציה שלהם לחסל אותנו וכו'.

מר מופז: הנחת היסוד היא שהאיום של הטרור מורכב ממוטיבציה ויכולת, או כוונה ויכולת. מוטיבציה היא גנרית, היא קיימת, היא ב-DNA של הארגון, הוא מצהיר על זה השכם והערב. תקראי את כל הכתבים של חמאס וחזבאללה וכל הדברים האלה. זה ב-DNA שלהם. מוטיבציה

קיימת. היכולת מנסה להביא את זה לידי ביצוע. יש עליות וירידות במוטיבציה אבל זה תוצאה של החלטה יותר פוליטית מדינית או אסטרטגית של רווח והפסד, כמו ירי הקסאמים, ניקח את זה כדוגמה. בוא נפסיק עכשיו בעקבות עופרת יצוקה, בוא ניקח הפסקה, נתחמש ונשפר את עצמנו בכל. אבל חד משמעית, אם את שואלת לגבי מדיניות, כל סיכול כזה נבדק לגופו של עניין וכמובן בפרמטרים קודם כל במימד המוסרי, שלא נפגעים אזרחים לחינם, ומפעילים כמות המודיעין, כמות האמצעים שמשקיעים כדי להביא מידע מדויק, והרבה פעמים מבצעים נדח, מבצעים לא בוצעו או מבצעים שונו בגלל החשש מנזק סביבתי או נזק לחפים מפשע. כי אני לא יכול להגיד שיש מקרים מראש שאתה יודע שאתה הולך להרוג חפים מפשע באופן מוצהר ואתה לוקח החלטה כזאת. יש מקרים בודדים שאתה אומר זה המחיר ואני מוכן לשלם אותו. אחר כך נתווכח על אם זה טוב או לא טוב. אחת הדוגמאות הבולטות זה הריגתו של סובחי טפילי, מי שהיה לפני נסראללה, ב-16 פברואר 1992. כשהוא היה עם בני משפחה באוטו ולקחו את ההחלטה. טוב, לא טוב. זה מקרה למשל שתהליך קבלת ההחלטות לא היה הכי מוצלח. כי היתה הזדמנות מבצעית ודרכה הכל התגלגל. פה זה הפוך. **פה יש החלטה אסטרטגית של סיכולים**, עכשיו תביאו לי את המטרות, אלה רשימת היעדים שלנו, אלה הם הפרמטרים. כל יעד שעונה לפרמטר - שימו אותו הוא מוצג לקבינט, לפעמים מוצגים קבוצה של יעדים ואז אומרים אוקיי, אלה מאושרים בתנאים האלה והאלה בסמכותו של שר הביטחון בהתייעצות עם ראש הממשלה להורות לצה"ל לבצע את זה. כי לא צריכים לכנס קבינט כל פעם. אבל הרבה פעמים, אני זוכר מקרים עוד מהעבר, ששרון היה שר חוץ אז וביבי היה ראש ממשלה, שעמדו ותיחקרו מה זה, ואיזה נזק ייגרם וכמה פצצות צריך. יש דוגמה אחרת אגב, שהיא דוגמה גם מ-2002, שהיה מידע מאוד איכותי על כנס. זה היה אחרי חיסול סלאח שחאדה. אצל סלאח שחאדה זרקו פצצה של טון בסוף וזה גרם נזק לבתים. זה היה נדמה לי 3 חודשים אחרי זה. היה מידע מאוד מדויק, איכותי מאוד, של ישיבה סודית של כל הנהגת החמאס בבניין של 7-8 קומות, הם היו צריכים לשבת קומה מתחת לבניין וזה כל הראשים הצבאיים וכל זה. היה מידע ממוקד. עכשיו, היתה **"טראומת שחאדה"**. טראומת שחאדה 'ישיבה' על מקבלי ההחלטות וכשבאו לקבינט, מפקד חיל האוויר החליט שמטילים פצצה של 250 קילו ולא של קילו [צריך להיות - טון- מי' ו'] כדי שהבניין לא ייפגע נזק יותר גדול. אז לקחו פה סיכון בגלל החשש מפגיעה בחפים מפשע. אם הסיכול היה מצליח, אז הנהגת החמאס - היה לה מאוד קשה להתאושש מזה לטווח הארוך. כל הנהגת החמאס וכל המפקדה - זו היתה אחת הפעמים היחידות שבהן הם התכנסו ביחד כולם במקום אחד ומאז זה לא קרה. ונחתה פצצה על הבית, כולם נייערו את האבק והלכו. **טראומת שחאדה השפיעה בצורה ישירה על מקבלי החלטות להקטין את הפצצה כדי לא לגרום לנזק סביבתי והתוצאה היתה תוצאה עגומה מאוד. המודיעין היה מדויק.** אז זו דוגמה. לשאלתך, תהליך קבלת ההחלטות, למיטב ידיעתי והבנתי והיכרותי עם הנושא הזה, **יש תהליך קבלת החלטות סדור.**

מיכל: אתה חושב שהסיכולים הם משהו אפקטיבי? זה יעיל?

מר מופז: אני חושב שזה אפקטיבי אם זה ננקט במסגרת מדיניות כוללת של לחימה בטרור שאומרת סיכולים, פגיעה בתשתיות, מעצרים, חקירות, עצירת הכספים, עצירת המנהרות וכל זה - אם זה כדבר בפני עצמו בארגון מוצק - הוא לא מספיק אפקטיבי. איפה הוא כן אפקטיבי בצורה נקודתית? בארגון שנשען על מנהיגו בצורה של תשתית רחבה, והאירוע המפורסם הוא חיסולו של

פתחי שקאקי ב-1996-1995 במלטה, ששם החיסול שלו בעצם השבית או גרם לירידה משמעותית בפעילותו של ארגון הג'יהאד האסלאמי, וזה אפשר לבדוק, עד שהוא התאושש מחדש ועד היום, אגב, הוא לא ברמה של החמאס. הוא נשאר ארגון קיצוני, בלי תשתית חברתית, בלי תשתית פוליטית רק הארגון בפני עצמו.

מיכל : כלומר כשמדובר, ננסה לנסח כלל.

מר מופז : לי אין כללים בדברים האלה. אני נגד אלמנטים של מדעי המדינה, של תבניות.

מיכל : אז ללא כלל. אני חושבת שמה שעולה מפה פחות או יותר זה שככל שמדובר בבכיר שבאמת יש לו תפקיד אופרטיבי, שאנשים תלויים בו באופן ממשי, אז החיסול שלו ישיג עוד מטרות שכנראה יעלו על המחירים ולכן הוא יהיה אפקטיבי.

מר מופז : כשזה ארגון קטן.

מיכל : חמאס.

מר מופז : בחמאס אחד לא ישפיע באופן משמעותי. רצף, עם פעילויות אחרות, מעבר לזה שאנחנו חלשים בהסברה וכל הדברים האלה, אבל **בפן של לחימה בטרור והשפעה על הארגון ופגיעה ביכולות שלו - אין ספק שזה אחד הערוצים שחייבים להשתמש בהם. העדיפות היא מעצר.** במאמר של אבי דיכטר הוא אומר שאת המתים אי אפשר לחקור. מתים לא מביאים מודיעין.

מיכל : מה לגבי רנטיסי?

מר מופז : רנטיסי, אני גם חושב שמהרגע ש"רף יאסין" עבר, אז כולם היו מטרות לגיטימיות. הבעיה היא שאת רנטיסי, היה עליו מידע קודם אבל את רנטיסי לא חיסלו כי היה פה רף של אנשים שנתפסים כמנהיגות פוליטית. מהרגע שהמסר עם יאסין עבר וההערכה שנגדה את דעתו של הרוב התקבלה, או החלטה שאין אף אחד חסין, אז אף אחד לא חסין. כל מי שיש עליו מידע והוא בתחום המדיניות הגבוהה, הוא ב-level המתאים [וניתן לחסלו- מ' ו'].

מיכל : אתה חושב שיש הבדל בין בכיר שהוא צבאי לבכיר שהוא פוליטי בהקשר הזה?

מר מופז : אני לא אוהב את המונח בכיר פוליטי, מכיוון שזו לא מדינה, זה ארגון טרור.

מיכל : מישהו שנתפס כמנהיג הרוחני יותר מאשר כ"מהנדס" למשל?

מר מופז : יש הבדל, אבל הוא מעורב בטרור ולכן אני חושב שמבחינתי כל מי שאתה יכול להגיע לאפקטיביות מבצעית לגביו, ראוי לעשות את זה כל עוד זה במסגרת מדיניות כוללת ולא משהו ספורדי.

מיכל : בהסתכלות לעתיד, עם, באמת, הביקורת הבינ"ל עלינו וכל מה שישראל סופגת, אתה חושב שזה משפיע על ההחלטות של מקבלי ההחלטות בנושא של סיכולים?

מר מופז : תראי, זה ממש קורא לבבות.

מיכל: העניין של ענת קס, למשל, שעכשיו עולה. מה שהיא הציפה עכשיו לסדר היום הציבורי. כביכול היא חושפת כשלים למיניהם.

מר מופז: אני מסתכל על זה בצורה אחרת. ענת קס, אם את שואלת על הדבר הזה, אני מפריד בין שני הדברים. אם נעשו דברים לא חוקיים, ראוי לחקור אותם ולטפל בהם וכל זה. ענת קס עשתה פשע בפני עצמו, וצריך לטפל בה על הפשע שהיא עשתה, על המעשה שהיא עשתה. את הצבא או מי שהתנהל לא בסדר, זה שגנבו מהמשרד וזה שאולי עשו משהו לא חוקי, בבקשה לחקור, אני האחרון שיגיד לא לחקור.

מיכל: כביכול מה שלא עולה בקנה אחד עם פסיקה של בג"צ.

מר מופז: נכון, וכל עוד יש מדיניות על הסיכולים, כולם אושרו וכל סיכול כזה מאושר משפטית, זה בהתאם לחוקי המלחמה. הרי מה קורה עם המלחמה בטרור, אתה דורש מהצד שהוא מדינה להתנהג בכל כללי המוסר הבינ"ל, ומהצד השני אתה מוכן להכיר בו ולתת לו לגיטימציה כמו מדינות מסוימות שמכירות בחמאס אבל לא לדרוש ממנו להתנהג, מותר לו להתנהג ולהרוג אזרחים.

מיכל: מה זאת אומרת?

מר מופז: יש מדינות שמכירות בחמאס ויש מדינות שמכירות בחזבאללה.

מיכל: דיברנו על פסיקת בג"צ וענת קס ומדיניות שלדעתך השתנתה.

מר מופז: אז אני אומר שכל עוד יש מדיניות ועומדים מאחוריה, פחות מטריד אותי מה אומרים בדעת הקהל הבינ"ל. כי בסוף, כשאתה בא, הם מוזרים ולא מבינים מה הפרופורציות של מדינת ישראל ומה זה אנשים שנהרגים לך מעבר לגדר ויורים לך קטיושה לבית. הם לא מבינים את זה. עד שאתה לא מראה להם את זה, ואני עושה את זה בהרצאות עכשיו. אני מראה להם שזאת מדינת ישראל, זה השטח, עכשיו תסתכלו על זה ותקבלו פרופורציות על החיים. אנשים לא מבינים את זה. זו אחת הבעיות שלנו וזו בעיית הסברה שאנחנו נשאר אותה למשהו אחר.

מיכל: תודה רבה.

מר מופז: להתראות.

נספח מספר 4

ראיון עם תא"ל (במיל') ש', קצין בכיר לשעבר במערך המודיעין של צה"ל,

18.7.2010, 21:45 (ההדגשות אינן במקור)

מיכל: קודם כל, תודה רבה שהסכמת להתראיין בהתראה קצרה. הסמינריון שלי עוסק באפקטיביות של הסיכולים הממוקדים בדגש על חמאס. אני שמה כמה מטרות מול כמה מחירים ומנסה לראות אם הסיכולים אפקטיביים או לא. ההתמקדות שלי היא בארבעה מקרי מבחן שהם עיקר מה שאני רוצה מהמרוויינים, לדבר על מקרי המבחן שהם החיסול של יאסין, רנטיסי, יחיא עייש וסלאח שחאדה. מה שאתה יכול לתת לי לגבי אחד ממקרי המבחן או מסביב לזה, זה מצוין.

תא"ל (במיל') ש': מדובר על אסטרטגיה של סיכולים ממוקדים מהאוויר או גם מהקרקע?

מיכל: גם וגם.

תא"ל (במיל') ש': האמריקאים כל יומיים עושים סיכול ממוקד בוויזריסטון, חבל באפגניסטן שהוא בלתי נשלט. דואגים לא לומר שזה מטוסים אמריקאים ויורים בלי לומר מי עשה, כי החוק הבינ"ל לא טיפל בזה ולכאורה זה פשע מלחמה. רק לכאורה.

מיכל: אתה חושב שסיכול ממוקד זה כלי לגיטימי ללוחמה בטרור של החמאס?

תא"ל (במיל') ש': יש לנו בעיה. כיום יש שני סוגי סיכולים ממוקדים. יש סיכול ממוקד מהקרקע באמצעים שונים ויש אווירי. לכל אחד יש השפעה שונה. הסיכול הממוקד הראשון בעזה היה של המחבל יחיא עייש. יחיא עייש, שהיה המהנדס, שם עשו את הסיכול הממוקד ע"י שליחת מכשיר טלפון שהתפוצץ לו על הראש. זה גם סיכול ממוקד. באינתיפאדה הזו אני מדבר. היו גם סיכולים בשנות ה-50. בעזה - מוסטפה חאפז, משגר מחבלים ידוע, מדינת ישראל שלחה לו באמצעות מקור מופעל של המודיעין הישראלי מתנה שהתפוצצה. זה היה בשנות ה-50. הרעיון הוא לא רעיון חדש. השוני הוא ברמת לקיחת האחריות. זה הסיכול הקרקעי. יש את הסיכול האווירי היותר מתקדם ויותר מקובל עכשיו כי מנצל הזדמנויות של מידע מודיעיני שיודעים שמישהו נמצא. הצד הפלסטיני מכנה את זה רציחות. אצלנו קוראים לזה סיכול ממוקד כדי "לכבס" את המונח. אנו לא רואים עצמנו כרוצחים אלא כמיישמים את החוק. הנשיא לשעבר בוש אמר "אם אנו לא יכולים להביא אותם למשפט, לבית דין, נביא את הדין והצדק אליהם". "If we can bring them to justice, we will bring justice to them". כשישראל עשתה סיכולים ממוקדים חטפנו המון שטיפות מהאמריקאים, בריטיים, צרפתים במערב. על הסיכולים הראשונים אני מדבר: זה לא חוקי, לא מוסרי וכו'. עד שהיה 9/11 כשהם הבינו את הבעיה וראית שהם מתחילים לעשות סיכולים ממוקדים בעצמם. עשו סיכול ראשון בתימן.

מיכל: ב-2002, לא?

תא"ל (במיל') ש': כן. זה מל"ט מסוג פרדיטור, המל"ט שלהם. חיסלו שם חולייה של אל קעידה. עכשיו, מאז היה את הסיכולים הממוקדים שניסו לעשות אחרי שהפציצו את השגרירות באפריקה, ירו טילי שיוט באפגניסטן ואחרים ופגעו והרגו הרבה אנשים מסביב ולא הצליחו לחסל

באמת את מי שהם רצו. חשוב להבין שאנחנו הולכים על הסיכולים הממוקדים האלה לא כי אנו רוצים את זה, אלא בגלל מספר עובדות. כלומר, **אנו לא יכולים להגיע לעומק האוכלוסיה הפלסטינית כי זה יעלה לנו בהרבה נפגעים**. אם יכולנו להיכנס וללכוד אותם, זה היה בחלק מהמקרים יותר טוב לנו כי את יכולה לקחת את האיש, להשתמש בו כקלף (אולי) עתידי בחילופי שבויים וגם להוציא ממנו מידע מודיעיני. לא כל המקרים ככה. יש מקרים שבפירוש אחרי שגורמים מוות נוראי לאוכלוסיה, מכריזים עליהם בן מוות ואז קוראים לחסל אותם. הסיכולים האלה יש בהם כמה הישגים. ההישג הראשון הוא **שבארגוני טרור לא גדולים, לאנשים כריזמטיים כמו שחאדה ויאסין יש ערך מוסף שקשה למצוא לו תחליף**. לא תמיד אבל בדרך כלל, תמיד יבוא מישהו אחריו, אבל הוא לא תמיד על אותה רמה. לפעמים קורה הפוך - את מחסלת ומגיע מישהו ברמה יותר גבוהה.

מיכל: גם יאסין נחשב למי שאי אפשר להחליף? הרי בסופו של דבר הוא היה מבוגר ונכה וכבר לא יכול היה להשפיע על ישראל כמו בעבר.

תא"ל (במיל') ש': היו לו תכונות שנתנו לו את יכולת הנהגה של כלל עזה. לא רק של כלל החמאס. הוא שימש כדרג פיקודי ומוריד הנחיות לתנועה ולא בגדה. החמאס של הגדה כיבד אותו ולא ראה בו סמכות שמורידה לו הנחיות כי החמאס של הגדה הוא חמאס שונה והוא לא החמאס של עזה. עם זה את מייצרת מצב שלתקופה מסוימת אין תחליף לאדם שחוסל. דבר שני, את מורידה עם זה אל הקבר יכולות שזה שצריך להחליף את האיש - קשה לו להיכנס לנעליים שלו, כי חלק גדול מיכולת האיש שמחוסל היא במידע שהוא יודע ורק הוא מכיר אותו כי זה גוף שלא עובד עם מערכות גיבוי אלא גוף חשאי והמנהיג יודע הרבה דברים שאחרים לא יודעים ולא מעביר את המידע לאחרים.

מיכל: בעצם אתה אומר שכל המנהיגים שישראל מחסלת - החיסול אפקטיבי.

תא"ל (במיל') ש': לא כולם, אבל רובם. יש אלמנט חשוב שאני יכול לומר אותו בעילום שם: סיפוק תחושת הנקמה של העם בישראל שנמצא בפיצוצים חוזרים ומתמידים של מחבלים שמתפוצצים והורגים באוטובוסים. חלק מהחוסן הלאומי זו התחושה שאת יכולה לגרום ליריב פגיעה וזנק קשה, "עין תחת עין". זה נשמע נורא לא מוסרי, לא המאה ה-21, אבל לחוסן הלאומי של המורל הציבורי יש משקל, יש משקל לנקמה.

מיכל: זו אחת המטרות שאני בוחנת.

תא"ל (במיל') ש': יש הישג של סיפוק עניין הנקמה. נכון שהחמאס אומרים שהם זוכים לשבחי גן עדן, זה נכון למפקדים ברמת השדה שלהם. כשזה מגיע למנהיגים זה חיסול של סמל. **לחיסול של סמלים יש משקל במערכת הזו**. סמלים בחברה האסלאמית והלא אסלאמית המגויסת - זה מדבר אליהם יותר מלחברה המערבית שלנו. יש לזה השפעה על המורל הציבורי. נכון שזה יכול להביא לרגש נקמה, אבל זה קשקוש כי רגש נקמה קיים באסלאם ממילא ואם יש 1000 ותוסיפי 2 דרגות ל-1002 זה קשקוש ובעניינים האלה הגענו למצב שחייבים לעשות את זה.

מיכל: אתה אומר שאין בומרנג ולא צריך להתחשב באפשרות שינקמו בנו?

תא"ל (במיל') ש': זה קשקוש. החמאס מפתח רשת שנאה מגיל 0, האסלאם מקיים במדרסות ובגנים רשת תעמולה נגד המערביים, רשת עמוקה ורחבה, שהיא כולה רשת שנאה. אני קורא את החומר שלהם בערבית והם כל הזמן לאורך שנים עוסקים ברשת שנאה. גם כשלא עשינו להם סיכולים ממוקדים הם פמפמו את העניין שאנו, ישראל, עם של כרוצחים. כרוזי השנאה של 1987, האינתיפאדה הראשונה, שאמרו שיש לפגוע ביהודים וזה מושרש והאחים המוסלמים עוסקים בזה משנות ה-50 של המאה הקודמת. אם יש 1000 יחידות שנאה מ-1987, עוד לפני הסיכולים הממוקדים, וכעת יש 1001, זה לא משנה. זה שולי וזה קיים בלי זה (בלי הסיכולים - מי ו?). זה גורם להם בעיה של קשיים ביכולת ניהול ההנהגה כי ההנהגה שלהם בנויה על שורא. שיטת התייעצות מוזרה שצריכה להתקבל פה אחד וכשיש מנהיג אחד שמכריע - השורא קלה, וכשמחסלים אותו זה יוצר בעיה בקבלת ההחלטות שם. יש פלוסים ומינוסים - זה יוצר מבוכה בכושר קבלת ההחלטות שלהם בכל מיני תחומים. הסיכול הממוקד תורם פה. סיכול ממוקד בעת מלחמה - ציאם שהיה שר הפנים בעופרת יצוקה - סיכול תוך כדי קרב. ציאם היה שר הפנים שבעצם אתראי על כל כוחות הביטחון. זה חיסול של הרמטכ"ל שלהם שפיקד על הכוחות כמו שהם, בצורת מיליציה, ולא תנועת טרור חשאית כי זה הרבה אחרי ההפיכה. החיסול של ציאם ופקיד המבצעים שלו גרם להם לירידה משמעותית בכושר הלחימה. יש שני מצבים - יאסין וחיסולו זה בתקופה של יחסית רגיעה. רגיעה עם טילים, טפטופים. בזמן מלחמה זה הרבה יותר משמעותי כי אז את מחסלת את הדרג שנותן פקודות. יש סוגים שונים של סיכולים ממוקדים בתוך הרצועה עצמה. אלה הדברים הכי חמים שאני יודע להגיד לך. זה היה הישג של חיל האוויר. הם הסתתרו בבונקר, תוך כדי מלחמה, ובכל זאת הצליחו לחסל אותם. כדאי להיות ערים לזה.

מיכל: אתה חושב שהכלי של סיכולים ממוקדים הוא אפקטיבי כשמתמודדים עם ארגון כמו החמאס?

תא"ל (במיל') ש': אני חושב שבעיתוי הנכון, חשוב מה העיתוי וחשוב בין היתר גם אם הוא נעשה בצורה נקייה ללא יותר מדי נזק לאזרחים לא מעורבים, Collateral Damages. ראית מה קרה עם שחאדה. העולם הוא עולם די ציני והיפוקריטי, צביעות. אומרים 'מה, המשפחה שלו והילדים', אבל זה כמו שהיום "נופלים" עליי ואומרים 'איך יכול להיות שהעם בעזה בסובל מהמצור, מה הם אשמים'. הם שוכחים שהעם בעזה שסובל מהמצור בחר ב-70% הצבעה את החמאס בבחירות לעירייה ולפרלמנט. הם קיבלו את מה שהם בחרו.

מיכל: האם לדעתך אנחנו צריכים לפעול על ידי סיכולים ממוקדים?

תא"ל (במיל') ש': בעיתוי הנכון ולאנשים הנכונים. לא חוכמה לייצר את זה בצורה מסיבית וסיטונאית. צריך לדעת לעבוד חכם וחשוב מאוד גם העיתוי. לעיתוי יש מעורבות בנקיות של העניין. אני אישית לא בוחל על אשתו של שום יעד שחוסל כי הוא עושה ישיבות מהבית. את מכירה את הסיפור על הבחור שהרג את אמו ואביו וביקש רחמים מהשופט כי אומר 'אני יתום', אין לי רחמים. זה כמו זה. הם יודעים כי אנו מתריעים שאנו יכולים לפגוע במטרות שנמצאים במוסדות אזרחיים. הם מצפים שלא נפגע במוסדות אזרחיים, אבל הם הופכים מוסדות אזרחיים למטות נשק, בתי חולים בעזה בעופרת יצוקה - המרתף שימש כמפקדה של החמאס ולא רצינו לפגוע בבית חולים אז לא יכולנו לסכל אותם.

מיכל: יש לדעתך מחיר שישראל לא צריכה להסכים לשלם בתמורה לכך שיחוסל בכיר כזה או אחר?

תא"ל (במיל') ש': כן, אם זה באמת פגיעה בכמות גדולה של ילדים ונשים. אם נגיד הוא יושב בתחנת משטרה ויש 40 שוטרים אזרחיים מסביב אין לי בעיה עם זה, כי הם אנשי תמאס גם אם יטענו שהם שוטרים אזרחיים, אבל אם יש שם 100 ילדים ותינוקות, אין לעשות זאת כי הנזק התדמיתי של ישראל שעכשיו מתמודדת עם התדמית שלה, יהיה נזק גדול מדי ויש לעשות את החשבון של כמות הנפגעים ואכן עושים אותו. הסיפור של שחאדה נבע מכך שלא היה מודיעין בנוגע למיקום של הפצצה. זו לא היתה כוונת המשורר, נגיד ככה. זה שדן חלוץ בטיפשותו נתן תשובה טיפוסית שחצנית עם המכה בכנף, הוא תרם לנזק. שחאדה הוא הדוגמה של השטח האפור, של מה כן ומה לא. הבעיה היא שאת נלחמת במלחמה שהיא לא מלחמה פשוטה. מודיעין זה לא דבר שהוא כל הזמן סטטי ונשאר קבוע. את מקבלת ידיעה על משהו וחושבת שאת יודעת ואחרי שעתיים המצב בבניין משתנה. רוב הסיכולים הממוקדים שהיו ברצועה, עשרות הסיכולים שעשינו בתוך כלי רכב, כמות הנפגעים כמעט אפסית, שואפת לאפס. אחרי אירוע שחאדה התחילו לפתח יכולות מהאוויר בעיקר של סיכולים ממוקדים שפוגעים ברכב שמחפשים אותו ולא באזרחים תמימים.

תא"ל (במיל') ש': חוסיין עביית - היה ראש גדודי חללי אלאקצה באזור בית לחם, הסיכול הראשון ביו"ש כשחיסלו אותו על יד בית לחם ב-2002, נהרגו גם 2 נשים זקנות כי היו ליד האוטו. זה מחיר שאפשר להסביר אותו. אם יש לך שם 30 ילדים אז זה כמובן לא עוזר. לכן צריך לעשות מחשבה טובה של מה הנזק הסביבתי ובהתאם לזה לפעול ואני חושב שעושים את זה ואם אקח את כמות הסיכולים הממוקדים שנעשו, ויש מעל 100 כאלה, אני חושב שזה סיפור הצלחה. כך גם אצל האמריקאים. עושים היום כמעט כל שלושה ימים יש סיכול ממוקד באוויר בלי להכריז מי עשה את זה ולמטה יש להניח שזה מזל"ט אמריקאי. אובמה אישר סיכולים כאלה יותר מבוש.

מיכל: מה לדעתך צריך לבחון מקבל החלטות כשהוא חושב אם לבצע סיכול ממוקד? מה הכי חשוב?

תא"ל (במיל') ש': הרבה דברים. איכות היעד, מה המשמעות, האם זה ניתן לפגיעה במערכת שליטה ובקרה של ארגון טרור או לא, עד כמה מרכזי האיש, עד כמה הוא קשור באמת לטרור. אחת הסיבות שלא חיסלו את הנייה זה שהוא לא קשור לטרור אלא למערך הטרור הפלסטיני וזו הסיבה המרכזית למה לא נגעו בו. הנייה עסק בעיקר בנאומים במסגדים והוא לא מפעיל טרור. רמת הקשר הישיר לשליחת חוליות וארגון חוליות, ככל שזה יותר קרוב אפשר להצדיק את זה (את החיסול - מ' ו') בדעת הקהל הישראלית שבודקת את זה. הנייה יותר פוליטי וכשהפוליטי מתחיל להתעסק במערך החימוש של המתאבדים ולתת פקודות, זה הופך לנכון. יש להצדיק את זה בדעת הקהל שלך וגם בדעת הקהל הערבית שיודעים להבדיל מי מגיע לו (להיות מחוסל - מ' ו') ומי לא, מי חלקו בדם ומי נואם במסגדים. גם נאומים במסגדים זה דבר חמור, כמובן.

תא"ל (במיל') ש': שיקול שני זה העיתוי. אם יש שיחות על נושא שליט ורוצים להגיע לעסקה, לא תעשי סיכול ממוקד כי הרסת את העסקה. לא רק שליט אלא דברים אחרים. ביקור של הנשיא בוש בארץ או אובמה, לא תעשי סיכול כי מגיע איתו גודד עיתונאים ותעשי טעות ותהרגי, כמו

אצל שחאדה, ילדים, וכולם יתעסקו עם ההרוגים. יש שיקול גם של מה התנאים המדיניים באותו זמן, מה התגובה הצפויה של ארגון הטרור על זה, מה זה יכול להביא. החיסול של עבאס מוסאווי שהביא פיגועים בדרום אמריקה ובדיעבד שאלו אם זה כדאי או לא כדאי.

מיכל: צריך לדעתך להבחין בין חיסול של בכיר בדרג הפוליטי לעומת חיסול של בכיר בדרג הצבאי?

תא"ל (במיל') ש': אני לא שולל חיסול של דרג פוליטי בקונסטלציה מסוימת. כי החמאס הוא ארגון שקורא להשמדת מדינת ישראל, ואם מדברים על החמאס והג'יהאד, המטרה היא ג'יהאד תמידי עם הפסקות לאיסוף כוח למנוחה כמו עכשיו. נשאלת השאלה: מי יותר אתראי - המשלח או המבצע. אני אשאל אותך - האם את אייכמן היה צריך להעמיד לדין על רצח יהודים?

מיכל: הוא בכיר שנותן את ההוראה. זה גם הקריטריון של בג"ץ.

תא"ל (במיל') ש': נכון, הוא לא רצח במו ידיו אף יהודי. את היטלר היה צריך להוציא להורג על רצח יהודים, אבל הוא רק כתב אידיאולוגיה, את מיין קאמפ. אבל יש פה אחריות שילוחית. הקוורטט דורשים מהחמאס להפסיק את הרצון להשמיד את ישראל כדי שיוכלו להכיר בפלסטינים אבל לא מסכימים. מאחר והפלסטינים קוראים להשמדת ישראל ומחנכים להשמדת ישראל וגורמים לנו בכל מיני דרכים ליצירת דור פלסטיני שימשיך להילחם בנו הם המחנכים והמלמדים, אני לא רואה מניעה לעשות דבר כזה בתנאים מסוימים. כרגע לא אבל בעתיד יהיו נסיבות שכן. ברמה של התקפות מחבלים אם יחזור מסע ההתאבדות ב-2003-2001 ויתגבר, יכול להיות שנצטרך לפגוע בדרג מדיני. יאסין היה יותר מדיני והלכתי מאשר מבצעי. ובכל זאת הוחלט לחסל אותו.

מיכל: השאלה אם החיסול הזה היה מוצדק.

תא"ל (במיל') ש': אני חושב שבנתונים הקיימים של עיתוי החיסול, התשובה היא כן. זו היתה תקופה שהחמאס היה עדיין בשיא כוחו במערכת גם בגדה המערבית, לקח חלק משמעותי בפיגועים נגדנו בעיקר פיגועי מתאבדים.

מיכל: האם לחסל את יאסין זה יפתור את הבעיה?

תא"ל (במיל') ש': זו לא שיטת נוקאאוט. זה קרב ארוך שנים של שנים רבות ואני מדגיש שנים רבות. אוהבים אצלנו הכל עכשיו מהר, גלעד עכשיו, שלום עכשיו. אבל אין עכשיו בדברים האלה אלא יש מאבק ארוך ומי שיש לו אורך נשימה ארוך - יצלית. מי שלא - ימות. לא פחות מזה, או חיים בתנאים נוראיים במדינת כיבוש אסלאמית. את זה לא מבינים. מעטים מבינים לעומק את האידיאולוגיה הנוראה הזו. לכן אני מצדיק חיסול אידיאולוגי בהיתן תנאים מסוימים. לכן אין פה קרב בנוקאאוט אלא אגרוף שזוכים בו בנקודות וזה לא שמפילים אותו לקרשים ונגמרה המערכה. זו עוד מערכה ועוד מערכה, עשרות שנים. לא רק אנתנו אלא גם כל המערב. גם אובמה חושב כך ונחשף להרבה דברים חדשים בשנה וחצי שהוא מכהן.

מיכל: יש לדעתך מדיניות ממשית של סיכולים ממוקדים?

תא"ל (במיל') ש': זה לא עובד כמדיניות שאומרים שלא חיסלנו השבוע מספיק. חיסול ממוקד עובד פר אדם, פר זירה, פר עיתוי, פר תנאים, פר קונסטלציה. כל אחד לגופו וככה גם בודקים את זה. גם בג"צ ישקול את זה האם זה מידתי, האם נקטו את כל האמצעים כדי לא לפגוע באזרחים, האם יש צידוק והיום זה מגיע לבג"צ ובג"צ פוסק. מה אומר בג"צ?

מיכל: שזה כפוף למידתיות וזה אפשרי כל עוד התועלת עולה על הנזק.

תא"ל (במיל') ש': כל עוד שיקול הדעת הוא ברמת הסביר, אם מנהיג נתן הוראה לבצע סיכול ממוקד ביודעו שהוא הורג 100 ילדים, יש להעמידו לדין, אבל אם הוא לא ידע והתברר בדיעבד שזה היה מקרי כי תמונת המודיעין השתנתה, אז לא יעמידו אותו לדין.

תא"ל (במיל') ש': נשארו לי ממש כמה דקות. יש עוד שאלה?

מיכל: מה תוכל להגיד לי על החיסול של יחיא עייש, סאלח שחאדה, אחמד יאסין ורנטיסי, מבחינת האפקטיביות של החיסולים הללו.

תא"ל (במיל') ש': לכולם היתה רמת אפקטיביות גבוהה למדי. לדעתי המכה הכי גדולה היתה לעניין יאסין, חרף העובדה שפחדו עם יאסין שזה יגרום למהומות נוראות בגדה המערבית. זוכרת את הכוננויות? התברר שהשמיים לא נפלו עלינו. זה לא אומר שתמיד זה יהיה ככה אבל ההערכה המודיעינית שהשמיים יפלו עלינו - זה לא קרה. יש לזה הרבה דוגמאות באינתיפאדה שחשבו מה יקרה וכמה נפגעים יהיו, וגם הפוך. חיסול עייש - אף אחד לא תיאר לעצמו שחיסול עייש יביא תגובות כל כך קשות של פיגועים. יש מי שמאשימים שזה קטע את התהליכים המדיניים ולדעתי זה לא נכון והגזימו. החיסול של מוסאווי - לא צפו את תגובת חזבאללה שהיתה מחוץ לקופסה וזה מאפיין את חזבאללה ואיראן שמבינים שצריך להביא אותנו לחישוב אחר והגיעו למשהו לא מוצדק בינ"ל וזה לפוצץ יעדים יהודיים בדרום אמריקה, דבר שישלמו עליו לאורך זמן. לכן יש לעשות את זה חכם ואפקטיבי ובג"צ צודק בעניין.

מיכל: תודה רבה שהסכמת להתראיין.

תא"ל (במיל') ש': תודה, להתראות.

נספח מספר 5 - השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול יחיא עייש

221.8269 - 3.1.96

4.1.96 - מדד עמד על 222.9043 שינוי : +0.485

5-6.1.96 - שישי שבת (אין מסחר)

7.1.96 - 220.7563 שינוי : -0.963

נתונים שהתקבלו משיחה עם מיקי פרוימוביץ, מנהל יחידת התפעול של הבורסה לניירות ערך,
בתאריך 25 ביולי 2010

שינוי מצטבר	שינוי יומי	נמוך	גבוה	ביקוש היצע	מחזור	שער	תאריך
	-0.017853	367.73	373.57		287748	368.03	11-07-02
0.014809	0.014809	371.26	374.74		125725	373.48	14-07-02
0.025161	0.010201	373.97	381.09		198263	377.29	15-07-02
0.019047	-0.005964	371.91	378.57		119867	375.04	16-07-02
0.048393	0.028797	372.3356	385.84		237738	385.84	17-07-02
0.035432	-0.012363	377.76	384.62		229851	381.07	21-07-02
0.045268	0.0095	380.96	386.57		224040	384.69	22-07-02
0.026873	-0.017599	377.57	383.9		156421	377.92	23-07-02
-0.011113	-0.036992	363.1029	374.4215		174059	363.94	24-07-02
-0.00644	0.004726	364.81	372.44		419609	365.66	25-07-02
0.010244	0.016792	367.73	372.19		99068	371.8	28-07-02
0.025243	0.014847	371.39	377.65		251177	377.32	29-07-02
0.021819	-0.003339	374.52	382.23		204367	376.06	30-07-02
0.018477	-0.003271	374.07	382.09		199050	374.83	31-07-02
0.010108	-0.008217	370.17	377.45		199554	371.75	01-08-02
-0.011113	-0.021009	362.79	365.3		115326	363.94	04-08-02
-0.017526	-0.006485	360.25	363.39		131851	361.58	05-08-02
-0.009809	0.007854	357.55	364.74		127961	364.42	06-08-02
-0.000516	0.009385	365.98	369.16		133741	367.84	07-08-02
-0.011005	-0.010494	363.33	368.57		110754	363.98	08-08-02
-0.010244	0.000769	361.33	365.27		56392	364.26	11-08-02

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול סאלח שחאדה - 22.7.02

נספח מספר 6

תוכנת "גרפית"

שינוי מצטבר	שינוי יומי	נמוך	גבוה	ביקוש היצע	מחזור	שער	תאריך
	0.001375	530.24	533.67		279742	531.65	10-03-04
-0.011154	-0.011154	522.87	527.89		296095	525.72	11-03-04
0.002671	0.013981	531.2	533.57		274782	533.07	14-03-04
0.003894	0.001219	530.48	533.94		312030	533.72	15-03-04
0.013411	0.009481	529.42	539.18		406907	538.78	16-03-04
0.016627	0.003174	537.36	541.36		480943	540.49	17-03-04
0.015518	-0.001092	537.81	541.19		415766	539.9	18-03-04
0.021066	0.005464	537.33	543.75		267822	542.85	21-03-04
0.002821	-0.017869	531.25	539.05		349078	533.15	22-03-04
0.002953	0.000131	529.7	535.28		301228	533.22	23-03-04
-0.020897	-0.02378	517.625	532.0439		569913	520.54	24-03-04
-0.027913	-0.007166	515.12	522.95		786171	516.81	25-03-04
-0.033782	-0.006037	512.98	517.12		251206	513.69	28-03-04
-0.017718	0.016625	516.04	522.23		226653	522.23	29-03-04
-0.022195	-0.004557	518.82	525.57		246849	519.85	30-03-04
-0.01674	0.005579	520.2	525.28		324910	522.75	31-03-04
-0.01185	0.004974	523.03	526.06		231316	525.35	01-04-04

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול אחמד יאסין - 22.3.04

נספח מספר 7

תוכנת "גרפית"

שינוי מצטבר	שינוי יומי	נמוך	ביקוש היצע גבוה	מחזור	שער	תאריך
	0.002965	539.8	542.67	280069	541.17	13-04-04
-0.017813	-0.017813	531.17	536.85	266018	531.53	14-04-04
-0.003437	0.014637	533.2	539.66	278018	539.31	15-04-04
-0.0034	3.71E-05	535.69	540.11	311707	539.33	18-04-04
0.001811	0.005229	536.77	542.46	388131	542.15	19-04-04
0.003733	0.001918	542.23	547.22	354201	543.19	20-04-04
-0.000277	-0.003995	538.89	542.32	282868	541.02	21-04-04
-0.00061	-0.000333	540.02	544.39	244380	540.84	22-04-04
0.002532	0.003143	541.28	543.83	192064	542.54	25-04-04
-0.008962		534.9	543.41	476869	536.32	28-04-04

השינוי במדד ת"א 25 בתקופת חיסול רנטיסי - 17.4.04

נספח מספר 8

תוכנת "גרפית"

מטרות	מניעה של פיגועים בעתיד
תוחלת ממוצעת	מניעה של פיגועים בעתיד
4.55	ענישת המחבל
2.65	הרתעה
4.15	שיבוש שגרת הפעולה של ארגון הטרור
3.90	פגיעה במורל פעילי הטרור והרמת המורל של אזרחי המדינה
3.25	דה לגיטימציה של ישראל בעולם (תביעות משפטיות על פשעי מלחמה, גינויים מוסריים)
	משבר דיפלומטי
	אפקט הבומרנג (האפשרות שהחיסול יגביר את המוטיבציה של הארגון לנקמה)
	מחיר פיזי (הקצאת משאבים רבה לצורך החיסול)
	מחיר כלכלי (פגיעה באמון המשקיעים, ירידות בשוק ההון)

מסד נתונים : סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים

הערה : התוחלת הממוצעת עוגלה למעלה ככל שעברה את החצי ולמטה ככל שלא עברה את החצי.

נספח מספר 9

v

תוחלת נבחן 10	תוחלת נבחן 9	תוחלת נבחן 8	תוחלת נבחן 7	תוחלת נבחן 6	תוחלת נבחן 5	תוחלת נבחן 4	תוחלת נבחן 3	תוחלת נבחן 2	תוחלת נבחן 1
5	3	5	5	5	4	3	5	5	5
2	2	5	4	2	1	3	3	5	1
5	5	5	4	4	5	2	4	5	4
4	4	5	5	3	2	3	4	5	3
4	1	5	1	1	3	4	2	5	2
2	3	2	5	5	4	5	4	4	5
2	4	3	5	4	3	4	4	4	2
4	5	1	3	3	5	4	3	5	3
3	1	1	1	1	2	4	1	5	1
2	2	2	2	2	1	4	2	5	4

מסד נתונים : סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים

הערה : התוחלת הממוצעת עוגלה למעלה ככל שעברה את החצי ולמטה ככל שלא עברה את החצי.

נספח מספר 9

תוחלת נבחן 20	תוחלת נבחן 19	תוחלת נבחן 18	תוחלת נבחן 17	תוחלת נבחן 16	תוחלת נבחן 15	תוחלת נבחן 14	תוחלת נבחן 13	תוחלת נבחן 12	תוחלת נבחן 11	תוחלת נבחן
5	5	5	5	4	5	5	5	5	2	5
1	3	1	2	3	4	2	2	5	1	3
4	5	3	5	1	5	3	3	5	4	5
3	5	4	4	2	5	5	5	5	3	4
2	5	2	4	5	4	3	5	5	5	2
5	5	3	4	4	5	2	3	3	1	3
3	5	2	4	5	3	2	2	3	3	3
4	5	5	5	2	4	2	2	3	2	4
2	5	1	3	1	3	2	2	2	4	3
1	5	4	4	3	3	3	1	3	5	4

מסד נתונים: סקר בנושא האפקטיביות של מדיניות הסיכולים הממוקדים

הערה: התוחלת הממוצעת עוגלה למעלה ככל שעברה את החצי ולמטה ככל שלא עברה את החצי.

נספח מספר 9

v

דף למיני-סקר – סיכולים ממוקדים :

נספח מספר 10

משתתף/ת יקר/ה שלום,

נבחרת להשתתף במיני סקר שאני עורכת במסגרת עבודה סמינריונית בנוגע לאפקטיביות מדיניות הסיכולים הממוקדים כנגד ארגוני טרור.

אודה לך על מילוי הסקר בתשומת לב.

תודה על השתתפותך,

מיכל וינר

מין: ז / נ

גיל: _____

עיסוק: _____

נתונות מספר מטרות שעומדות בבסיס הסיכול הממוקד. דרגי את המטרות לפי דרגת החשיבות שלהן בעיניך (1- החשיבות הכי נמוכה, 5- החשיבות הכי גבוהה):

<u>דרגת החשיבות (1-5)</u>	<u>המטרה</u>
	מניעה של פיגועים בעתיד
	ענישת המחבל
	הרתעה
	שיבוש שגרת הפעולה של ארגון הטרור
	פגיעה במורל פעילי הטרור והרמת המורל של אזרחי המדינה

נתונים מספר מחירים שעלולים לקרות בעקבות סיכול ממוקד. דרגי את המחירים לפי דרגת החשיבות שלהם בעיניך (1- החשיבות הכי נמוכה, 5- החשיבות הכי גבוהה):

<u>דרגת החשיבות (1-5)</u>	<u>המחיר</u>
	דה לגיטימציה של ישראל בעולם (תביעות משפטיות על פשעי מלחמה, גינויים מוסריים)
	משבר דיפלומטי
	אפקט הבומרנג (האפשרות שהחיסול יגביר את המוטיבציה של הארגון לנקמה)
	מחיר פיזי (הקצאת משאבים רבה לצורך החיסול)
	מחיר כלכלי (פגיעה באמון המשקיעים, ירידות בשוק ההון)